

The English and Welsh cattle doctor ... / By Isaac Wyke = Y meddyg anifeiliaid saesonaeg a chymraeg.

Contributors

Wyke, Isaac.

Publication/Creation

Abergavenny : Printed for and sold by I. Wyke, and Wm. Stucley, [1813?]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/n75nbn86>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

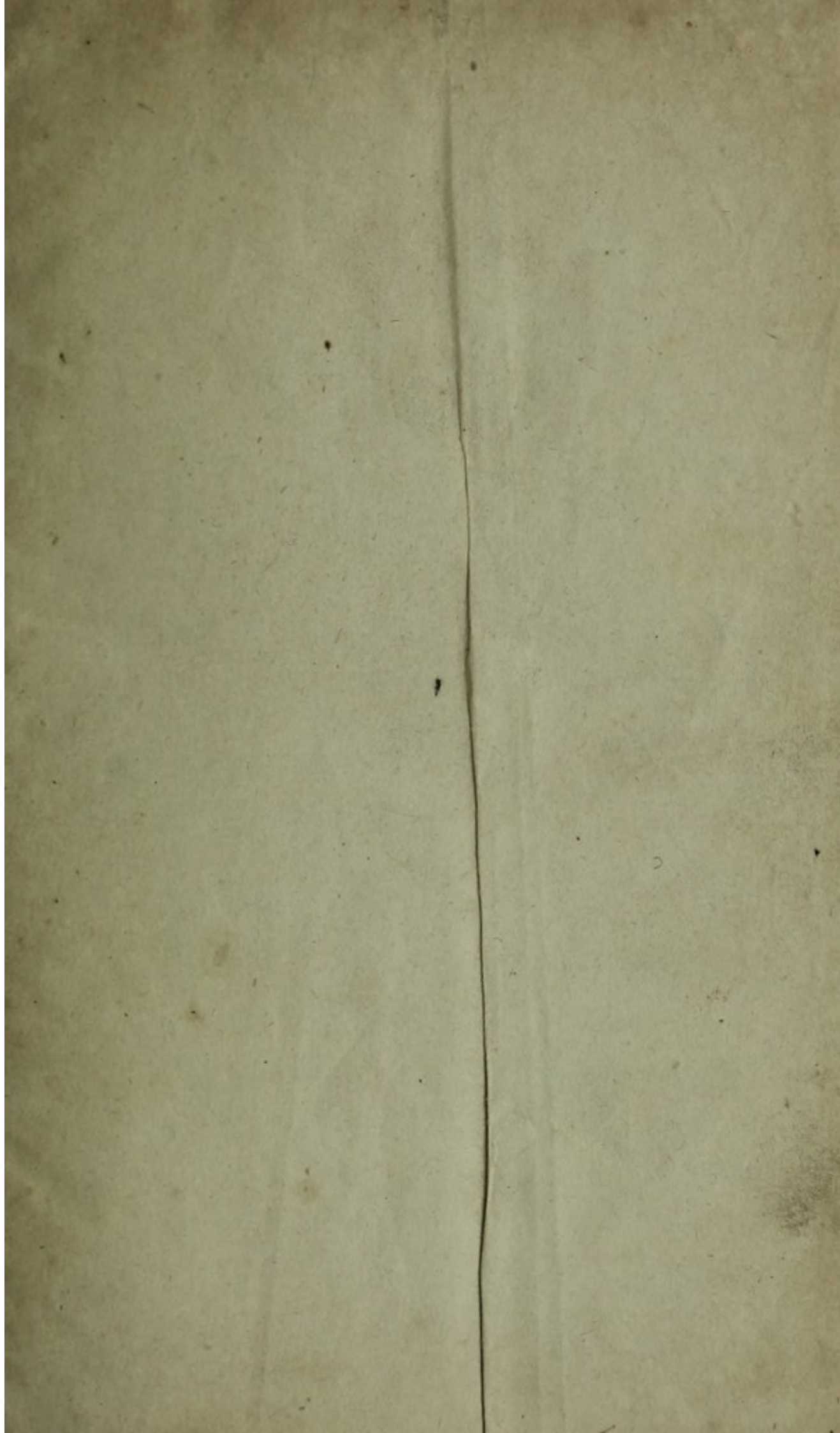
Journal

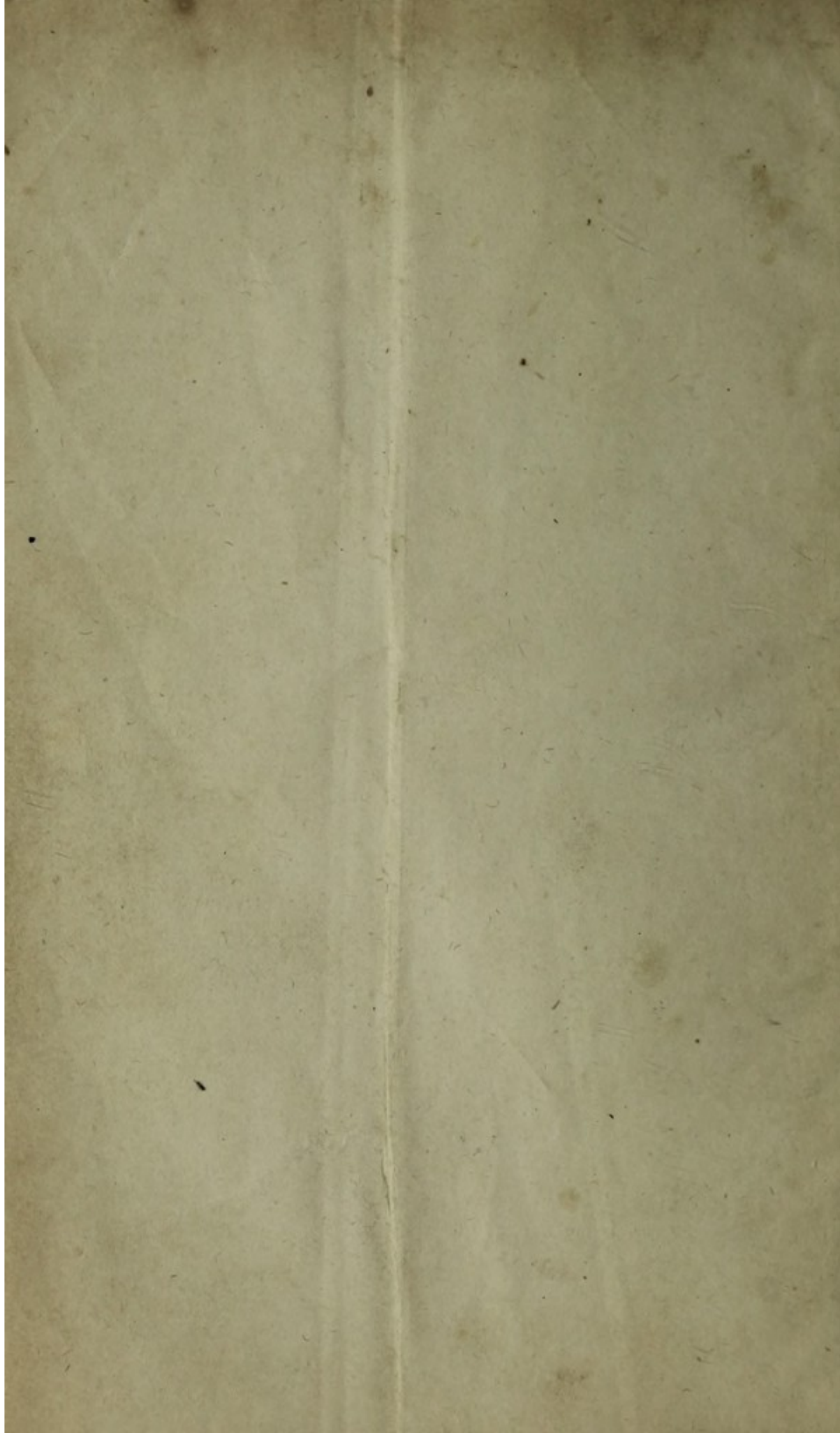

55207/B

3458

46

THE
ENGLISH AND WELSH
CATTLE DOCTOR:

CONTAINING
A CONCISE, YET AN ACCURATE DESCRIPTION, OF THE
DIFFERENT DISORDERS
TO WHICH
HORNED CATTLE, CALVES, SHEEP,
AND SWINE,
ARE MOST LIABLE;
WITH
THE BEST METHODS OF TREATMENT
HITHERTO KNOWN.

By *ISAAC WYKE*,
APOTHECARY, CHEMIST, AND DRUGGIST.
The Welsh Part by an able Translator.

Y
MEDDYG ANIFEILLIAID

SAESONAEG A CHYMRAEG:

YN CYNNWYS DARLUNIAD CRYNO A CHYWIR O'R
AMRYWIOL ANHWYLLADAU

I BA RAI Y MAE

DA CORNIOG, LLOI, DEFAID A MOCH,
YN FWYAF AGORED,

YN GHYD

A'R MODDION GOREU O DRINIAETH
AG SYDD HYD YN HYN YN ADNABYDDUS.

Gan *ISAAC WYKE*,
FLERYLLYD, A GWERTHWŶR, MODDION MEDDYGOL.
Y Rhian Gymraeg gan Gyfieithydd.

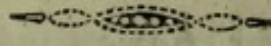
Printed for and Sold by
J. WYKE, and WM. STUCLEY, Abergavenny,
Price 5s. in Boards.

Printed by Henry Hughes,
Struet, Brecknock.

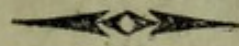

PREFACE.

THE author of the following pages having in the earlier part of his life, devoted himself to the study and practice of physic, in a regular professional course; has latterly turned his attention to the various diseases with which cattle are afflicted. In the treatise now offered to the public, he has observed brevity in describing diseases; avoiding as much as possible all physiological remarks, as to

RHAGY MADRODD.

DARFU i awdwr y tu dalennau canlynol yn y rhan foreuol o'i fywyd, gyflwyno ei hun i'r astudi a'r ymarferiad o physigwriaeth mewn llwybr proffesawl rheolaidd: y mae ef yn ddiweddar weditroir ei sylw at yr amrywiol anhwyliadau a pha rai y cystyddir anifeiliaid. Yn y traethawd a gynnygir yn awr i'r cyffredin, y mae ef wedi ystyried byrdra wrth ddarlunio anhwyliadau, gan ochelyd hyd

PREFACE.

their remote or distant causes, &c. which could only serve to perplex the plain reader, multiply the pages, and increase the price of the book.

How he has performed the task remains to be determined: one thing, however, he will say; his best attention has been engaged, and he has drawn much information from the most valuable sources, so as to make it a safe and useful guide to all those concerned with cattle.

On the complaint called rot in sheep, he has treated more largely than on others; for he is not

ag oedd yn bosibl bob nodiadau anian-dreithiadau ynghalch eu hachosion pellaf, &c. yr hyn na fydda yn gwasanaethu i ddim ond i ddyrysu'r darllenydd cyffredin, lluosogi y tu dalennau, a chynnyddu pris y llyfr.

Pa fodd y mae ef gwedi cyflawni y gorchwyl sydd yn aros i ei benderfynu; un peth, pa fodd bynnag efe a ddywed; y mae ei sylw pennaf wedi bod ar waith, ac y mae ef wedi tynnu llawer o hyfforddiad o'r ffynonau gwerthfawroccof, fel ag i ei wneuthur ef yu gyfarwyddid diugel a defnyddiol i bawb ag sydd yn ymyrraeth ag anifeiliaid.

Y mae ef wedi trin yr ankwoyldeb a elwir y bydredd, (rot) mewn defaid yn fwy helaeth nag eraill; canys

PREFACE.

without hope, if the means of prevention there suggested were generally attended to, a pest so destructive would become extinct.

One section is employed on the diseases of swine: though our knowledge respecting them, it must be confessed, is very deficient.

The Gut-tie, or Twist in oxen, scarcely noticed by any medical writer, is peculiarly worthy of attention, as given in the appendix.

The author concludes with one caution relating to the drugs obtained for horses and cattle; namely,

nid yw heb obaith, os bydd y moddion o ragflaeniad ag a grybwyllir yno am danynt yn gyffredin yn cael eu dilyn, y bydd i haint mor ddynystriol ddod yn ddiddymedig.

Y mae un rhan yn cael ei neillduo ar anhwyliadau moch, er, rhaid cyfaddef, nad yw ein gwybodaeth ni o honynt ond byr iawn.

Y mae'r cwlwm perfedd mewn ychen, (yr hyn braidd y sylwyd arno gan un ysgrifennydd meddyginiaethol) yn neillduol deilwng o sylw, fel ag y trinir ef yn yr olymadrodd.

Y mae'r awdwr yn terfynu gyd ac un gocheliad mewn perthynas i'r defnyddiau meddygawol ag a geir

PREFACE.

there is no class of medicines more liable to adulteration than the powders of roots and seeds which enter the composition of almost all the drinks that are given. This demands close inspection; truly much, very much reform is needed, in this department of medical practise!

i geffylau a da; sef, nad oes un drefn o feddyginiaethau yn fwy agored i lygriad na phowdrau gwreiddiau a hadau y rhai sydd yn perthyn bron i gyfansoddiad pob diod ag a roddir. Y mae hyn yn galw am cdrychiad manwl i mewn; diau fod llawer, ie llawer iawn o ddiwygiad yn eisiau yn yrhan hyn o ymarferiad meddygawl.

INDEX.

*Diseases of Oxen,
Cows, &c.*

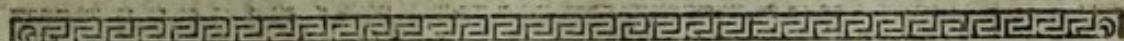
*Glefydau Creaduriad
Corniog.*

Section I.	Contagious Cold.	Oerfel Glynol. - -	Page 3
II.	Cough.	Peswch. - - -	5
III.	Enflamed Lungs.	Fflammeg yr Ysgyfaint. -	8
IV.	Jaundice.	Y Clefyd Melyn. - -	12
V.	Frenzy.	Fflammeg yr Ymenydd. -	16
VI.	Murrain	Murren - - -	21
VII.	Red and Black Water.	Dwfr Coch a Du - -	27
VIII.	Scouring.	Scwrfa - - -	31
IX.	Enflamed Liver.	Flammeg yr Afu - -	36
X.	Kidnies.	yr Arennau. - -	39
XI.	Stomach.	y Cylla. - - -	43
XII.	Colic.	Bolwsi-wynt. - -	45
XIII.	Hoven or Blown.	Chwydd. - - -	47
XIV.	Staggers.	Y Ddera neu'r Bendro. -	52
XV.	Milk Fever.	Y Dwymyn Laethog -	55
XVI.	Treatment of Calving.	Triniaeth Buriad Llo. -	61
XVII.	Falling down of the Womb.	Syrthiad i lawr o'r groth.	78
XVIII.	Slipping of Calves.	Y colli eu Lloi. - -	81
XIX.	Sore Udders,	Cwmp yn y Piw. - -	83

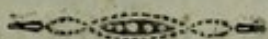
INDEX.

Section XX.	Locked Jaw.	Glân Gloedig.	Page 88
XXI.	Rheumatism.	Y Gewynwst.	91
XXII.	Poisons, Stings, &c.	Gwenwyn, Trathiaid, &c.	94
XXIII.	Wounds.	Clwyfau.	98
XXIV.	Bruises and Strains.	Yssigiadan, &c.	107
XXV.	Cancerous Sores, &c.	Clwyfau Caneraidd.	109
	Foul in the Foot.	Y Bydredd yn y Droed.	113
XXVI.	Complaints of the Skin.	Anhwyliadau Croenaid.	114
XXVII.	Rules for Bleeding, &c.	Gwaedu, &c.	118
		fumigating. Mygdarthiadaco.	121
		drying the Milk. Er syebu Liaeth	121
		Bulling. Er dwyn ymlaen ehwenychiad am y Taro	122
		Local Inflammations. Ennynfeydd Lleawl	123
	<i>Diseases of Calves. Clefydan Lloi.</i>		
XXVIII.	Scouring, Costiveness, Hoose, &c.	Ysgwrfa, &c.	124
XXIX.	Diseases of Sheep. Rot.	Anhwyliadau Defaid. } Y Malldod. - }	132
XXX.	Sundry Complaints.	Amrywiol Anhwyliadau.	143
XXXI.	Diseases of Swine.	Anhwyliadau Moch.	156
APPENDIX.		OL-YMADRODD.	163
		Gut-tie, or the Twist in Oxen. Y Cwlwm-perfedd.	165

Godredew

THE
ENGLISH AND WELSH
CATTLE DOCTOR.

SECTION I.

Contagious Cold,

IS caused by the sudden change of a moist warm air to a cold dry wind, which affects the animal by shutting up the pores of the skin.

Symptoms. The hide becomes thick, and the hair looks pen-feathered or staring: the animal is afflicted with heaviness in the head, dulness of motion, weeping eyes, loss of milk: some-

RHAN I.

Oerfel Glynol.

A achlysurir trwy symydiad buan o awyr dwym'lybaidd, i wynt sych oer, yr hyn syn effeithio ar yr anifail trwy gauad i fynu chwysdyllau y croen.

Arwyddion. Y mae'r croen yn dyfod yn dew, a'r blew fyddant yn edrych yn hyll-dremiog: y mae'r anifail yn cael ei flino gan drymder yn y

times these signs are accompanied with stiffness and pains in the limbs or body of the animal.

Treatment. In the cure of all colds, give the animal the following drench: steep it first in a quart of boiled ale in a covered vessel, to which, add a little sugar and butter. Repeat this every day for three or four days if the animal be very weak and ill, otherwise not so often.

No. 1. Take aniseeds, carraway ditto, grains of paradise and liquorice powder, of each two ounces. Mix for one dose.

If the beast be costive, give the following

pen, marweidd-dra symydiad, llygaid dyfrllyd, colled llaeth; weithiau y mae'r arwyddion hyn yn gysylltedig a sythni a phoen yn aelodau neu gorph yr anifail.

Triniaeth. Yngwellhâd pob rhyw oerfel rhoddwch i'r anifail y trwyth canlynol: gan ei fwydo yn gyntaf mewn chwart o ddiod ferwedig mewn llestr cauedig, at yr hyn chwanegwch ychydig o siwgr a'menyn. Gwnewch hyn bob dydd dros dri neu bedwar diwrnod os bydd yr anifail yn glâf ac yn wan iawn, os amgen nid mor fynch.

No. 1. Cymmerwch hadau anis, a charaway, gronynau paradwys, a phowdr penwreiddyn, dwy wns o bob un: gnewch yn un dogn.

Os bydd yr anifail yn rhwym, rhoddwch iddo

purge, and should it fail, repeat half the quantity every night and morning, until the effect be produced.

No. 2. Glauber or Epsom salts one pound, ginger powder, and caraways bruised, of each one ounce; treacle four ounces. Pour three pints of boiling water over them in a jug, and when milk warm give it. This is a full dose.

SECTION II.

The Hoose or Cough.

This may arise from a diseased state of the lungs, or from a collection of matter about the

y carthiedydd canlynol; ac os na thyccia, rhoddwch hanner cymmaint bob nos a boreu, nes y byddo'r effeith yn cael ei ddwyn oddiamgylch.

No. 2. Halen glauber, neu Epsom, un pwys; powdr sinsir, a charaway wedi ei maluria, un wns o bob un; triagl, pedair wns. Tywalltwch dri phint o ddrefr berwedig drostyut mewn ysten, a phan y byddo yn llaeth-dwym, rhoddwch ef. Y mae hyn yn gyflawn ddogn.

RHAN II.

Y Gegwich, neu'r Pestwch.

Fe ddichon fod hwn yn dyfod oddiwrth sefyllfa afiachus yr ysgyfaint, neu oddi wrth gynhylliad

wind-pipe : either of which may be in consequence of taking cold.

Signs. Short and difficult breathing, continual coughing or hoosing, with considerable motion of the chest and neighboring parts. Should these symptoms continue long, inflammation and other serious consequences may be looked for.

Treatment. If the attack be severe, it will be proper to purge the animal with the drink No. 2 previously to the administering the following most excellent pectoral, which should invariably be given sooner or later, with or without a purge in all affections of this kind.

o sylwedd oddi amgylch i'r corn chwyth : y naill neu'r llall o'r rhain ddichon fod mewn canlyniad i gael anwyd.

Arwyddion. Anadliad byr ag anhawdd, peswch parhaus neu'r gêg-wichiad gyda chyffroad mawr yn y llogell a'r rhannau perthynol. Os parha yr arwyddion yma yn hir, flameg ag amryw ganlynniadau difrifol eraill a ellir ddisgwyl am danynt.

Triniaeth. Os yr ymosodiad fydd ffyrnig, fe fydd yn briodol i garthu yr anifail a'r y ddiod No. 2, cyn rhoddi yr feddiginiaeth rhagoraf ganlynol, yr hon ddylai gael ei rhoddi yn wastadol, yn gynt neu yn hwy, gyda neu heb y carthiedydd yn yr holl glefydau o'r natur yma.

No. 3. Take balsam of sulphur, two ounces, barba-
does tar, one ounce, beat well up together with the
yolks of two eggs, then add, anise, coriander seeds,
grains of paradise, ginger, clecampane liquorice pow-
der, of each one ounce; salt of tartar, half an ounce;
honey four ounces: mix these gradually with a quart
of warm ale, and give for one dose. Give three or
four of these drinks, (viz.) one every other day, with
good mashes and warm water. By such management
a cure will be generally effected.

No. 3. Cymmerwch balsam o sulphur dwy wns,
barbadoes tar un wns, a phwywch rhain ynghyd yn
dda gyda melyn dau wy yna chwanegwch, hadau
anis, a choriander, a gronynau paradwys, sinsir
marchalan a phowdr pèrweiddyn, un wns o bob un;
halen tartar hanner wns, mel pedair wns; cymmysg-
wch y rhain yn raddol gyda chwart o ddioid dwym,
a rhoddwch yn ddog. Rhoddwch dri neu bedwar
o'r diottau yma, sef un bob yn ail ddydd gyda bran
da a dwfr twym. Trwy y cyfryw driniaeth y
gwellhad a effeithir yn gyffredinol.

SECTION III.

Inflammation of the Lungs,

Is brought on, as well as many other complaints, by cold dry winds, which shut up the pores of the skin, or by drinking cold water when the beast is over-heated; or from being too much charged with fresh herbage. Hence the lungs being loaded, become oppressed.

Symptoms. Difficult breathing, troublesome wheezing and cough, copious discharge of matter from nose and mouth: these are favorable, but if

RHAN III.

Fflammeg yr Ysgyfaint.

Y mae'n cymmeryd lle fel llawer o achwyniadau eraill, trwy wyntoedd oer sych, pa rai sydd yn cauad i fynu chwysdyllau y croen, neu trwy yfed dwfr oer pan y mae'r anifail wedi ei ormodol dwymo, neu oddiwrth ei fod wedi cael ei lanw yn ormodol â phorfa groyw. Oddiyma y mae'r ysgyfaint yn cael ei lwytho, ac am hynny yn dod yn wasgedig.

Arwyddion. Anadliad anhawdd, peswch a chegwichiad blin, dylifiad helaeth o fater o'r trwyn a'r geneu, y mae hyn yn ffafrol, ond os attalia yn sydn y mae'r flammeg yn cynnyddu,

suddenly stopped, the inflammation is increasing, and the danger is great: as the inflammation takes place, the body is hot and cold by turns; the ears, horns and feet are cold. Sometimes the disorder appears to be giving way, then again the feverish heat, &c. return.

Treatment. If the animal be in low condition, bleeding may not be necessary: but if in good condition and there be great heat of body, the breath hot and dry, eyes inflamed, &c. bleed from two to four quarts according to the strength, and repeat it in smaller quantities every or every

ac y mae'r perigl yn fawr; fel ag y mae'r flam-eg yn cymmeryd lle, y mae'r corph yn dwym ac yn oer ar droion ol yn ol. Y mae'r clustiau a'r cyrn a'r traed yn oer. Weithiau y mae'r afiechyd yn ymddangos yn rhoddi ei ffordd, drachefn y mae'r gwres dwymynol, &c. yn dychwelyd.

Triniaeth. Os bydd yr anifail mewn amgylchiad isel, ni fydd gwaedu yn angenrheidiol; ond os mewn amgylchiad da a llawer o wres yn ei gorph, yr anadl yn boeth ac yn sych, y llygaid yn ennyu, &c. Gwaedwch o ddau i bedwar chwart yn ol ei rym, gwnewch hyn drachefn mewn mesurau llai bob dydd, neu bob yn ail

other day, if the violence of the symptoms require it.

If the beast be costive, which is mostly the case, give purging drink, No. 2, as directed; and repeat it every second or third day if necessary. These means will generally check the disease: after which give,

No. 4. Take aniseeds and coriander ditto powdered, each two ounces; ginger, nitre, and salt tartar, each one ounce; gum myrrh powder half an ounce. Mix for one drink.

Or No. 5. Take bruised cummin seeds two ounces, grains of paradise one ounce; peruvian bark, salt of

ddydd, os bydd angerdd yr arwyddion yn galw am hynny.

Os bydd yr anifail yn rhwym, yr hyn sydd fynycha'n bod, rhoddwch iddo y ddiod bureiddiad No. 2, megis ag y cyfarwyddwyd; a pharhewch i wneud hyn bob yn ail neu drydydd dydd os bydd angenrhaid. Bydd i'r moddion hyn yn gyffredinol iattal yraftechyd, yn ol hyn rhoddwch,

No. 4. Cymmerwch hâd anis a choriander wedi eu malurio dwy wns o bob un; sinsir nitr a halen tartar un wns o bob un; powdr o gum myrr hanner wns, cymysgwch i wneud unddiottaid.

Neu No. 5. Cymmerwch o hadau cwmmin wedi eu malurio, dwy wns; gronynau paradwys wedi eu

tartar, castile soap, each one ounce, mixed for one drink.

Either of these may be given every day (excepting when the purge is given) in the same way as No. 1 is directed, leaving out the butter. Continue also to give warm water, mashes, and gruel, repeatedly every day. Should there be some symptoms remaining after all, give

No. 6. Take valerian powder two ounces, squill powder one dram, myrrh half an ounce, balsam of sulphur one ounce, beat up with the yolk of an egg; then add, nitre one ounce, tincture of opium half an

*malurio dwy wns; gronynau paradwys wedi eu malurio un wns; rhysgl perit, halen tartar, sebon castil, un wns o bob un. Cymmysgwrch yn un ddiot-
taid.*

Gellir rhoddi yr un a fynnir o'r rhain bob dydd, (eithr pan fyddo yr carthiedydd yn cael ei roddi) yn yr un ffordd ag y cyfarwyddir yn No. 1, gan adael allan y menyn. Parhewch hefyd i roddi dwfr twym, dwfr a bran, ac isgell yn fynych iddo bob dydd. Os bydd rhyw arwyddion yn aros wedi'r cwbl, rhoddwch

No. 6. Cymmerwch powdr valerian dwy wns, powdr sqill un traftwngc, myrr hanner wns, balsam o sulphur un wns, curwch hwy i fynu gyda melyn wyl; yna chwanegwch, o nitre un wns, tincture o opium

ounce, mix for one drink. Give as No. 1 or 5 are directed, but use gruel instead of ale, and repeat it every third day, for three or four times.

SECTION IV.

Jaundice, or the Yellows.

This disease consists in an absorption of bile ; or to speak plainly, some cause preventing the passage of the bile from the gall bladder into the bowels, the bile is taken back into the blood and thus spreads through every part of the body.

hanner ŵns, cymmysgwech i wneud un ddiottaidd. Rhoddwch megis ag y cyfarwyddir, yn No. 1 a 5, ond defnyddiwch isgell yn lle diod, a pharhwch i wneud hyn bob trydydd dydd dros dair neu bedair o weithiau.

RHAN IV.

Y Clefyd Melyn.

Y mae'r afiechyd hwn yn gynnwysedig yn sychiad y geri ; neu i lefaru yn eglur, rhyw achos ag sydd yn rhwystro mynedfa y geri o bledren y bustl i'r ymysgaroedd, y mae'r geri yn cael ei gymmeryd yn ol i'rgwaed ac fel hyn yn ymdannu trwy bob rhan o'r corph.

Signs. White of the eyes, ears, tail, mouth, and skin, tinged yellow; inability to move, loss of appetite. The beast wanders alone by the side of hedges in a dejected manner: milch cows are most subject to it.

Treatment. As soon as the disease appears give the following drink, after steeping it in a quart of boiling ale, milk warm.

No. 7. Take bruised cummin seeds, anise, and turmeric, each two ounces; long pepper, castile soap, salt tartar, each one ounce, treacle two ounces; mix for one drink.

Arwyddion. Y mae gwynion y llygaid, y clustiau, y gynffon, y genau, a'r croen wedi eu goliwio yn felyn. Gwendid, diawch i symmyd, colled blys at fwyd. Y mae'r anifail yn erwydro wrtho ei hun gydag ochr y cloddiau mewn modd llwfr. Gwartheg blithion sydd fwya darostyngedig iddo.

Triniaeth. Mor gynted ag y byddo'r afiechyd yn ymddangos, rhoddwch y ddiod ganlynol, wedi ei mwydo mewn cwart o ddiod ferwedig, yn llaeth dwym.

No. 7. Cymmerwch hadau cwmmin, anis a turmeric, wedi eu malurio, dwy wns o bob un; pupur hir, sebon castil, a halen tartar, un wns o bob un; triagl dwy wns; cymmysgwrch yn un ddiottaidd.

Repeat this every, or every other day, for two or three times. If the beast be in good condition bleed from two to three quarts, and keep housed that day. If the disease continue, give the purging drink No. 2, and mind that the body be well cleansed. Then give the following in a quart of warm gruel, every other day for some time.

No. 8. Take balsam capivi, salt tartar, each one ounce, castile soap, valerian powder, each two ounces, caraway seeds, and bark peruvian, each one ounce, treacle two spoonfuls, mix for one drink.

Parhewch i wneud hyn bob dydd, neu bob yn ail ddydd, dros ddwy neu dair gwaith. Os bydd yr anifail mewn cyflwr da, gwaedwch o ddau i drichwart o waed, a chedwch ef yny ty y diwrnod hwnnw. Os bydd yr afiechyd yn parhau, rhoddwch y carthiedydd No. 2, a gofalwch fod y corph yn cael ei lanhau yn dda.

Yna y rhoddwch y canlynol mewn cwart o isgell twym bob yn ail dydd dros ryw amser.

No. 8. Cymmerwch balsam capive, halen tartar, un wens o bob un; sebon castil, powdr valerian, dwy wens o bob un; hâd caraway, a rhysgl peru, un wens o bob un; triagl, dwy lwyaid; gwnerch yn un ddiottaid. Ceir fod hwn yn rhagorol.

This will be found excellent; but the bowels must be kept open through every stage of the complaint. For which design the following may prove more effectual than No. 2, to be given as that is directed, but in warm gruel.

No. 9. *Take barbadoes aloes, one ounce, castile soap, salt tartar, grains of paradise, each half ounce, bruised aniseeds two ounces, castor oil four ounces, treacle three large spoonfuls, mix for one drink.*

When the animal mends, give cordial drinks as No. 1, to restore strength.

Ond y mae'n rhaid i'r ymysgaroedd gael eu cadw yn agored trwy bob gradd o'r achwyniad. I ba ddiben fe all y canlynol brwfo yn fwy effeithiol na No. 2; i'w roddi fel hwnnw, ond mewn isgell twym.

No. 9. *Cymmerwch aloes barbadoes un wns; sebon castil, halen tartar, gronynau paradwys, hanner wns o bob un; had anis wedi eu malurio, dwy wns; olew castor pedair wns; triagl, tair lloned llwyfawr; cymmysgwch yn un ddiottaid.*

Pan y mae'r anifail yn gwella, rhoddwch iddo ddiodau meddyglyn fel No. 1, i adferu nerth.

SECTION V.

Frenzy, or Inflammation of the Brain.

This is either a primary disease, or symptomatic; that is distinct and unconnected with any other disorder; or existing with or springing from some other. It is sometimes occasioned by wounds or bruises on the head, and seems at all times to depend, whatever be the remote or exciting cause, on an increased action of the vessels in that part.

Signs. Wildness with ravings, constant watching, slow breathing, strong throbbing in

RHAN V.

Gorphwylliad, neu Fflammeg yr Ymenydd.

Y mae hwn naill ai yn afiechyd gwreiddiol, neu gyd-ddigwyddol; hynny yw yn wahanol ac yn anghysylltedig ag un afiechyd arall; neu yn hanfodi gyda ac yn cyfodi oddi wrth ryw un arall. Y mae weithiau yn cael ei achlysyro trwy glwyfau neu ysigadau ar y pen; ac y mae yn ymddangos bob amser i ymddibynnu (gynta beth fyddo'r achos pellaf ac annogawl) ar weithrediad cynnyddol y llestri yn y rhan hynny.

Arwyddion. Gwylltineb gyda ffyrnigrwydd, gwiliadaeth gwastadol, anadliad pwyllig, dychlamiadau cryf yn y rhedweliau arleisiol. Y mae'r

the temporal arteries. The animal is fierce and turbulent, eyes inflamed, and prominent, as if starting from their orbits. The beast often falls and rises suddenly, twitching of the tendons, a dry and harsh skin, suppression of urine, grinding of the teeth, and complete restlessness, these are bad symptoms.

Treatment. If there are wounds on the head, they require instant attention, *see section on wounds.* Then bleed as soon as possible, and repeat it daily if needful, by which the accumulation of blood in the brain will be lessened. Then give the following purgative drink.

anifail yn orwyllt ac afreolus, y llygaid yn flammedig, ac yn sefyll allan, fel pe byddent yn targu o'u cylchdro. Y mae'r anifail yn fynych yn syrthio ac yn cyfodi yn ddiswimmwyth, cyfrodeddiad o'r giau, croen sych ac afrywiog atalfa dwfr, maliad y dannedd, ac anesmwythder hollol; y mae y rhai diweddaf hyn yn arwyddion drwg.

Triniaeth. Os bydd clwyfau ar y pen, y maent yn gofyn sylw uniongyrchol: *gwel y rhan ar glwyfau.* Yna gwaedwch mor gynted ag y byddo posibl, a gwnewch hynny bob dydd os bydd yn angenrheidiol, trw'r hyn y bydd pentyrriad y gwaed yn yr ymenydd yn cael e leihau; yna rhoddwch y ddiod garthiadol ganlynol.

No. 10. Take epsom salts one pound ; tartarised antimony one dram ; camphor two drams ; treacle four ounces ; steep in three pints of boiling water, and when milk warm, add half an ounce of tincture of opium, and give for one dose.

If this should not purge in twenty-four hours, repeat half the dose every night and morning, until it does. Afterwards give the following powders as long as any bad symptoms remain.

No. 11. Take white antimonial powder two drams, sal prunella, six drams, camphor and tincture opium of each two drams, mix for one dose.

No. 10. Cymmerwch halen epsom un pwys ; tartarised antimony, un traflwngc, camphor dwy draflwngc, triagl pedair wns. Mwydwch mewn tri phint o ddwfr berwedig, a phan y byddo yn llaeth dwym, chwanegwch hanner neu wns tincture o opium ; a roddwch yn un dogn.

Os na fydd i hyn weithio mewn pedair awr ar hugain ; parhewch i roddi hanner y dogn bob nos a boreu nes y gwnelo. Yna rhoddwch y powdr canlynol cyhyd ag y byddo neb arwyddion drwg yn aros.

No. 11. Cymmerwch bowdr antimonial gwyn dwy draflwngc, halen prunell chwech draflwngc ; camphor, tincture opium, dwy draflwngc o bob un. Cymmysgwch yn un dogn.

Repeat this in a pint of warm gruel every morning and evening, but once a day only, when the fever abates: should swellings take place about the head, and stiffness in the jaws; rub the parts well, night and morning, with the following liniment.

No. 12. Take steers or liquid opodeldoc twelve ounces, spirits of hartshorn, and tincture of opium, each six ounces; oil of organy two ounces, mix.

In this and other maladies it may be needful to give nourishment with a horn; for this purpose thick gruel may be made, with an equal quantity of oatmeal, (or new ground malt), and linseed

Rhoddwch hwn mewn pint o gawl twym borau a nos, ond unwaith y dydd yn unig pan y treio y dwymyn. Os bydd i chwyddiadau gymmeryd lle oddi amgylch y pen, a syrthni yn yr ên; rhwbiwch y rhannau yn dda nos a borau a'r eli canlynol.

No. 12. Cymmerwch Steer's neu liquid opodeldoc dauddeg wns; spirits o harts-horn, a tincture opium, chwech wns o bob un; o olew organy dwy wns, cymmysgwch.

Yn y clefyd hwn ac ereill gall fod yn angenrheidiol i roddi lluniaeth a chorn; i'r pwrpas hyn fe ellir gwneud cawl tew o'r un cymmaint o flawd ceirch, neu falurion brâg newydd yn ei le,

powder sweetened with treacle, or sugar, and a little salt added. This may be given two or three quarts at a time, three or four times a day. When the beast recovers, the following restorative drink may be given in a quart of warm gruel or ale, and repeat it every second or third day, for three or four times.

d { No. 13. *Take peruvian bark one ounce, nitre, and salt of steel, each half an ounce; gentian root, anisced, and cummin bruised, each one ounce; treacle four large spoonfuls.*

a phowdr hâd llin wedi ei felusu a thriagl neu siwgr, ac ychwanegu ychydig o halen. Gall tri neu bedwar cwart ar y tro gael ei roddi o hwn dair neu bedair gwaith yn y dydd. Pan y byddo'r anifail yn gwellau gall y ddiod adferawl ganlynol gael ei rhoddi iddo mewn chwart o gawl twym neu gwrw; a rhoddwch ef iddo bob yn ail neu drydydd dydd, dair neu bedair o weithiau.

No. 13. *Cymmerwch rhysgl peru un wns; nitr a halen steel hanner wns o bob un; gentian, hadau anis, a cwmmin wedi ei malurio, un wns o bob un; pedair lloned llwyfawr o driagl.*

SECTION VI.

Murrain, or the Pestilential Fever.

This is also a severe disease and often proves fatal. It is of the putrid kind, and is therefore highly infectious; one of the most violent that happens to neat cattle, and the most to be dreaded.

Signs. In the beginning, shivering, or trembling of the limbs, loss of appetite, head and neck protruding or stretched forth, difficult swallowing, eyes languid and full of tears, and a continual scouring. In a few days the beast, and dung of the beast, produce an offensive smell,

RHAN VI.

Murren, neu y Dwymyn Heintiol.

Y mae hwn hefyd yn afiechyd tost, ac yn fynych yn prwyfo yn farwol. Y mae o'r natur fraenllyd, ac am hynny y mae yn haint dwym iawn; ac un o'r rhai mwyaf llym ag sydd yn digwydd i eidionau, a'r mwyaf i'w arswydo.

Arwyddion. Yn y dechrau, cryndod o'r lwynau, colled blys, y pen a'r gwddf yn cael eu hestyn ymlaen, llyngciad anhawdd, y llygaid yn fethedig ac yn llawn dagrau. Ac ysgwriad gwas-tadol. Mewn ychydig ddyddiau, y mae anadl a thom yr anifail yn dwyn allan arogl ffiaid, yr hyn sydd yn cael ei ddwyn trwy'r aer i ryw faint o

which is carried through the air to some distance. The head, horns, and breath are very hot, body and limbs cold, and mouth blistered. As the fever proceeds, an inflammation takes place in the stomach, and bowels; a tumour, or swelling appears either in the limbs or some other part, which, if pressed with the hand, crackles like a bladder filled with air. In this case mortification is coming on, and leaves but little hope; the more favorable signs are, when the fever is checked in its progress, the tumour fills with good matter, and discharges freely.

Treatment. As soon as the disease is known,

bellder. Y mae'r pen, cyrn, a'r anadl yn wresog iawn, y corph a'r aelodau yn oer, a'r genau wedi chwydalau. Fel ag y mae'r dwymyn yn myned ymlaen y mae hyboethdra yn cymmeryd lle yn y cylla a'r ymysgaroedd. Y mae chwydd yn ymddangos yn y lwynau neu mewn rhyw ran arall, yr hyn os gwesgir ef a llaw y mae yn trystio fel pledren wedi ei llanw a gwynt. Yn yr amgylchiad hwn, y mae marwhâd yn dod ymlaen, ac yn gadael ond ychidig o obaith. Yr arwyddion mwyaf ffafriol ydynt, pan y mae'r dwymyn yn cael hattal yn ei chychwyniad, y chwydd yn llanw o fater da, ac yn rhedeg yn rhwydd.

Triniaeth. Mor gynted ag y gwybyddir am y

give the purging drink, No. 9, Section 4, as directed there. Should the animal throw it up again, give No. 2, section 1, but if there be any acid in the stomach the drink No. 8, will best correct it. If the fever be not checked after the bowels are cleansed, some have advised bleeding, but extreme caution should be observed in having recourse to it. The antimonial powder No. 11, should be given for some days every morning and evening; and if, after all, stronger signs of putrefaction appear, give the following *astringent* once or twice a day,

clefyd, rhoddwch y ddiod bureiddiol, No. 9, Rhan IV, megis ag y cyfarwyddir yno. Os bydd i'r anifail ei daflu i fynu drachefn, rhoddwch No. 2, Rhan I. Ond os bydd dim surdod yn y cylla y ddiod No. 8, ai cyweiria orau. Os na bydd y dwymyn wedi ei hattal yn ol ir ymysgaroedd, gael eu glanhau, y mae rhai yn cynghori gollwng gwaed; ond fe ddylai gocheliad mawr fod wrth ymgyrchu at hyn. Fe ddylai'r powdr antimonial, No. 11, gael ei roddi dros rai dyddiau bob nos a borau; ac os wedi'r cwbl y bydd arwyddion cryfach o fraeniad yn ymddangos, rhoddwch y bol-rwymol canlynol unwaith neu ddwywaith y ddydd,

No. 14. *Take alum powder four ounces, ginger powder, nitre and peruvian bark, each one ounce; treacle four spoonfuls, give this in a quart of gruel, with half a pint of vinegar.*

This will be found excellent. Also to prevent the infection spreading amongst the other cattle, which should always be separated from the infected when the disease is found out; first bleed them, and the following morning give the above drink to each, and repeat it twice or thrice, every other morning. As soon as any swelling appears in the diseased cattle, rub into it the following lotion, two or three times a day.

No. 14. *Cymmerwch bowdr alum bedair tens, powdr sinsir, nitr a rhysgl peru, un tens o bob un; triagl bedair llwyaid. Rhoddwch hyn mewn cwart o gawl gyda hanner pint o finegar.*

Fe gair fod hyn yn rhagorol hefyd i rwystro yr haint i ymdannu ymhlith y da eraill; pa rai a ddylai yn wastad gael eu neillduo oddiwrth yr heintiedig, pan y ceir allan yr afiechyd. Yn gyntaf gwaedwch hwy, a'r borau canlynol rhoddwch i bob un o honynt y ddiod uchod; a gwnewch hyn ddwy neu dair gwaith bob yn ail forau. Mor gynted ag y byddo un chwydd yn ymddangos yn y da afiach, rhwbiwch iddo y golchiad canlynol ddwy neu dair gwaith y dydd.

No. 15. *Take sal ammoniac three ounces, vinegar one quart, to which add oil of vitriol one ounce, tincture opium two ounces, camphorated spirits four ounces, mix.*

This may stop the progress of the tumour, but should it go on and appear of a purple colour, and then become darker, accompanied with a low pulse, and cold sweats in the animal, the case is hopeless. It is a better sign when the tumour enlarges, and ripens; should this appear, use the following oils instead of the repelling lotion, until matter is formed, and then use a lancet and dress with digestives, (see section on wounds).

No. 15. *Cymmerwch halen ammoniac tair wns, sinegar un cwart; at yr hyn chwanegwch olew fitriol un wns, tincture opium dwy wns, camphorated spirits pedair wns, cymmysgwch.*

Fe all hyn rwystro cychwyniad y chwydd. Ond os bydd iddo fyned ymlaen ac ymddangos o liw glâs goch, ac yna dod yn dywyllach a churiad calon isel a chwys oer yn cydfyned a hyn yn yr anifail, y mae'r achos yn ddiobaith. Y mae yn arwydd gwell pan y mae'r chwydd yn ymhelaethu ac yn aeddfedu; os bydd i hyn ddigwydd, defnyddiwch yr olewadau canlynol yn lley golchiad gwrthdarawiad hyd nes byddo mater wedi

No. 16. *Take pompilion or green oil four ounces, linseed oil, and spirits of turpentine each three ounces, hartshorn, opodeldoc, and tincture of opium, each two ounces, mix.*

If the mouth be blistered, wash it two or three times a day, with the following detergent mixture. Apply it all over the mouth by means of tow fastened to the end of a long stick, and dipped into the mixture.

No. 17. *Take alum powder two ounces, bole armenian one ounce, honey two ounces, vinegar one quart, mix.*

ffurfio, ac yna defnyddiwch fflaim a thriniwch threul beriadau ; gwel y rhan ar y clwyfau.

No. 16: *Cymmerwch pompilion neu olew gwyrdd pedair wns ; olew had-llin a spirits turpentine, tair wns o bob un ; harts-horn, opadeldoc a tincture opium dwy wns o bob un ; cymmysgwech.*

Os bydd y genau wedi chwydal, golchwch ef ddwy nau dair gwaith y dydd a'r cymmysgiad glanhaol canlynol. Rhoddwch ef dros yr holl enau a charth wedi ei sicrhau ar ben pren hir, a'i drochi ef yn y cymmysgiad.

No. 17. *Cymmerwch bowdr alum dwy wns, bôl armenian un wns, mel dwy wns, finegar un cwart, cymmysgwech.*

Give through the disorder gruel as directed in the last section for inflammation of the brain, and when the beast recovers give the restorative drink No. 13.

SECTION VII.

Red and Black Water.

Seldom happen separately, therefore they may be considered as one disease, whether this disorder arises from an inflammation in the kidney and neighbouring parts, or about the neck of the bladder may be difficult to ascertain: but if the

Rhoddwch trwy y clefyd, gawl megis y cyfarwyddwyd yn y rhan ddiweddaf am flammeg yr ymenydd; a phan byddo'r anifail yn gwella, rhoddwch y ddiod adferadwy, No. 13.

RHAN VII.

Dwfr Coch a Du.

Anfynych y mae hyn yn digwydd yn wahanol gan hynny gellir eu hystyried fel un clefyd. Pa un a ydyw yr afiechyd hwn yn cyfodi oddiwrth flammeg yn yr aren a'r rhannau cymdogaethol neu o ddeutu wddf y bledren, a all fod yn anhawdd

animal has received an injury or strain across the loins, the kidney appears to be the seat of the disease, and the treatment must be the same as directed in section 10. In both cases some of the tender blood vessels are broken, and the blood comes away mixed with the urine; and when that blood lodges some time in any cavity, it turns dark, becomes clotted, and produces black water. This disorder may exist in a slighter, or greater degree: if the beast be much reduced, the milk greatly diminished, and the complaint continues, it must be some strong remedy to save the animal.

i'w benderfynu; ond os bydd yr anifail wedi cael niweid neu yssigiad yn groes i'r lwynau, fe ymddengys mai'r aren yw ei steddle yr afiechyd, ac y mae'n rhaid i'r driniaeth fod yr un ag a gyfarwyddir yn rhan 10. Ymhob un o'r achosion y mae rhai o'r llestri gwaed tyner wedi eu torri, ac y mae'r gwaed yn dod ymaith yn gymmysgedig a'r dwfr; a phan y byddo'r gwaed hwnnw yn lletua rhywfaint o amser mewn rhyw geudod, y mae yn troi yn dywyll ac yn dod yn dywarchenaidd, ac yn peri dwfr du. Gall yr afiechyd hwn fod mewn graddau llai neu mwy. Os bydd yr anifail wedi iselhau llawer, a'r llaeth wedi mawr leihau a'r achwyniad yr aros: rhaid wrih ryw fe ddiginaeth gryf i achub yr anifail.

Treatment. First open the body with the following drink ; dissolve it in three pints of hot water, and give it when milk warm.

No. 18. Take glauber salts twelve ounces, nitre and cream of tartar, of each one ounce ; ginger two ounces, treacle four spoonfuls ; mix for one dose.

This often succeeds without any thing else ; but should it not, give the following astringent ball, after slicing and dissolving it over the fire in gruel, when milk warm.

No. 19. Take Venice turpentine three ounces, French bole, bay berries and red sanders, of each one ounce and a half ; beat them into a ball.

Triniaeth. Yn gyntaf agorwch y corph a'r ddiod ganlynol, rhoddwch hi wedi ei dadleithio mewn tri phint oddwfr twym, pan yn ywm llaeth.

No. 18. Cymmerwch halen glauber dauddeg wns, nitr a hufen tartar un wns o bob un, sinsir dwy wns, triaglpedair llwyaidd ; cymmysgwch yn un dogn.

Y mae hyn yn fynych yn tyccio heb ddim arall ; ond os na wna, rhoddwch y belen bolrwniol ganlynol ; tafellwch hi, a dadleithwch hi mewn cawl ar y tân, a phan y byddo yn llaeth dwym rhoddwch hi.

No. 19. Cymmerwch fenis turpant tair wns, French bôl, bay berries, a sanders coch, wns a haner o bob un, pwniwch hwynt yn belin.

This may be repeated every other day ; but as its quality is binding, attention must be paid to keep open the bowels of the animal. If there be no amendment in three or four days, add to the above ball three ounces of alum, and two ounces of nitre, or give this drink, viz.

No. 20. Take alum and nitre of each three ounces, steel powder one ounce, treacle four ounces, mix. Repeat this every other day for a week.

But perhaps there is no remedy so powerful as the following.

No. 21. Take oil of vitriol three drams, tincture of opium half an ounce, honey four ounces, mix in

Gellir rhoddi hyn bob yn ail ddydd, ond fel ag y mae o nattur rwymol, dylid gofalu am gadw ymysgaroedd yr anifail yn agored. Os na bydd dim gwellhâd mewn tri neu bedwar diwrnod, chwanegwch at y belen uchod dair wns o alum, a dwy wns o nitr, neu roddwch y ddiod hon, sef,

No. 20. Cymmerwch alum a nitr tair wns o bob un, powdr steel un wns, triagl pedair wns ; cymmysgwech. Rhoddwch hyn bob yn ail ddydd dros wythnos.

Ond fe allai nad oes feddiginiaeth mor gryfed a'r un ganlynol,

No. 21. Cymmerwch olew fitriol tair traflwngc, tincture o opium hanner wns, mel pedair wns, cym-

warm gruel, and give it for a dose; repeating it once a day for a few times.

In the beginning of this disease, should no remedies be at hand, four or five spoonful of common salt dissolved in gruel or butter milk may be given. This has often succeeded,

SECTION VIII.

Scouring, or Looseness.

The season when cattle are most liable to this complaint is in the months of April and May, if there be much wet and cold weather, and the

mysgwch mewn cawl twym, a rhoddwch ef yn ddogn, gan ei ail roddi un waith y dydd drws ychydig amser.

Yn nechreu'r asiechyd hwn, os na bydd un feddiginiaeth wrth law, pedair neu bump llwyaid o halen cyffredin wedi ei doddi mewn cawl neu enwyn a ellir roddi. Y mae hyn wedi tyccio yn fynych,

RHAN VIII.

Y Bib, neu'r Scwrfa.

Y tymmor ag y mae'r da fwyaf agored i'r achwyniad hwn sydd yn misoedd Ebrill a Mai, os bydd llawer o dywydd glwyb ac oer, a helaeth-

grass plentiful. A quantity of acid or sour matter may be formed in the stomach, which produces slimy, copious, and sometimes dark coloured stools: if this continues long, it becomes dangerous.

Bad Symptoms. Loathing of food, dew-lap hanging down; thin and very offensive stools, producing bubbles on the ground; hair pen-feathered or staring. Such signs denote an inward decay.

Treatment. The beast should be kept in and fed with good hay, or ground oats, barley or beans: to either of these, add an equal quantity

rwydd o borfa, Gallfod rhyw gymmaint o fatter sŷr yn cael ei ffurfio yn y cylla yr hyn a bâr ymgarthiadau lleidiog helaeth, ac weithiau o liw tywyll: os bydd hyn i barhau yn hir y mae yn dod yn beryglus.

Arwyddion drwg. Ffieiddiad ymborth, y dagell yn crogi lawr, ymgarthiadau tenau a ffaidd, yn peri bwrlymmau ar y llawr, y blew yn hylldremiog neu yn sefyll. Mae yr cyfryw nodau yn arwyddo adfeitiad tyfewnol.

Triniaeth. Dylai'r anifail gael ei gadw i mewn a'i borthi a gwair da; neu geirch, haidd neu ffa wedi ei malu. At y neill neu'r llall o'r rhain, chanegwch yr un faint o flawd newydd. Dylai'r

of fresh flour. This excellent food should be given two or three times a day by making it into a drink. But to remove the ill-humours from the bowels, first give the following in gruel.

No. 22. Take ipecacuanha one dram, best aloes four drams, salt of tartar and ginger each one ounce, castor oil three ounces, mix for one drink, and sweeten it with some treacle or sugar.

After this has done operating, give the following in ale or gruel, repeating the dose every other day for three or four times.

No. 23. Take calcined hartshorn four ounces, alum, French bole and aniseed bruised each two

bwyd rhagorol hwn gael ei roddi ddwy neu dair gwaith yn y dydd trwy ei wneuthur yn ddioid. Ond i symmyd yr irder drwg o'r ymysgaroedd, yn gyntaf rhoddwch y peth canlynol mewn cawl.

No. 22. Cymmerwch ipecacuan un draflwngc, halen tartar a sinsir un wns o bob un, olew castor tair wns; cymmysgwch yn un ddiottaidd, a melyswch ef ag ychydig dryagl neu sigwr.

Wedi i hyn weithredu, rhoddwch yr un canlynol naill ai mewn dioid neu gawl. Parhewch i roddi un bob yn ail ddydd, dros dair neu bedair o weithiau.

No. 23. Cymmerwch shalk parattoawl pedair wns, alum, y belin ffrengig ac had anis wedi eu ma-

of Cassin's
 10
 1/4
 will be soon

ounces, ginger one ounce, laudanum three drams ;
mix for one dose.

In milder cases the alum may be omitted. This complaint however, sometimes baffles every attempt, yet it may be proper when one thing fails to try others. The next recipe in some instances may be better than the above ; and that which follows, may be still more powerful.

No. 24. Take Venice soap two ounces, dissolve it in a quart of gruel ; then add, chalk four ounces, ginger and spirits of nitre each six drams, rhubarb and laudanum of each half an ounce, mix for one dose.

lurio dwy wns o bob un, sinsir un wns, laudanum tair traflwngc, eymmysgwech at un ddogn.

Mewn amgylchiadau tirionach gellir hebgor yr alum. Y mae'r achwyniad hwn, p'odd bynnag weithiau yn siomni pob cynnygiad, etto fe all fod yn gymmwys pany byddo un peth yn ffael i brofi peth erall. Fe all y cyfarwyddyd nesaf mewn rhyw amgylchiadau wneud yn well na'r un uchod, a'r un sydd yn canlyn fod fyth yn fwy nerthol.

No. 24. Cymmerwch sebon fenis dwy wns, dad-leithiwch ef mewn cwart o gawl, yna chwanegwch shalk pedair wns, sinsir a spirits o nitr, o bob un chwech traflwngc, rhubarb a laudanum o bob un hanner wns ; cymmysgwech at un ddogn.

No. 25. *Take calcined hartshorn and chalk each three ounces, ginger and gum kino each one ounce, alum two ounces, laudanum half an ounce, to be given in a quart of good ale.*

As the beast recovers the cure may be forwarded by the following drench, giving one every other day for three or four times, in ale.

No. 26. *Take the red astringent gum kino and peruvian bark of each one ounce, laudanum three drams, mix for one dose. This is a very bracing restorative.*

No. 25. *Cymmerwch gorn y carw wedi ei galch losgi a shalk tair wns o bob un, sinsir a gwm kino un wns o bob un, alum dwy wns, amlifiad opium hanner wns, i'w roddi mewn cwart o ddiod dda.*

Fel ag y byddo'r anifail yn gwella gall y gwellhâd gael ei brysuro trwy y ddiod feddiginiaethol ganlynol, trwy ei rhoddi unwaith y dydd dros dair neu bedair o weithian, mewn cwrw.

No. 26. *Cymmerwch y bolrwymol gwm coch (kino) a rhysgl perû, un wns o bob un, amlifiad opium tair traflwngc; cymmysgwch yn un ddog. Y mae hyn yn adferyd yn rhwymynol iawn.*

SECTION IX.

Inflammation of the Liver.

Beasts in good condition are most apt to be seized with this disorder, especially in hot weather when overheated, it may arise from drinking cold water, or from exposure to sudden cold after being heated: some external injury may also cause it, such as a bruise or violent blow.

Signs. Swelling about the short ribs on the right side, difficult breathing, loathing of food, thirst, yellowness in the white of the eyes, and about the body; fluttering of the heart, and

RHAN IX.

Fflammeg yr Afu.

Anifeiliaid mewn cyflwr da sydd fwyaf tueddol i gael yr afiechyd hwn, yn enwedig ar dywydd twym, pan y byddont wedi gormodol dwymo; fe ddichon gyfodi oddi wrth yfed dwfr oer, neu trwy gael eu gosod yn agored i oerfel sydn wedi cael eu twymo: a rhyw niweid allanol ddichon fod yn achos o hono, megis ysigfa neu ergyd enbaid.

Arwyddion. Chwydd odd-amgylch yr asenau bychain yn yr ochr ddehau, anadliad anhawdd, ffeiddiad bwyd, syched, melynder yngwyn y llygaid, ac oddi amgylch i'r corph, curriad y galon,

strong fever: should the inflamed part gather and break, the disorder is dangerous.

Treatment. Bleeding may be proper in the beginning, but neglect not on any account to give purging medicines; such as the following may be given in gruel for one dose.

No. 27. Take rhubarb and prepared kali each half an ounce, barbadoes aloes, venice soap, ginger and aniseed, of each one ounce, mix, and add a little sugar or treacle.

This is a good drink for full grown cattle, nevertheless if it should not succeed it will be right to repeat it by giving half the quantity twice a

a thwymyn gryf. Os bydd i'r rhan fflammedig grynhoi a thorri y mae'r afiechyd yn beryglus.

Triniaeth. Gall fod gwaedu yn addas yn y dechreuad, ond na eſgeuluswch ar un cyfrif i roddi meddyginiaethau carthiadol. Megis y canlynol a ellir roddi mewn cawl at un-dogn.

No. 27. Cymmerwch rhubarb a kali parottoawl hanner wns o bob un, barbadoes alws, sebon fenis, sinsir, a hâd anis, un wns a bob un, cymmysgwech, a chwanegwech ychydig o siwgr neu driagl.

Y mae hon yn ddiiod dda i anifeiliaid llawn dyfiant: etto os na lwydda, bydd yn gymmwys i barhau, trwy roddi'r hanner cymmaint ddwy waith y dydd, hyd nes yr attebo y diben. Yn ol

day until it well answers the purpose. After which if the fever continue, bleed, and repeat the bleeding every two or three days ; observing at the same time to keep the body open. Afterwards give the following fever drink once a day for some time,

No. 28. Take emetic tartar one dram, prepared kali three drams, castile soap, nitre, ginger and aniseed, of each one ounce, mix for one dose, and sweeten with honey or sugar.

The antimonial preparation No. 11, may answer if this should fail. When the beast mends the restorative drink No. 13, may be given to

hyn, os bydd i'r dwymyn barhau, gwaedwch, a pharhewch i ollwng gwaed bob dau neu dri diwrnod ; gan gadw'r corph yn agored a'r yr un amser. Gwedj hyn, rhoddwch y ddiod dwymynol ganlynol unwaith y dydd dros ryw amser.

No. 28. Cymmerwch emetic tartar un traflwngc, kali parotawol tair traflwngc, sebon castil, nitre, sinsir, a hâd anis, wns o bob un, cymmysgwch at un dogn, a melystwch a mêl neu siwgr.

Gall y paratoad antimonial No. 11 ateb, os bydd i'r un uchod ffaelu. Pan y byddo'r anifail yn gwella, gellir rhoddi iddo y ddiod adferawl No. 13 er llesâd, ynghyd a bwyd meithrinol, me-

advantage, together with nourishing food, as described in the eighth section, and other places.

—

SECTION X.

Inflammation of the Kidneys.

This disease may arise from an external injury received in the loins ; but oftner, perhaps, from gravelly matter lodged in the kidney ; or from any circumstance that produces irritability in that organ.

Signs. Much heat with great pain across the loins. This heat is sometimes perceptible to the

gis y desgrifir yn yr wythfed rhan, a lleoedd eraill.

—

RHAN X,

Fflammeg yr Arennau.

Gall yr afiechyd hwn gyfodi oddi wrth niwaid allanol ag a dderbyniwyd yn y lwynau ; ond yn fynychach, fe allai, oddi wrth fatter graianaidd fo'n aros yn yr aren ; neu oddiwrth ryw amgylchiad ag a fyddo yn peri cyffroad yn y peiriant hynny.

Arwyddion. Llawer o wres gyda phoen mawr yn groes i'r lwynau. Y mae'r gwres hwn weithiau yn deimladwy i'r llaw. Pan y gwesgir, fe

hand. When pressed, the animal will give way : urine high colored ; passes off in small quantities with much pain ; shivering of the body, cold sweats, ears, horns, and feet, cold. When the chief of these signs appear, the disorder is alarming. And if the pains cease suddenly, and the urine becomes black and offensive, mortification is coming on. Appearances are more favorable when the urine is made in larger quantities, of a coffee color, turbid, and relief following.

Treatment. Bleed at the commencement ; then in two hours after, give the purging drink

rydd yr anifail ffordd, a dwfr o liw uchel, yn dod ymaith yn fesurau bychain gyda llawer o boen ; cryndod o'r holl gorph, chwys oer, y clustiau, y cynnau a'r traed yn oer. Pan y byddo i'r pennaf o'r arwyddion hyn ymddangos y mae'r afiechyd yn arswydus ; ac os bydd i'r poen laesu yn ddisymmwyth a'r dwfr yn dod yn ddu ac yn ddrewedig, y mae marweiddiad yn dod ymlaen. Y mae'r ymddangosiadau yn fwy ffafriol pan y byddo i'r dwfr gael ei wneud yn fesurau mwy, o liw coffee, yn dew, ac esmwythâd a ganlyn.

Triniaeth. Gwaedwch ar y dechrau ; yna mewn dwy awr wedi'n, rhoddwch y carthiedydd No. 9, neu No. 27. Bydd i'r drefn hyn wneud llawer er rhwystro'r fflammeg : wedi hyn gweinyddwch y

No. 9, or No. 27. This method may do much to check the inflammation : after which administer the following diuretic drink, and repeat it every or every other day, and also repeat the bleeding if the symptoms are urgent.

No. 29. *Take camphor two drams, oil of juniper three drams, balsam capivi one ounce, dissolve them in the yolk of an egg, spanish soap six drams, prepared kali four drams, tincture of opium three drams, the whole to be given in gruel at one time, sweetened with sugar.*

When the animal begins to mend, the following drench may perfect the cure, given once a day, or every other day, for a few times in warm gruel.

ddiod ddwryddawl ganlynol, a gwnewch hyn bob dydd neu bob yn ail ddydd, ac hefyd gwaedwch eilwaith os byddyr arwyddion yngalw am hynny.

No. 29. *Cymmerwch camphir dwy draflwngc, olew meryw tair traflwngc, balsom capive un wns; dadleithiwch y rhain mewn melyn wy; sebon Spain chwech traflwngc; gwmmmon parrattoawl pedair traflwngc, a'r cwbl i gael ei roddi mewn cawl a'r unwaith, wedi ei felusu a siwgr.*

Pan y byddo'r anifail yn dechreu gwella, gall y ddiod ganlynol gyflawni y gwellhâd, gan ei rhoddi unwaith y dydd, neu bob yn ail ddydd dros ychydig amser mewn cawl twym.

No. 30. Take camphor two drams, cream of tartar and nitre, each one ounce, liquorice powder two ounces, laudanum three drams, sweetened with honey, for one dose.

As costiveness attends this complaint, the glyster as under may be injected to a good advantage; it may even act as a fomentation to the enflamed parts.

No. 31. Boil linseed six ounces a few minutes in two quarts of water, strain and add epsom salts and treacle, each four ounces: for one injection.

No. 31. Cymmerwch camphor dwy draflwngc, hufen tartar a nitr un wns o bob un, powdr licwriss dwy wns, amlifiad opium tair traflwngc, gan ei felusu a mel, yn un dogn.

Fel ag y mae bolrwymiad yn glyn a'r clefyd hwn; gall y chwistrell-feddiginiaeth megis isod gael ei chwisdrellu mewn er llawer o leshâd; gall weithredu fel meddyg-olch brwd i'r rhannau fflammedig.

No. 31. Berwch chwech wns o hâd llia dros ychydig funudau mewn dau gwart o ddwfr, hidlwch, a chwanegwch halen epsom a thriagl pedair wns o bob un: at un chwistrelliad i mewn.

SECTION XI.

Inflammation of the Stomach.

In some cases this complaint may be brought on by the acrimony of bile ; or from some neighboring part being inflamed ; or from some poisonous matter taken into the stomach.

Symptoms. Pungent pain, and heat in the diseased organ, breath hot, blisters sometimes in the mouth ; the beast restless, swallowing painful ; the stomach violently resisting every such act, and a troublesome cough frequently following ; clammy sweats, cold extremities, fluttering of the heart. &c.

RHAN XI.

Fflammeg y Cylla.

Mewn rhyw amgylchiadau gall yr achwyniad hwn gynneryd lle trwy surni y geri, neu oddiwrth rannau gerllau ag a fyddo wedi fflammychu neu oddiwrth fod rhyw ddefnydd gwenwynllyd wedi ei gynneryd i'r gylla.

Arwyddion. Poen llym, a gwres yn y peiriant afiachus, anadl boeth, a phothellau weithiau yn y genau ; yr anifail yn anesmwyth, llyngcu yn boenus ; y cylla yn nerthol wrthwynebu y fath weithred yn gwbl ; ac y mae peswch poenus yn fynych yn canlyn. Chwys gludawg, y rhannau pellaf yn oer, curriad y galon, &c.

Treatment. In this as in all inflammatory cases, bleeding must be had recourse to, and repeated according to the urgency of appearances. Purge the beast also with a pint of castor oil; and if afterwards the fever still continues, give the antimonial recipe No. 11, as directed. When the beast recovers, the following tonic may be given to complete the cure, once every two or three days for a few times.

No. 32. Take peruvian bark, nitre, and true gentian powder, of each one ounce, prepared steel half an ounce, mix and give in gruel or ale.

Triniaeth. Yn hwn yn gystal ag yn holl achosion fflammedig, y mae yn rhaid ymgyrchu at waedu ai arfer yn fynychach fel y byddo'r ymddangosiadau yn galw. Carthwch yranifail hefyd a phint o oil castor; ac os ar ol hynny y bydd y dwymyn yn aros, rhoddwch yr antimonial meddyglyw, megis y cyfarwyddwyd No. 11. Pan byddo'r anifail yn gwella, gellir rhoddi y cryfyddyd canlynol i gwblhau y gwellhad, un bob yn ail neu drydydd dydd dros ychydig amser.

No. 32. Cymmerwch rhysgl peru, nitr a gwir bowdr gentian, un wns o bob un; dŵr porattoawl hanner wns; cymmysgwch, a rhoddwch mewn cawl neu ddiod.

SECTION XII.

Colic.

Horned cattle as well as horses are liable to the gripes; of which there are varieties; viz. the *windy colic*, the *inflammatory*; and the *fardal-bound*. The first frequently arises from undigested food.

Signs. Violent twitching pains, the beast often lies down, and rises suddenly, sometimes striking the horns and hind feet against the belly. If the disease continue, inflammation is to be suspected, and must be treated as other inflammatory complaints. For the windy or flatulent

RHAN XII.

Y Colig, neu'r Bolwsi-wynt.

Anifeiliaid corniog yn gystal a cheffylau ydynt ddarostyngedig i'r bolwst wynt; ac y mae ainryw iol fath o hono; sef, y *colig gwyntog*, y *fflammedig*, a'r *sopyn rhwym*. Y mae'r cyntaf yn fynych yn cyfodi oddiwrth fwyd anrheilfawr.

Arwyddion. Poenau cnofaus angherddol, y mae'r anifail yn fynych yn gorwedd i lawr ac yn codi yn ddisymmwyth, weithiau yn curo ei gyrn a'i draed ol yn erbyn ei fol. Os bydd y clefyd yn parhau, y mae lle i ofni y fflammeg, ac y mae'n rhaid ei drin fel achwyniadau fflammedig eraill.

colic, give the following excellent drink in a quart of warm gruel, to which add a glass of gin.

No. 33. Take anise, fennel, cummin and caraway seeds, each one ounce and a half, long pepper and ginger each half an ounce, spirits of turpentine one ounce, laudanum half an ounce. Mix for one dose.

Fardel-bound or clue-bound so called by drovers, is a species of costiveness arising from dry keep: feeding on acorns, oak buds, and leaves, may produce it. This complaint is rendered deceitful, by a partial scouring of liquid matter which creeps through a mass of hardened excre-

At y colig gwyntog rhoddwch y ddiod ganlynol, yr hon sydd ragorol, mewn cwart o gawl twym, at yr hyn chanegwch lasaid o gin.

No. 33. Cymmerwch hâd-llin, ffenigl, hâdau, cummin a charaway, wns a hanner o bob un; pupur hir a sinsir hanner wns o bob un, ysbrydoedd turpant un wns, amlifiad opium hanner wns. Cymmysgwch yn un dogn.

Y sopyn rhwym a elwir felly gan y porthmyn, sydd rhyw folwymedd yn cyfodi oddi wrth gadwraeth sych: mae ymborthi ar fês, egin deri a dail, yn achos o hono. Yr achwyniad hwn sydd yn troi yn dwyllodrus, trwy rannol garthiad o fater glwyb, yr hwn sy'n myned trwy dalp o dom caled yn y coluddion; gall yr an-

ment in the intestines ; this circumstance may be often mistook for a purging, and if such mistake governs the treatment it may prove fatal. Give an alvetic purge such as No. 27, and inject clysters as No. 31, or instead of the alvetic purge, a pint of castor oil, or the drink with salts No. 2, may be given. Care must be taken to get away the hardened excrement,

SECTION, XIII.

Fog Sickness, Hoven or Blown.

This disease is distressing, and if not speedily

gylchiad hyn yn fynych gael ei gamgymmeryd am ryddhâd, ac os bydd i'r cyfryw gamsynied dywys y driniaeth, gall bryfo yn farwol. Rhoddwch garthiedydd alws, yr un fath a No. 27, a chwistrellwch i mewn megis No, 31, neu yn y carthiedydd alws pint o oil castor, neu ddiiod gyda halen No. 2, a ellir ei rhoddi. Mae yn rhaid cymmeryd gofali dynu ymaith y dom caled.

RHAN XIII.

Anhwylddeb Cestog, neu'r Chwydd.

Y mae'r afiechyd hwn yn flin, ac os na esmwythaur yn fuan, gall rhwygiad yn y cylla

relieved, a rupture in the stomach or bowels may take place, which proves fatal.

Cause. It usually proceeds from feeding greedily upon rich herbage, so that the animal forgets to chew the cud, the stomach becomes overcharged and ceases to expel its contents; while the confined air arises from imperfect digestion, swells the intestines and threatens to produce a rupture. If the beast overfeeds on chaff, the danger is of his being choaked, and not blown.

This disease being well known when it takes place, it does not seem necessary to enter min-

neu'r ymysgaroedd gymmeryd lle, yr hyn a bryfa yn farwol.

Yr achos. Y mae yn arferol o ddeilliaw oddiwrth ymborthi yn wangeus ar borfa frâs, fel ag y mae'r anifail yn anghofio cnoi'r cil; y mae'r gylla yn cael ei orlenwi ac yn peidio bwrw allan ei gynhwysiad; tra y mae yr aer attaliadwy ag a fyddo yn cyfodi oddiwrth dreuliad amherffiaith yn chwyddo yr ymysgaroedd ac yn bygwth dwyn ymlaen rwygiad. Os bydd yr anifail wedi ymborthi gormod ar wellt, y pergyl yw iddo ef gael ei dagu, ac nid i gael ei chwythu i fynu.

Gan fod yr afiechyd hwn mor adnabyddus pan y mae yn cymmeryd lle, nid yw yn ymddangos yn angenrheidiol i sylwi yn fanol ar ei *amlygiadau*:

utely into the symptoms : suffice it to say, that the animal is swelled nearly to a state of suffocation. To prevent it, some have given a cordial drink as No. 1, just before turning such cattle into fresh herbage as have greedy appetites.

Treatment. When the beast appears to be blown, give the purging drink No. 2. If this fail, it is strongly recommended to introduce an instrument into the stomach to promote a discharge of wind, different ones have been contrived by Dr. Monroe and Mr. Eager ; but the following may answer every purpose. Procure a knob of wood turned in the shape of an egg, with

digonol yw dywedyd fod yr anifail yn chwyddo yn agos i gyflwr o fogiad. I ei rwystro, y mae rhai wedi rhoddi diod feddygol fel No. 1, gyda eu bod yn troi i borfa newydd y fath anifeiliaid ag a fyddo a blys gwangcus.

Triniaeth. Pan y byddo'r anifail yn ymddangos ei fod wedi ei chwythu i fynu, rhoddwch iddo y ddiod garthiedig No. 2, os ffaela hyn, fe'i cymmeradwyir yn fawr i osod offeryn mewn i'r cylla i beri gollyngiad o wynt, y mae gwahanol rai wedi cael eu dyfeisio gan Dr. Monroe a Mr. Eager, ond fe all yr un canlynol ateb pob diben. Ceisiwch cwgn o bren wedi ei droi yn nûll wy a thwll wedi ei dyllu trwy ei ganol, ac yn agored

a hole bored through its centre and open at each end ; fasten this knob safely to the end of a cart whip, two yards long : then dip this in oil, or besmeer it with butter, and introduce it thus into the stomach ; let a man lay hold of the horn with one hand, and the nostrils with the other ; while an assistant takes fast hold of the tongue with one hand, and with the other pushes the knob end of the whip down the throat ; as soon as it enters the stomach, a quantity of wind will be discharged, the swelling will be reduced, and the beast be in a fair way of recovery.

Another method has been tried, by making an insision with a penknife into the paunch ; this

wrth bob pen ; sicrhewch y cwgn hyn yn ddiogel wrth ben chwip men dwy lâth o hyd. Yna trochwch hyn mewnolew neu ireiddiwch ef ac ymenyn, a dodwch ef i mewn i'r cylla yn y modd hyn ; boed i ddyn ddal gafael yn y corn ac un law ac yn y ffroenau a'r llall ; tra y mae cynnorthwywr yn cymmeryd gafael sicr yn y tafod ac un law ac a'r llall yn gyrru i lawr ben a chwgn y chwip i'r gêg ; mor gynted ac yr elo i'r cylla fe ollyngir rhyw gymmaint o wynt, fe aiff y chwydd yn llai, ac fe fydd yr anifail mewn ffordd deg o wella.

Y mae dull arall wedi cael ei brofi, trwy wneuthur archoll a chylllell-binâu i'r boten ; y mae

is done between the haunch bone and the last rib on the left side, thus the pent-up wind is evacuated; after which a sticking plaister must be laid over the orifice. When the beast is relieved from either method, give the following drink, and repeat it two or three times, once every other day, in a quart of warm ale or gruel.

No. 34. *Take aniseeds, caraways, diapente, elecampane, each one ounce and a half; tincture of rhubarb two ounces, (or spirits of turpentine one ounce,) spirits of nitre one ounce, treacle four table spoonsful.*

hyn yn cael ei wneuthur rhwng asgwrn y ffolon a'r asen olaf yn yr ochr aswy, fel hyn y mae'r gwynt cauedig yn cael ei arllwys: ynol hyn rhaid rhoddi plaster glynedig wrth yr archoll. Pan y mae'r anifail wedi cael ei esmwythau trwy naill o'r llwybrau hyn, rhoddwch iddo y ddiod ganlynol dros ddwy neu dair o weithiau unwaith bob yn ail ddydd, mewn chwart o ddiod dwym neu gawl.

No. 34. *Cymmerwch hadau anis, diapente elecampane, ac amlifiad rhubarb, dwy wns o bob un, (neu yn lle y rhubarb. spirits turpentine un wns) spirits nitr, un wns; triagl, pedair llonaid llwys*

SECTION XIV.

Staggers, or Swimming in the Head.

This disease may arise from a disordered stomach, though the head be mostly affected; yet in some cases it may be owing to an excessive flow of blood or other humours in the brain.

Symptoms. Heaviness and sleepiness, which the beast discovers by reclining his head on any convenient place. If this be not soon removed, inflammation is likely to take place, which is followed with all the signs of raving madness. It mostly attacks ill-condition'd animals when put into rich pasture in the spring of the year.

RHAN XIV.

Y Ddera, neu'r Bendro.

Gall yr anhwylddeb hyn gyfodi oddiwrth gylla anhwylus, er mae y pen sydd fwyaf yn cael ei flino; etto mewn rhai achosion fe all fod o achos rhediad gormodol o'r gwaed, neu orlifialnt eraill yn yr ymenydd.

Amlygiadau. Trymder a chysgadrwydd, yr hyn y mae'r anifail yn ei amlygu trwy roddi pwys ei ben ar ryw le cyfleus. Os na symmydir hyn ymaith yn fuan y mae fflammedigaeth yn debyg o gymmeryd lle yr hyn a ganlynir a hollarwyddion ffyrnig gwallgofrwydd. Y mae fynychaf yn

Treatment. To remove the first symptoms, and prevent the latter, bleed freely in the beginning according to the strength of the beast; then two or three hours after, give the purging drink No. 2, or No. 10, and be careful to repeat it if needful until it procure the desired effect. When properly purged, give the following drink if the bad symptoms come on, and repeat it twice a day whilst they continue, afterwards once a day.

No. 35. Take tartarized antimony one dram, carbonate of ammonia and camphor each two drams,

ymosod ar anifeiliaid drwg eu cyflwr pan y gosodir hwy mewn porfa fras y'ngwanwyn y flwyddyn.

Triniaeth. I symmyd ymaith yr amlygiadau cyntaf, ac i rwystro'r diweddaf, gollyngwch waed yn helaeth yn y dechreuad yn ol grym yr anifail; yna, y'mhendwy neu dair awr gwedi, rhoddwch y ddiod garthiadol No. 2, neu No. 10, a byddwch ofalus i'w roddi yn ol yn ol os bydd angenrheidrwydd, hyd oni byddo wedi dwyn oddi amgylch yr effaith ddymynol. Wedi priodol ymgarthu, rhoddwch y ddiod ganlynol, os bydd yr amlygiadau drwg yn dyfod ymlaen, ac ad-roddwch ef ddwy waith yn y dydd tra y byddont yn parhau, ac ar ol hynny unwaith yn y dydd.

No. 35. Cymmerwch tarturised antimoni un dram, carbonate o ammonia, a camphor, dau dram o

nitre and cream of tartar each six drams. This is to be dissolved in a quart of hot gruel with two or three large spoonful of treacle or sugar; and given milk warm.

Whilst the wild symptoms continue, repeat the bleeding and purging alternately every other day, and persevere also in the use of the above drink. If, after all, the disease proves obstinate, let the following blister ointment be well rubbed on the poll of the head, and each side of the neck. It may be right to repeat this once a day for some time.

No. 36. Take yellow basilicon three ounces, spir-

bob un, nitr a hufen tartar wns o bob un. Y mac hwn i'w doddi mewn chwart o gawl twym gyd a drwy neu dair lloneid llwy fawr o driagl neu siwgr, a'i roddi yn llaeth dwym.

Tra y mae yr amlygiadau gwyllt yn parhau, parhewch i waedu ac i garthu ar gylch bob yn ail ddydd, a dilynwch hefyd i ddefnyddio y ddiod uchod. Os ar ol y cwbl y bydd yr afiechyd yn pryfo yn gyndyn, bydded i'r enaint chwisiglydd canlynol gael ei rwbio yn dda ar ran uchaf y pen, ac o ddeutu y gwddf. Gall fod yn gymmwys i ad-wneuthur hyn unwaith yn y dydd dros ryw gymmaint o amser.

No. 36. Cymmerwch basilicon melyn tair wns,

its of turpentine one ounce, oil of organy two drams, spanish flies powdered half an ounce, mix according to art.

After this has properly discharged, rub the parts with elder ointment: and if the disease be subdued, give the restorative drink No. 13, repeating the same as often as necessary.

SECTION. XV.

Milk Fever.

This disease happens to cows after calving.

Signs. It makes its attack on the second, third or fourth day, but sometimes much sooner. The

spirit turpent, un wns, culion paradwys gwedi powdero hanner wns, cymmysgwch yn ol y drefn.

Gwedi i hyn weithredu yn briodol, rhwbiwch y rhannau ac enaint ysgaw. Ac os bydd yr afiechyd wedi ei ddarostwng, rhoddwch y ddiod adferadwy No. 13, gan barhau i'w rhoddi mor fynych ac y bo angenrhaid.

RHAN XV.

Y Dwymyn Laethog.

Y mae'r anhwylddeb hwn yn dygwydd i wartheg ar ol bwrw lloi.

Arwyddion. Y mae yn gwneuthur ei ymosod-

udder being previously enlarged and swollen, becomes enflamed ; and the usual symptoms of fever come on, such as shivering, sickness, quick pulse, dry tongue, restlessness, loss of strength, cold extremities, &c.

Treatment. Cows that have large udders filled with milk prior to the period of calving, should be bled freely eight or nine days before they calve. This should be done in the evening, and the beast should be kept in the fold yard till the following morning ; and before turning into grass, give the drink as under when milk warm.

iad ar yr ail, y trydydd, neu'r pedwarydd dydd, ond weithiau llawer yn gynt. Y piw ymlaen llaw gwedi ymehengyd a chwyddo, y mae'n dod yn fflammedig, ac y mae'r amlygiadau arferol o dwymyn yn dyfod ymlaen, megis cryndod, claf-aidd-dra, pwls cyflym, tafod sych, anorphwysdra, colled grym, rhannau pellaf oer, &c.

Triniaeth. Gwartheg sydd a phiwau mawrion, wedi eu llanw a llaeth cyn yr amser ag y byddont yn bwrw lloi a ddylent gael eu gwaedu yn rhydd wyth neu naw diwrnod cyn y byddont yn dyfod a lloi. Dylai hyn gael ei wneuthur yn y prydnewn, ac fe ddylai'r anifail gael ei gadw yn y buarth hyd y boreu canlynol ; a chyn troi i'r borfa, rhoddwch y ddiod ganlynol yn llaeth dwym.

No. 37. *Take powdered alum one ounce and a half, nitre and cream of tartar each one ounce, treacle or sugar four large spoonsful, dissolve them in a quart of boiling ale, stirring them occasionally.*

Upon the first appearance of inflammation in the udder, wash it two or three times a day with the following lotion.

No. 38. *Take extract of gonlard one ounce, spirits of wine and camphor three ounces, white vitriol half an ounce; pure water one pint, mix according to art, and put the whole in a bottle for use.*

But should the inflammation proceed, the cow should be milked once or twice a day, and the

No. 37. *Cymerwch alwm wedi ei bowdro dwy wns, nitr ac hufen tartar un wns o bob un, triagl neu siwgr pedair llonaid llwyfawr, dadleithiwch hwynt mewn chwart o ddiweddig, gan eu cyffroi hwynt 'nawr ac eithwaith.*

Ar yr ymddangosiad cyntaf o fflammedigaeth yn y piw, golchwch ef ddwy neu dair gwaith yn y dydd a'r golchiad canlynol.

No. 38. *Cymerwch extract o gonlard pedair wns, spirits o wine a champhor wyth wns, vitriol gwyn un wns, dŵfr pur un wns; cymmysgwch yn ol y drefn, a gosodwch y cwbl mewn pottel, er eu defnyddio.*

Ond os bydd i'r fflammedigaeth fyned ymlaen,

following ungent applied after each milking instead of the above lotion; which will greatly conduce to mitigate the tumefaction of the parts.

No. 39. Take elder and palm ointments, and soft soap, of each four ounces, spirits of turpentine two ounces, oil of organy half an ounce, mix together and put it in a pot for use.

This method persisted in, may prevent the coming on of fever; but should it take place, speedily administer the following drink, which will probably give a check to it.

No. 40. Take bark in powder one ounce, grains of paradise powdered half an ounce, carraway and

dylai'r fuwch gael ei godro unwaith neu ddwy waith y dydd, a'r enaint canlynol gael ei gymhwyso ar ol pob godrad yn lle y golchiad uchod, yr hyn a duedda yn fawr i leihau chwyddiad y rhannau.

No. 39. Cymmerwch enaint ysgaw a hockys, a sebon tyner, pedair wns o bob un; spirits turpent dwy wns, olew organy hanner wns; cymmysgwch ynghyd, a dodwch mewn crochan er ei ddefnyddio.

Gall y drefn hon, a pharhau ynnddi, rwystro dyfodiad ymlaen y dwymyn; ond os bydd iddi gymmeryd lle, gweinyddwch gyd a brys y ddiod ganlynol yr hyn o bosibl a rydd rwystr arni.

No. 40. Cymmerwch barc mewn powdr un wns,

fennel seeds of each two ounces, salt of tartar half an ounce, treacle four large spoonsful, to be given in warm gruel or ale; if the former, add to it a glass of gin.

It may be necessary to repeat this once every other day for two or three times. The state of the body must be attended to, and costiveness prevented in every stage of the complaint. Even upon the attack of fever it may be safest to give purging drink, either No. 2, or No. 10, and should it take place on the day of calving, give a pound of castor oil beat up with the yolks of two eggs, and mixed in three pints of gruel.

gronynau paradwys wedi eu powdro hanner wns, hadau, caraway, a fennel, dwy wns o bob un, halen tartar hanner wns, triagl pedair lloniad llwy fawr, i'w rhoddi mewn cawl neu ddioid dwym, os y cyntaf, chwânegwch atto wydraid o gin.

Gall fod yn angenrheidiol i ad-wneuthur hyn unwaith bob yn ail ddydd dros ddwy neu dair o weithiau. Rhaid gofalu am sefyllfa'r corph, a rhwystro bolrwymiad ymhob gradd o'r afiechyd, Hyd yn oed ar ymosodiad y dwymyn gall fod yn ddiogelaf i roddi diod garthiadol, naill ai No. 2, neu No. 10, a phe byddai iddo gymmeryd lle y dydd y bwrier y llo, rhoddwch bound o gastor

Clysters may be proper, and are sometimes attended with advantage, such as the following.

No. 41. Take linseed meal eight ounces, boil it a minute or two in three quarts of water, strain and add salt of tartar one ounce, syrup of buckthorn one ounce, sweet oil and treacle, of each four ounces, mix and inject it up the fundament.

If the beast is deficient in taking nourishment, drench her with gruel, such as has been directed in a former page. The following drink is excellent, where the cleansing or secundines remain, or do but imperfectly come away.

oil wedi eī guro fynu mewn melyn dau wy, ac wedi ei gymmysg mewn tri phint o gawl. Gall chwistrell-feddyginiaeth fod yn addas, ac y mae weithiau yn fanteisiol, megis y canlynol.

No. 41. Cymmerwch flawd had llin wyth wns, berwch dros funud neu ddwy mewn tri chwart o ddfwr; hidlwch, a chwanegwch halen tartar un wns, olew melus a thriagl pedair wns o bob un; cymmysgwch; a chwistrellwch i mewn trwy y cwthr, (twll y dyn).

Os bydd yr anifail yn fyr o gymmeryd lluniaeth, *drwnshwch* hi a chawl megis ag yn y carthiedydd o'r blaen. Y mae'r ddiod ganlynol yn rhagorol lle y mae'r glanhâd neu'r brych yn aros, neu yn amherffaith yn dyfod ymaith,

No. 42. Take spermaceti one ounce, one yolk of egg, beat well together in a mortar; then add anise, caraway seeds, grains of paradise, each one ounce; treacle four ounces. Give this in a quart of ale, or gruel, with a glass of gin in it.

This should be repeated every other day, for a few times.

SECTION XVI.

On the Management of Calving,

Cattle keepers ought to know, how and when to assist a cow at the time of calving. The posi-

No. 42. Cymmerwch spermaceti un wns, un melyn wy; currwch yn dda ynghyd mewn mortar, yna chwanegwch hadau anis a charaway, a gronynau paradwys un wns o bob un, triagl pedair wns. Rhoddwch hyn mewn chwart o ddioid, neu gawl a gwydraid o gin ynddo.

Dylai hyn gael ei ad'wneuthur bob yn ail ddydd dros rai troion.

RHAN XVI.

Ar Driniaeth Bwriad Llo.

Dylai ceidwaid da wybod, pa fodd a pha bryd i gynnwrt thwyo buwch yramser ag y byddo yn

tion of the calve is sometimes natural, and sometimes otherwise; the natural position is, *when the head of the calf and its fore feet present or appear first, and its back lies towards the back of the mother*; every other presentation is unnatural, and commonly requires assistance. As for instance, *if the head and one foot only present themselves*; it would be proper to take hold of the calf's head and waiting till the pain is off, push it gently back, and bring down the other foot with the head; again waiting for the return of pain, when a gentle extracting force may be used. In like manner *when both feet are left behind, the*

bwro llo. Y mae sefyllfa'r llo weithiau yn naturiol ac weithiau fel arall: y sefyllfanaturiol yw, pan y bo pen llo a'i draed blaen yn ymddangos yn gyntaf, a'i gefn yn gorwedd tu ag at gefn y fam; y mae pob agwedd arall yr annaturiol, ac yn gyffredin yn gofyn cynnorthwy. Megis ersiampl os bydd y pen ac un droed yn dangos eu hunain, fe fyddai yn briodol gymmeryd gafael y mhen y llo, ac aros nes y byddo'r poen heibio, ac yna ei wthio yn esmwyth yn ol a dwyn i lawr y droed arall gyd a'r pen; etto aros am ddychweliad y poen, pryd y gall tyniad esmwyth gael ei ddefnyddio. Yn yr un modd pan y mae'r ddwy droed yn aros ar ol, rhaid i'r pen gael ei

head must be returned to bring down the feet with it: these operations must always be done with great care, and in the absence of pain, lest the womb be injured. Again, *the feet of the calf may be towards the back of the mother*, in this case the position must be changed to the natural one before it can be extracted. Under any of these circumstances much depends on the expertness and the skill of the operator, as to the safety of the calf and its mother. It may happen *that the hind legs present*, and then it is better to extract the fœtus in that way than to think of turning it. Sometimes, in a natural presentation the head is

ddychwelyd i ddwyn i lawr y troed gydag ef. Rhaid i'r gweithrediadau hyn yn wastadol gael eu cyflawni gyd a gofal mawr, ac yn absen- noldeb poen, rhag i'r groth gael ei neweidio. Etto, fe eill traed y llo fod tu ag at gefn y fam, yn yr amgylchiad hyn, rhaid i'r sefyllfa gael ei newid i'r un natturiol, cyn y gellir cael allan y llo. Dan neb o'r amgylchiadau hyn, y mae llawer yn ymddibynnu ar gywreinrwydd a medr y gweithredwr o ran diogelwch y llo a'i fam. Gall ddigwydd fod y traed ol yn ymddangos yn gyntaf, ac yna y mae'n well tynnu allan y llo yn y dull hwnnw nameddwl am ei droief. Weithiau, mewn ymddangosiad natturiol y mae'r pen yn

large or dropsical, and the calf cannot be brought away in the usual manner ; then a cord should be fixed round each foot, or on its upper or under jaw, as may be most convenient, in order to assist the animal at the time of her throes or pains. Sometimes it may be necessary when the calf is dead, or from the extreme size of its head to cut it away with a proper knife ; or draw it away with an instrument called a blunt hook, or crotchet, one may be made with a small rod of polished iron, having a hook at either end, one for the hand, and the other to be fixed in the mouth of the calf, or its eye sockets. Great skill

fawr neu yn ddyfrglwyfus, ac nis gellir dwyn ymaith y llo yn y dull arferol ; yna fe ddylai cortyn gael ei ddodi o ddeutu pob troed iddo neu am ei ên uchaf neu isaf, fel ag y byddo mwyaf cyfleus, i'r diben i gynnorthwyo'r anifail yn amser ei phoenau. Weithiau gall fod yn angenrheidiol, pan y mae'r llo yn farw, neu o herwydd maintioli dirfawr ei ben, i'w dorri ef ymaith a chylllell addas ; neu ei dynnu ef ymaith ac offeryn a elwir bach pwl neu gromfach ; gellir gwneud un a gwialen fychan o haiarn gloyw a bach ar bob pen iddi, un i'r llaw, a'r llall i'w osod y'ngenau'r llo, neu y'nhyllau ei lygaid. Y mae medr mawr yn angenrheidiol er dwyn oddi amgylch weithred-

is needful in safely conducting so dangerous an operation, as also in the use of the knife ; and ought not to be attempted by any inexperienced person, unless the case be truly desperate and better help cannot be obtained. When the womb or any of the inward parts have been injured by such operations, a little of the following mixture should be introduced in the hollow of the hand, or wrung out of a sponge carried up into the matrix, and brought back again ; or the same may be injected by means of a syringe.

No. 43. Take compound tincture of myrrh, camphorated spirits, of each three ounces, olive oil and

iad mor beryglus, megis hefyd yn yr arferiad o'r gyllell ; ac ni ddylai gael ei gynnyg gan un person anarferol a'r gwaith, oddi eithr fod yr achos yn hollol enbyd, a dim cynnorthwy gwell i'w gael. Pan y mae'r groth, neu neb o'r tufewdol rannau wedi cael eu niweidio trwy y fath weithrediadau, dylai ychidig o'r cymmysgedd canlynol gael ei ddodi i mewn yngheudod y llaw, neu ei wasgu allan o ysbwng wedi ei ddwyn i fynu i'r bru, a'i ddwyn yn ol drachefn ; neu fe eill gael ei chwistrellu i mewn trwy chwistrell.

No. 49. Cymmerwch amlifiad cymmysgedig myrr, camphorated spirits, pedair wns o bob un, olew'r olewydd, tar barbadoes, tair wns o bob un ; amlifiad

barbadoes tar, of each two ounces, tincture of opium and spirits of nitre, of each one ounce and a half, treacle four ounces; mix and bottle up for use.

After these operations the cleansing and healing drink No. 42 may be given to advantage; or the cordial drink No. 1. Mashcs with bran and some ground oats, barley or malt mixed along with them, will be highly proper to keep the body open as well as to afford nourishment. In every case of calving, caution should be observed in extracting the placenta or cake: untimely interference and violent pulling at the umbilical cord or navel string must be avoided,

opium ac yspnydoedd nitr, dwy wns o bob un; triagl pedair wns. Cymmysgwch, a chedwch mewn pottel at ei ddefnyddio.

Ar ol y gweithrediadau hyn, gellir rhoddi y ddiod lunhaol a iachusol, No. 42 er llesâd; neu y ddiod feddyginiaethol, No. 1. Byddai *mashes* gyd a brân a pheth ceirch maluriedig, haidd, neu frâg wedi eu cymmysgu a hwy yn briodol iawn i gadw'r corph yn agored, yn gystal ac i weini meithriniaeth. Ymhob amgylchiad o fwrw lloi, dylid bob yn ofalus wrth dynnu ymaith y *plaventa* neu'r deisen: dylai ymyrraith anamserol a thynniad ffyrnig wrth liny y bogail gael ei ochelyd, rhag i'r groth gael ei thorri, neu syrthiad i lawr,

lest the womb be torn, or a falling down of it, or a profuse discharge of blood be produced. When the animal strains, or has a pain, that is the time to make a small exertion, in gently drawing it forward, and if the cord be tender, it is better to take hold of the cake. In all the operations attending calving, the fore parts of the cow should stand on higher ground than her hinder parts if possible.

Since writing the above on the subject of calving, the author was favored with a sight of the medical and physical journal for January 1813, in which is exhibited a table of the progressive

o honi, neu ollyngiad gormodol gymmerd lle. Pan mae'r annifail yn ymorchestu neu mewnpoen dyna'r pryd y wneud ychydig o ymdrechid, trwy ei dynnu ymlaen yn esmwyth; ac os bydd y llinyn yn wanaidd, gwell yw cymmeryd gafael yn y deisen. Yn yr holl weithrediadau perthynol i fwriad llo, dylai rhannau blaenaf y fuwch sefyll ar dir uwch na'i rhannau olaf os bydd bosibl.

Er pan yr ysgrifenyd uchod ar y testun o fwriad lloi, fe ffafwyd yr awdwr a golwg o'r dyddlyfr meddy-gawl am Ionawr 1813, y'mha un y dangosir tablenn o'r arwyddion ac o'r drefn i'w

symptoms and mode of treatment of animals at the time of parturition, drawn up by the pen of Dr. Parkinson: the description appearing to him so excellent for its perspicuity, and conciseness, he could not deny himself the pleasure of transcribing it for the benefit of his readers; substituting for scientific terms such as are better understood.

*Signs of approaching Parturition, or Calving, &c.
with the modes of Treatment oppositely placed in
Two Columns*

<i>Signs.</i>	<i>Treatment.</i>
Restlessness, solitude, outer parts enlarged;	Nothing to be done.

harfer tu at annifeiliaid ar fwrriad lloi wedi ei gymmeryd gan Dr. Parkinson, gan fod y darlun- iad yn ymddangos mor rhagorol o ran ei eglur- deb ai grynodedb nis gallasai naccau iddo ei hun y pleser o'i adysgrifennu er budd ei ddarllenwyr, gan osod geiriau mwy dyalladwy yn lle termau celfyddawl.

*Amlygiadau o esgoredigaeth nesaol, neu fwrriad llo,
&c.*

<i>Amlygiadau.</i>	<i>Triniacth.</i>
Anorphwysdra, neill- duaeth, yr agoriad neu y rhannau allanol yn ym-	Dim.

Signs.

mucous or slimy discharge from the inner passage, without forcing pains.

*Treatment.**Commencement of Parturition.*

As above, with pains at short intervals, appearance of membranous bag of water.

Examination to ascertain the nature of the part of the young presenting; and how much the mouth of the womb may be opened.

Pains increasing in strength and forcing downwards. Mouth of

The presentation fully ascertained to be natural: nothing to be done.

Amygiadau.

ehengu; gollyngiad llysnafeddog o'r mynedfa tufewdol, heb boenau cymhelliol.

*Triniaeth.**Dechreuad Esgoredigaeth.*

Fel uchod, yngyd a phoenau yn awr ac eilwaith, ymddangosiad o gwdd glascroenog oddwfr.

Ymofyniad i scrhau naturrhannau yrieuange ag a fyddo ym ymbresennoli; a phagymmaint o enau'r bru y fyddo wedi agoryd.

Poenau yn cynnyddu mewn grym, ac yn ymwithio tuag i wared. Genau'r bru wedi agor-

Gwedi cwbl adnabod fod yr ymbresennoliad yn naturiol: dim i'w wneuthur.

<i>Signs.</i>	<i>Treatment.</i>
the womb opened to the size of half a crown.	

Art of Delivering Animals of their Young.

	The whole attention to be directed to the state of the mouth of the womb, by frequent examination, but to be done with all care and tenderness.
--	---

Examination with the Hand in the inner Passage.

The nose and the two fore feet presenting,	Patience till the mouth of the womb is fully
--	--

<i>Amlygiadau.</i>	<i>Triniaeth.</i>
yd i faintioli hanner coron.	

Y Gelfyddyd o ryddhau anifeiliaid o'u rhai bychan.

	Y sylw i gyd i gael ei roddi ar setyllfa genau'r bru trwy ymofyniadau mynych ond i'w wneuthur gyd a phob gofal a thynerwch.
--	---

Ymofyniad a'r llaw yn y mynedfa tufewinol.

Y trwyn a'r ddwy droed flaenaf yn ymbre-	Amynedd 'nes y byddo genau'r bru wedi agoryd
--	--

Signs.

feet a little before the nose,

The nose proceeding through the outward orifice, the feet not proceeding so fast as the nose.

The pains strong without any progress.

Treatment.

opened, which can then be no longer felt by examination.

Nothing to be done.

Gentle traction (drawing) at the lower jaw and feet, but not at the feet, or one foot *without* the jaw.

Practice in the Natural Presentations.

The mouth of the womb fully open; but

As above.

Amlygiadau.

sennoli, y traed ychydig o flaen y trwyn.

Y trwyn yn dyfod allan trwy'r agoriad allanol, y traed ddim yn dyfod allan mor gynted a'r trwyn.

Y poenau yn gryf heb fawr lwyddiant,

Triniaeth.

yn gyflawn, yr hyn nis gellir ei deimlo yn hwy trwy ymofyniad.

Dim.

Tyniad esmwyth wrth yr ên isaf a'r traed, ond nid wrth y traed, nag un droed *heb* yr ên.

<i>Signs.</i>	<i>Treatment.</i>
no progress, and the pains feeble or ceasing. The head born, the feet proceeding but little.	Use the extracting force at the head only, and not at the feet, that the shoulders may be more conveniently born, by the elbows remaining some what behind the shoulders.
The head and shoulders born.	Employ some force at the feet, and speedily finish delivery.

Ymarferiad mewn naturiol ymbresennoliad.

Amlygiadau.

Genau'r bru wedi cyflawn agoryd; ond dim llwydiant a'r poenau yn wanaidd neu yn gor-phwys.

Y pen wedi ei eni, y traed yn dod ond ychydig.

Y pen a'r ysgwyddau wedi eu geni.

Triniacth.

Megis uchod.

Defnyddiwch y grym tymniadol wrth y pen yn unig; ond nid wrth y traed, fel y byddo i'r ysgwyddau i gael eu geni yn fwy cyfleus, trwy fod y peneliniau yn aros rhyw gymmaint ar ol yr ysgwyddau.

Defnyddiwch ryw faint o rym wrth y traed a chwblhewch yn fuan y rhydd-had.

Signs.

The nose presenting without the feet, the mouth of the womb fully opened.

The nose and only one foot presenting.

Treatment.

Put back the nose and obtain the feet, but do not bring the feet too forward; then proceed as above.

Put back the nose and obtain the other foot; then proceed as above.

Practice in Preternatural Presentations.

Both feet without the nose presenting.

Put back the feet and adjust the head, then proceed as above.

Amlygiadau.

Y trwyn yn ymbresennoli heb y traed; genau'r bru yn gyflawn agored.

Y trwyn ac un droed yn ymbresennoli.

Triniaeth.

Gosodwch y trwyn yn ol, a chymewch afael yn y traed, ond na ddygwch y traed yn ormodol ymlaen; yna ewch ymlaen megis uchod.

Gosodwch y trwyn yn ol, a chymmerwch afael ar y troed arall; yna ewch ymlaen megis uchod.

Rymarferiad mewn annaturiol ymbresennoliad.

Y ddwy droed yn ymbresennoli heb y trwyn.

Gosodwch y traed yn ol, ac uniawnwch y pen; yna ewch ymlaen megis uchod.

<i>Signs.</i>	<i>Treatment.</i>
One foot only presenting.	Obtain the other foot, then put both feet back, and adjust the head; then proceed as above.
Both the hinder feet presenting.	Patience till the breech is born; then finish delivery with all speed.
One hinder foot only presenting.	Disregard the other foot; have patience till the breech is born, then deliver with expedition.
The breech or tail presenting.	Have patience till the breech is born, then hook the fore fingers in the groins and deliver with speed.

<i>Amlygiadau.</i>	<i>Triniaeth.</i>
Un droed yn unig yn ymddangos.	Mynnwch afael yn y droed arall, yna döddech y ddwy droed yn ol, ac uniawnwch y pen; yna ewch ymlaen megis uchod.
Y ddwy droed ol yn ymddangos.	Amynedd hyd oni byddo'r dîn wedi ei geni; yna terfynwch y rhyddhâd gyd a phob brys.
Un droed ôl yn unig yn ymddangos.	Na ofelwch am y droed arall; byddwch amyneddgar 'nes y byddo'r dîn wedi ei geni, yna rhyddewch gyd a brys.

Signs.

The nose presenting
with the face downwards.

Plurality, or twins.

Treatment.

Turn the face up-
wards, then proceed as
in a natural presentation

Proceed with each,
according to their res-
pective presentations.

Management of the Placenta or Cake.

The young being born.

Patience, after tying
the navel string and se-
parating from the mo-
ther.

Amlygiadau.

Y din neu'r gynffon
yn ymddangos.

Y trwyn yn ymddan-
gos a'r wyneb tu ag i
ward.

Amryw, neu efeilliaid.

Triniaeth.

Byddwch amyneddgar
hyd oni byddo'r din wedi
ei geni; yna bachwch
y bysedd blaen yn y
weryd, a rhyddhewch
gyd a brys.

Trowch yr wyneb tu-
ag i fynu, yna ewch ym-
laen megis yn yr ymbres-
ennoliad, neu'r ymddan-
gosiad naturiol.

Ewch ymlaen a phob
un, yn ol eu perthynol
ymddangosiadau.

Triniaeth ynghylch y Deisen.

Yr ieuangc wedi ei
eni

Amynedd wedi clym-
mu llinyn y bogail ac
ysgaru oddiwrth y fam.

Signs.

Cake or after birth
retained.

Treatment.

Introduce the hand into the womb beyond the cake; if the womb be contracted and the cake is concealed beyond the place of contraction, such contraction must be dilated; and the hand then carried on till it has passed to the cake, which is to be brought away entire before the hand. Protect against severe cold.

Amlygiadau.

Y deisen neu'r ad-eni
yn aros yn ol.

Triniaeth.

Dodwch y llaw i mewn i'r brutu hwnt i'r deisen; os byddy bru wedi crynhoi ynghyd a'r deisen yn guddiedig tu hwnt i le cyfyngiad rhaid i'r cyfryw gyfyngiad gael ei ledu, a'r llaw wedi hyn ei dwyn ymlaen nes y delo at y deisen, yr hon sydd i'w dwyn allan yn hollol o flaen y llaw. Diogelwch rhag oerfel llym.

Medical Treatment.

Give the mother her natural food only, and water a little warmed.

Signs.

Pains after the process of delivery is fully accomplished, with heat and a white tongue.

Strength returning.

Treatment.

Bleed from a vein; give an opiate and small quantities of nitre in the water; and if needful, Epsom salts, as a purge. A warm bran mash with some oats in it.

Return to natural food, to cold water and the fields.

Triniaeth Feddyginiaethol.

Rhó'wch i'r fam ei bwyd naturiol yn unig, a dwfr wedi ei dwymo ychydig.

Amlygiadau.

Poenau ar ol i ryddhâd gael ei gwbl gyflawni, gyd a gwres a thafod gwyn.

Nerth yn dychwelyd.

Triniaeth.

Gollyngwch waed o wthien; rhoddwch opiate ac ychydig fesurau o nitr yn y dwfr; ac os bydd angen, halen Epsom fel carthiedydd. Mash twym o fran a pheth ceirch ynddo.

Dychwelwch at fwyd naturiol, at dd'wr oer, a'r cyffelyb.

SECTION XVII.

Falling down of the Womb, or Calf-bed.

This complaint happens to old cows after calving, and some are more liable to it than others, namely, such as rise in the form of a curve on the small of the back; hips rump and sirloin mostly straight; this kind of make shews weakness, and much care is required at the time of calving.

Cause. The ligaments of the womb being relaxed, any violence used in extracting the calf, or even the common throes of nature, may produce it.

RHAN XVII.

Syrthiad i lawr o'r groth, neu gwed y llo.

Y mae'r anhwylddeb hyn yn digwydd i hen wartheg wedi bwrw lloi, ac y mae rhai yn fwy tueddol iddo na'u gilydd; megis, y cyfryw ag fyddo a chodiad i fynu yn y main gefn, megis cammi, gafaelon y cluniau, a gwar y gynffon yn agos yn union; y mae'r fath hyn o wneuthuriad yn dangos gwendid, ac y mae llawer o ofal yn ofynol yn eu cylch yn amser bwriad lloi.

Actos. Rhwymynau y groth wedi gwanhau, unrhyw orthrech wedi ei wneud wrth dynnu y llo, neu fe all hyd yn oed gwewyr cyffredin natur ei beri.

Means of Preventing &c. Keep the cow in the house, and if possible put her in a position to stand higher behind than before. This should be done some time prior to calving.

If the falling down of the womb be suspected, watch the time of calving; and when that happens, place a clean sheet underneath if the cow be lying down, in order to defend the womb from dirt, straw, &c. as well as from the air; or if the cow be standing use the sheet to support it. Then the cleansing should be carefully taken away, and the parts that hang down should be bathed with the following lotion.

Moddion rhwystriad, &c. Cedwch y fuwch yn y ty, ac os bydd bosibl dodwch hi mewn sefyllfa i sefyll yn uwch yn ol nag ymlaen. Dylai hyn gael ei wneuthur ryw amser cyn bwrw y llo.

Os byddir yn drwgdybio syrthiad i lawr o'r groth, gwiliwch yr amser o fwrw llo, a phan y byddo hynny yn cymmeryd lle, dodwch lan-llian lan i lawr, os bydd y fuwch yn gorwedd, i'r diben i gadw'r bru rhag tom, gwellt, &c. yn gystal ag oddi wrth yr aer; neu os bydd y fuwch yn sefyll, i'w chynnal i fynu. Yna fe ddylai'r glanhad gael ei gymmeryd ymaith yn ofalus, a'r rhannau ag fyddo yn crogi lawr gael eu baddo a'r golchiad canlynol.

No. 44. Take rectified spirits of wine eight ounces, camphor one ounce, extract of goulard two ounces, water one pint and a half, mix and use it milk warm.

After this has been well applied, let the operator, with his hand dipped in oil, find out the middle part of the womb; and, by gentle pressure, replace it. A bent wire is sometimes introduced to remain a few days, or some other contrivance is resorted to, to prevent its falling down a second time. The strengthening drink as under may now be useful, given to the number of three or four; once every, or every other day, with mashes and warm water.

No. 44. Cymmerwech rectified spirits o win wythwns, camphyr un wns, goulard dwy wns, dwfr un cwart, cymmerwech a defnyddiwech yngwres llaeth.

Gwedi i hyn gael ei iawn wneuthur, bydded i'r gweithredydd a'i law, wedi ei throchi mewn olew, chwilio maes am ran ganol y groth a thrwy wasgiad tyner ei gosod yn ei lle. Y mae wirsen blygedig weithiau yn cael ei doddi mewn i aros dros ychydig dyddiau, neu ryw ddyfais arall i'r diben i'w rhwystro i syrthio i lawr yr ail waith. Gall y ddiod gryfhaol ganlynol yn awr fod yn ddefnyddiol, i'w rhoddi dros dair neu bedair o weithiau, unwaith bob dydd neu bob yn ail ddydd, gyd a mashes a dwfr twym.

No. 45. Take peruvian bark, ginger and prepared chalk, of each one ounce, cummin and aniseed, of each two ounces, tincture of opium half an ounce, treacle four large spoonsful, mix, and give it in a quart of ale.

SECTION XVIII.

Abortion, or Cows Slipping their Calves.

This disease is sometimes caused by accident, at other times it would appear as if it were epidemical or contagious, happening to several at the same season: in this latter case there is a morbid weakness in the parts of generation. Cows

No. 45. *Cymmerwch rysgl peru, sinsir, a sialc parattoawl un wns o bob un, powdr had anis a chwmmin dwey wns o bob un, amlifiad opium hanner wns, triagl pedair llonaid llwy fawr. Cymmysgwech, a rhoddwech mewn cwart o gwrw.*

RHAN XVIII.

Erthyliaid, neu wartheg yn colli eu lloi.

Y mae'r dolur hwn weithiau yn cael ei beri trwy ddamwain: prydiau eraill y mae'n ymddangos fel pe byddai yn heintus, neu yn llygrol, yn digwydd i lawer yn yr un tymmor, yn yr achos

feeding on fenny grounds in the autumn are liable to this evil. The smell of *carrion* has also produced it very probably; cattle have indeed been known to hunt after dead carcasses in groups.

Means of Prevention. Cows that are in danger of slipping their calves should be removed to the fold yard; and after being bled, remain there through the night; when the astringent drink as under should be dissolved in boiling water and given warm, and may be repeated in a week or nine days time.

No. 46. *Take alum powdered four ounces, pow-*

diweddaf y mae gwendid clwyfus yn rhannau y cenhedliad. Y mae gwartheg fyddo yn ymborthi ar dir morfaog yn yr hydref yn agored i'r drwg hwn. Gall fod yn bosibl i arogl burgyn (*carrion*) ei beri. Y mae yn wybodus fod da wedi bod yn hela ar ol burgynau meirw yn heidiau cyn hyn.

Moddion Rhagflaeniad. Dylai gwartheg ag fyddo mewn perygl o golli eu lloï gaeleu symmyd i'r buarth, ac wedi eu gwaedu, eu gadael yno trwy'r nos, pan y mae'r ddiod folrwymol a ganlyn i gael ei dadleithio mewn dwfr berwedig, a'i rhoddi yn dwym; ac fe ellir gwneud hynreilwaith ymhen naw neu ddeg niwrnod.

No. 46. *Cymerwch alum wedi ei bowdro pedair wns, barc wedi ei bowdro hanner wns, powdr hâd anis*

dered bark half an ounce, aniseed powder two ounces, mix and add a little treacle or sugar.

SECTION XIX.

Sore Udders, or the Downfall in the Udder.

Young cows are exposed to this at the period of calving; but others are liable to it under any other circumstance, if fat and gross in habit, if overheated, upon taking cold, &c.

Signs. An inflammatory tumour appears, milk becomes less in quantity, its appearance

dwy wns. Cymmysgwech, a chwanegwech ychydig o driagl neu siwgr.

RHAN XIX.

Piwau dolurus, neu'r cwymmp yn y piw.

Y mae gwartheg ieuangc yn agored i hyn yn amser bwriad lloi; ond y mae eraill yn agored iddo dan unrhyw amgylchiad arall, os byddant yn dew ac mewn agwedd fràs, os wedi twynio gormod, neu wedi cael anwyd, &c.

Arwyddion. Y mae chwydd poethlyd yn ymddangos: y mae'r llaeth yn dod yn llai. Y mae ei ymddangosiad wedi newid, yn waedlyd, neu

altered, being bloody, or mixed with matter, sometimes this secretion is entirely stopped, and the tumor fills with matter.

Treatment. As soon as this malady is discovered, the animal should be bled to the quantity proportioned to her strength; on the next morning, give her the purging drink with salts No. 2. as directed, so as to produce the desired effect. Apply also to the udder every night and morning the liniment as beneath, after drawing away the milk. This indeed may be done oftener; when the advantage may be more visible in removing the inflammation and tumour.

yn gymmysgedig o fatter. Weithiau y mae'r didolia hwn wedi ei rwystro yn hollol, a'r chwydd yn llanw o grawn.

Triniaeth. Mor gynted ag y ceir allan yr afiechyd hwn, fe ddylai'r anifael gael ei gwaedi i raddau cyfattedbol i'w grym; boreu drannoeth rhoddwchiddi y ddiod garthiadol gyda salts, No. 2, megis ag y cyfarwyddir, fel ag i beri yr effaith ddymynol. Irwch y piw bob nos a boreu â'r iraid isod, wedi tynnu ymaith y llaeth. Gellir gwneud hyn yn wir yn fynychach, pan y byddo'r buddioldeb yn fwy amlwg yn symydiad yr ennynfa a'r chwydd.

No. 47. *Take oil of bays, soft soap, and spirits of turpentine, of each six ounces, camphorated spirits four ounces, mix for use.*

When the purging drink has done operating, two or three cordial diuretic drinks may be administered, made up with nitre, resin, and the sweet powders, one to be repeated every other day: or the following form may be preferable.

No. 48. *Take alum four ounces, nitre two ounces, dissolve them in a quart of boiling ale: when cold add powdered resin four ounces, juniper berries and ginger, of each two ounces, mix for one drink.*

No. 47. *Cymmerwch olew llawryf a sebon tyner, spirits turpent, chwech wns o bob un; camphorated spirits, pedair wns. Cymmysgwch er ei ddefnyddio.*

Pan y byddo'r ddiod garthiadol wedi darfod gweithio, gellir rhoddi diod dduryddawl feddyginniaethol wedi ei gwneud i fynu o nitr, rwsin, a'r powdrau melus, i'w rhoddi unwaith bob yn ail ddydd, neu fe all yr un canlynol fod yn rhagorach.

No. 48. *Cymmerwch alum pedair wns, nitr dwy wns; dadleithiwch hwynt mewn cwart o gwrw berwedig, wedi iddo oeri, chwanegwch rwsin wedi ei bowdro pedair wns; aeron meryw a sinsir dwy wns o bob un. Cymmysgwch at un ddiottaidd.*

These means are said to be excellent in the cure of this disease ; which sometimes is so serious in its consequences, as to reduce cattle fit for the knife to the lowest condition. These drinks repeated every five weeks will also prevent its return ; or if a pound or twenty ounces of glaubers salts be given as often, it has been known to answer the same purpose.

The above method will generally prevent the tumour from filling with matter, but should it arrive at this point it must be opened with a lancet, or one or two of the paps must be cut off.

Dywedir am y pethau rhain eu bod yn rhagorol yng wellhad yr afiechyd hwn, pa un sydd weithiau mor enbyd yn ei ganlyniadau fel ag y mae yn darostwng da cymmwys i'r gyllelli'r cyflwr iselaf. Gwna ad-roddi y ddiod hon bob pump wythnos hefyd rwystro ei ddychweliad ; neu pe byddai pwys neu ugain wns o halen glauber i gael ei roddi mor fynych, fe gafwyd ei fod yn ateb yr un diben.

Fe fydd i'r drefn uchod yn gyffredinol rwystro y chwydd rhag llanw o lwgr ; ond os bydd iddo gyrraedd at hyn, rhaid iddo gael ei agoryd a lansed, neu y mae yn rhaid torri ymaith un neu ddwy o'r tethau.

Sore Teats. This is a distinct complaint from what we have now treated ; but as a few remarks only are needful upon it, we shall subjoin them to this section. In hot weather the teats of the animal may ulcerate, and the flies be so teezing as to render it difficult to milk her : besides, the milk may be injured by blood or matter falling into it from the fingers, to remedy which the following ointment is efficacious, applied after every time of milking.

No. 49. *Take elder ointment eight ounces, alum powdered two ounces, sugar of lead one ounce, mix according to art.*

Tethau dolurus. Y mae hwn yn anhwylddeb gwahanol, i'r hwn ag y buom yn awr yn sylwi arno ; ond fel ag y mae ychydig o nodiadau yn unig sydd angenrheidiol arno, ni a gawn eu cysylltu a'r rhan hon. Ar dywydd gwresog gall tethau anifail glwyfo, a'r culion fod mor flin, fel ag i'w gwneud yn anhawdd i'w godro ; heblaw hyn, gall y llaeth gael ei niweidio trwy fod gwaed neu grawn yn syrthio iddo oddiwrth y bysedd ; i wella hyn mae'r enaint canlynol yn effeithiol, a'i iro ar ol pob tro y godrir.

No. 49. *Cymmeroch olew ysgaw wyth tens, alym wedi bowdro dwy tens, siwgr o lead un tens ; cymmysgwrch yn ol y drefn.*

If the flies are very troublesome a little assafœtida may be added.

SECTION XX.

Locked Jaw.

Is a spasmodic or convulsive disease, not often happening to neat cattle.

Causes. Wounds that injure or expose nerves and tendons; or the receiving into the stomach any irritating substance, such as poisonous herbs or insects, are amongst the most likely.

Symptoms. The whole frame is suddenly

Os bydd y eulion yn flin iawn, gellir ychwanegu ychydig o *asafetida*.

RHAN XX.

Glên Gloedig.

Anhwyldeb wrwstaidd neu ddirdynnawl yw hwn, ag nad yw yn digwydd yn fynych i eidionau.

Achosion. Clwyfau ag a fyddo yn niweidio neu yn dynoethi y gewynion a'r giau: neu dderbyn i'r cylla unrhyw sylwedd cynhyrfiol, megis llyisiau neu bryfed gwenwynlyd, sydd y'mhlith y rhai mwyaf tebygol.

Arwyddion. Y mae'r holl ffrâm yn sydn yn

affected, the muscles become rigid or stiff, especially of the face ; and the jaws are so fast closed that an instrument must often be used to open them, before any medicine can be introduced.

Treatment. Bleed freely according to the strength of the animal as soon as the malady is discovered. If the attack be in the *winter season*, cast upon him two or three pailsful of *warm water* : but if in the summer, let the same operation be performed with *cold water*. This should be done all over him, and the beast instantly rubbed down well with straw, much benefit often follows ; but he must be covered with a blanket

cael ei chyffroi, y mae'r gwythi, yn enwedig rhai y wyneb, yn dod yn syth ac yn ystyfnig ; ac y mae esgyrn yr en wedi eu cau mor sicr, fel ag y mae'n rhaid defnyddio offeryn yn fynych i'w hâgor. cyn y gellir rhoddi un feddyginiaeth i mewn.

Triniaeth. Gwaedwch yn helaeth yn ol grym yr anifail mor gynted ag y ceir allan yr afiechyd. Os bydd yr ymosodiad yn hymmor y gaiaf, teflwch arno ddau neu dri ystyraid o *ddwfr twym* ; ond os yn yr haf, gwnewch yr un peth a *dwfr oer*. Dylai hyn gael ei wneuthur i gyd drosto, a'r anifail yn union gwedi'n gael ei rwbio lawr yn dda a gwellt ; y mae llawer o les yn fynych yn canlyn hyn ; ond rhaid iddo ymhellach gael ei

and kept warm ; the following drink should also be given once or twice a day.

No. 50. *Take opium two drams, gum fatida one ounce, dissolve them in a pint of water and add hartshorn two ounces, cayenne pepper half an ounce : mix it with gruel sweetened with treacle, for one dose*

Use also the liniment No. 12, by rubbing it often on the jaws, &c. ; and if to this management the disease does not yield in two days time, treat it as an inflammatory fever.

orchuddio a *blanket* a'i gadw yn wresog ; dylai'r ddiod ganlynol hefyd gael ei rhoddi unwaith neu ddwy waith y dydd.

No. 50. *Cymmerwch opium dau ddram ; gwom ffelida un ŵns, dadleithiwech mewn pint o ddeifr, ac ychwanegwch spirits o hartshorn dwy ŵns ; pybyr cayenne hanner ŵns ; cymmysgwch â gruel wedi ei felusu a thriagl, at un ddogn.*

Defnyddiwch hefyd yr iraid No. 10, trwy ei rwbio yn fynych yn esgryn yr ên, &c. ac os na bydd yr afiechyd yn treio wrth y driniaeth hyn mewn yspaid dau ddiwrnod, triniwch fel ef twym yn ennynawl.

SECTION XXI.

Rheumatism.

This in some countries is called **Joint Felon**, and by other names. It affects milch cows and other cattle in the spring, such as have been kept poor through the winter.

Symptoms. The beast first appears to be stiff in the joints, afterwards they swell, yet no sign of inflammation. The swelling and stiffness often increase and extend over the body, so that the animal when down is scarcely able to rise; much pain and listlessness also attend it.

RHAN XXI.

Y Gwyrnwst.

Y mae hwn mewn rhai ardaloedd yn cael ei alw gwrllys y cymmal, ac wrth enwau eraill. Y mae yn blino gwartheg blithion, a da eraill yn y gwanwyn, ag a fyddo wedi cael eu cadw yn dlawd trwy y gautaf.

Arwyddion. Y mae'r anifail ar y cyntaf yn ymddangos yn syth yn y cymmalau, yn ol hynny y maent yn chwyddo, etto dim arwydd o ennynfa. Y mae'r chwydd a'r sythni yn fynych yn cynnyddu ac yn ymdamu dros y corph, fel ag y mae'r anifail pan y byddo ar lawr braidd yn abl

Treatment. The diseased beast must be taken as soon as possible to a warm house, and kept warm; whilst the following means are adopted, which by opening the pores and giving a new excitement to the system, may remove the complaint.

To stimulate the joints, use the following liniment, by rubbing some of it into those parts, twice a day, with a brisk motion.

No. 51. Take neats-foot oil eight ounces, spirits of turpentine and hartshorn of each four ounces, camphorated spirits six ounces, oil of organy and

i gyfodi; y mae llawer o boen a dihawnterwydd hefyd ynglyn ag ef.

Triniaeth. Y mae'r anifail anhwylyus i gael ei gymmeryd mor gynted ag y byddo posibl i dy cynnes, a'i gadw yn gynnes; tra y mae y moddion canlynol yn cael eu defnyddio pa rai trwy agoryd y chwys-dyllau a rhoddi cynhyrriad newydd i'r system, a eill symmyd ymaith yr achwyniad.

Er cyffroi y cymmalau, defnyddiwch yr iraid canlynol, trwy rwbio peth o hono yn y rhannau hynny, ddwy waith y dydd, gyda yn dra bywiog.

No. 51. Cymmerwch olew traed da, wyth wns, spirits turpent a hartshorn, pedair wns o bob un;

tincture of opium, each one ounce and a half; mix, and bottle up for use.

And let the Guaiacum drench as under be administered every other day for a few times.

No. 52. *Take gum guaiacum and peruvian bark, each one ounce; long pepper, anise, caraway seeds, each two ounces; camphor two drams, treacle four spoonsful, mix according to art, and give in a quart of warm ale.*

This medicine has frequently afforded speedy relief. Should feverish symptoms appear, give occasionally the purging drink No. 2. If the

*camphorated spirits chwe' wns; olew organy a amli-
fiad opium, dwy wns o bob un; cymmysgwch a
dodwch mewn pottel at ei ddefnyddio.*

A bydded i'r meddyglyn isod gael ei roddi bob yn ail ddydd dros rai gweithiau.

No. 52. *Cyammerwch gwm guiacum, a rhysgl peru wns o bob un; hadau anis a caraway, gronynau paradwys, dwy wns o bob un; camphir dau ddram; triagl pedair llwyaid. Cymmysgwch yn ol y drefn, a rhoddwch mewn chwart o gwrw twym. Y mae'r cyffryiad hwn yn fynych wedi peri esmwythâd buan.*

Os bydd arwyddion twymynol yn ymddangos, rhoddwch yn achlysurol y ddiod garthiadol, No. 2. Os na bydd ymosodiad y gewynwst ond

attack of rheumatism be slight, a few cordial drinks as No. 1, may be sufficient alone.

SECTION XXII.

Poisons, the Bite of Reptiles, &c.

Horned cattle may be injured and even destroyed by eating improper herbs; and drinking stagnant waters that abound with numerous insects, many of which are offensive. When any poisonous substance has been received, it may be known by symptoms similar to the case of hoven or blown as before described. If the

ysgafn, gall ychydig o ddiod feddyginiaethol megis No. 1, fod yn ddigonol ei hunan,

RHAN XXII.

Gwenwyn a chnod ymlusgiaid.

Gall da cynig gael eu niweidio ac hyd yn oed eu distrywio trwy fwyta llyisiau anghymmwys, ac yfed dyfroedd llonydd ag a fyddo yn llawn o bryfed, llawer o ba rai sydd yn atgas; pan y byddo rhyw sylwedd gwenwynig wedi cael ei gymmeryd, gellir gwybod am hyn trwy amlygiadau tebygol i achos y chwythiad i fynu fel y

swelling be great and alarming, an opening should be made into the paunch as there directed with a penknife, in order to give vent to the foul air, and the purging drink No. 2, or that with castor oil should be speedily given. Thus, much of the acrimony may be carried off by stool; and the remainder may be corrected by giving and repeating for a few times the drink as under. In the mean while if the animal be in high condition take away two or three quarts of blood.

No. 53. Take prepared kali one ounce, castor oil (or olive oil) six ounces, tincture of opium half

darluniwyd o'r blaen. Os bydd y chwydd yn fawr ac yn arsywdus, dylai agoriad gael ei wneuthur i'r ceudod a chyllell binnau, megis y cyfarwyddwyd yn yr achos uchod, i'r diben i roddi gwynt i'r aêr afiach; ac fe ddylai'r ddiod garthiadol No. 2. neu hyny gyd ag olew castor, gael ei rhoddi yn fuan. Fel hyn gall llawer o'r surni gael ei ddwyn ymaith trwy ystol; ac fe eill y gweddill gael ei dymheru trwy roddi dros rai gweithiau y ddiod ganlynol. Ar yr un pryd os bydd yr anifail mewncyflur uchel, cymmerwch ymaith ddau neu dri chwart o waed.

No. 53. Cymmerwch kali parrattoawl un wns, olew castor, (neu olew'r olewydd) pedair wns;

an ounce, mix and give this in a quart of ale, and repeat it twice a day.

Every hope of success may be entertained by following the above plan.

The Bite of Reptiles, such as the Viper or Adder.

By which neat cattle are sometimes, (tho rarely) annoyed. In such cases the tongue, head, or feet suffer mostly; and much pain, tumefaction, and inflammation ensue; now and then to an alarming degree: similar effects will also arise from the sting of the hornet, wasp, or bee. The following embrocation will be found useful if well applied two or three times a day.

amlifiad opium hanner wns, cymmysgwech, a rhoddwech hyn mewn chwart o gwrw, ddyw waith y dydd.

Gellir llettua pob gobaith am lwyddiant trwy ddilyn y drefn uchod.

Cnoad Ymlusgiaid.

Y mae eidionau weithiau (er nid mynych) yn cael eu blino a chnoad sarph neu neidr; yn y fath achosion y tafod, y pen neu'r traed sydd yn dioddef fwyaf; ac y mae llawer o boen, o chwyddiad, ac o ennyfa yn canlyn, nawr ac eilwaith i raddau arswydus. Y mae effeithiau tebygol hefyd yn eyfodi oddiwrth frathiad cawnen neu wenynen. Ceiryraid canlynolyn ddefny-

No. 54. Take olive oil camphorated and opodeldoc of each six ounces; spirits of hartshorn, turpentine and tincture of opium, of each three ounces; mix and bottle up for use.

But if the swelling and pain be very great, foment the affected parts with the composition as under, two or three times a day.

No. 55. Take white poppy heads bruised six ounces, mallows roots, plantain leaves, and warm-wood tops, of each one handful; boil them in six quarts of beer grounds, or if these are not obtainable in a gallon of water, for a few minutes.

ddiol os cymmwyser ef yn dda ddwy neu dair gwaith yn y dydd.

No. 54 Cymmerwch olew'r olewydd, hanner pint; opodeldoc chwe' wns; spirits o hartshorn a thwrpent, ac amlifiad opium, pedair wns o bob un; cymmysgwch a phattelwch er ei ddefnyddio.

Ond os bydd y chwydd a'r poen yn fawr iawn baddwch y rhannau dolurus a'r cyfansoddiad isod, ddwy neu dair gwaith yn y dydd.

No. 55. Cymmerwch bennau y pabi gwyn wedi eu malurio, wyth wns: gureiddiau'r tlocys, daiſ llydain y ffordd, a phennau'r chwercwlys, llonaid llaw o bob un; berwch hwynt mewn chwe' neu saith chwart o waelodion diod, neu or na ellir cael y rhain, mewn galon o ddwfr, dros rai minudau.

If there be feverish symptoms it may be proper to bleed and purge.

SECTION XXIII.

Wounds.

If a wound be made with a sharp instrument, and soon discovered, it will be right to attempt an union by what is called the first intention. To effect this the wound must be first cleansed by sponge and water, and after applying some friars balsam it should be neatly stitched with a fine thong of white leather, tallowed over, and

Os bydd anlygiadau twymynol gall fod yn addas i ollwng gwaed ac i garthu.

RHAN XXIII.

Clwyfau.

Os bydd clwyf wedi cael ei wneuthur ac offeryn llym, ac os canfyddir ef yn fuan, fe fydd yn gymmwys cynnyg gwneud undeb trwy yr hyn a elwir yr amcan cyntaf. I effeithio hyn rhaid i'r clwyf yn gyntaf gael ei lanhau, gan ysbwng a dwfr, ac wedi rhoddi wrtho peth o *Ffriar's balsam*, dylai gael ei wnio yn destlus, a charrau deg o ledr gwyn, wedi ei gwêri drosti, a nodwydd

by means of a flat crooked needle. The leather is said to be preferable to silk, though double. There should be an inch between every stitch, and every stitch across the wound should be tied. When the lips of the wound are thus brought together and secured, more balsam may be applied on tow, and kept on with a proper bandage.

But this kind of treatment is seldom practicable, except on the limbs of the animal. Wounds that are deep, much bruised, or mangled, and in fleshy parts must be differently treated; these are often attended with much inflammation, and

gam *flat*. Dywedir fod y lledr yn well na'r sidan, er ei ddyblu. Dylai fod modfedd rhwyng pob pwyth, ac fe ddylai pob pwyth yn groes i'r clwyf gael ei glymmu. Pan y byddo gweflau y clwyf wedi cael eu dwyn ynghyd yn y modd hyn, a'u sicrhau, gellir rhoddi ychwaneg o'r *balsam* wrtho ar garth, a'i gadw yno â rhwymiad addas.

Ond nid yw'r fath hyn o ddriniaeth ond yn anaml yn wneuthuradwy, oddieithr ar aelodau yr anifail. Rhaid i glwyfau, ag a fyddo yn ddwfn, ac wedi eu mawr rwygo, ac mewn rhannau cigog, gael eu trin yn wahanol, mae y rhain yn fynych a llawer o ennydfa ynglyn a hwy, ac yn effeithio

affect the whole system: and sometimes gangrene and mortification come on and threaten the life of the animal.

In bad wounds where the parts tumefy and enflame, poultices or fomentations should be used, in addition to the common dressing on the wound itself. If there be a thin unpleasant discharge, the wound is in a bad state, and ought to be carefully examined; every direction of it should be searched, and a small candle may be used for this purpose in preference to a probe. Then the following composition of oils may be used to good advantage: a little of them may be

ar yr holl *system*: ac weithiau y mae y crânc gwyllt a marweiddiad yn dod ymlaen ac yn bygwth bywyd yr anifail.

Mewn clwyfau drwg lle byddo'r rhannau yn chwyddo ac yn ennynu, dylai pwllusau neu feddyg-olchiadau brwd gael eu defnyddio, yn ychwanegol at y driniaeth gyffredin o'r clwyf ei hun. Os bydd rhediad tenau anymynol, y mae'r clwyf mewn sefyllfa ddrwg, ac fe ddylai gael chwilio i mewn iddo yn ofalus; dylai pob ffordd o hono gael ei chwilio, ac fe ellir defnyddio canwyll fechan at y pwrpas yn well nag un peth arall. Yna fe all y cyfansoddiad o olew canlynol gael ei ddefnyddio er mawr les; gall ychydig o

poured into the wound, or introduced on a tent of tow, once or twice, dressing it over with some green or black basilicon,

No. 56. *Take linseed oil four ounces, and add to it gradually oil of vitriol four drams, and after stirring them sometime together, add spirits of turpentine two ounces; mix for use.*

Should the wound be visibly tending to a state of mortification, a little oil of vitriol somewhat diluted or weakened with spirits of turpentine may be applied all over it; such a method generally puts a stop to the appearance of

hono gael ei arllwys i'r clwyf, neu ei osod i mewn arychydig o garth unwaith neu ddwy, gan ei drin drosto ac ychydig o basilicon gwyrdd neu ddu.

No. 56. *Cymmerwch olew had llin pedair wns; a chwanegwch atto yn raddol olew fitriol pedair dram, ac wedi eu cyffroi gyda'u gilydd dros ychydig, chwanegwch spirits turpent dwy wns. Cymmysgwch at eu defnyddio.*

Os bydd i'r clwyf dueddu yn weledig tua sefyllfa o farweiddiad, gellir rhoddi drosto oll ychydig o olew fitriol wedi ei wanhau ychydig ac spirits turpent; y mae'r fath drefn yn gyffredinol yn gosod attalfa ar yr ymddangosiad o'r crane gwylt trwy bryfo yn gymhellydd nerthol i'r rhannau.

gangrene, by proving a powerful *stimulus* to the parts.

Where the swelling and inflammation be considerable, a good fomentation may be made by boiling camomile flowers, mallows, wormwood, and poppy heads in beer grounds; flannels dipped in this liquor may be usefully applied.

To discuss *hard* tumours and remove inflammation, the following unguent has proved excellent rubbed about the parts,

No. 57. Take oil of bays, elder and palm ointments, of each four ounces; camphor one ounce, rubbed with spirits of turpentine four ounces; mix for use.

Lle byddo llawer o chwydd ac ennynfa gellir gwneuthur meddyg-olch da trwy ferwi blodau'r ganmil, hocys chwerwlys, a phennau'r pabi mewngwaelodion diod: gwlanenni wedieu trochi yn y gwlybwr hyn a'u cymmwyso at y lle a all fod yn fuddiol iawn.

I dynneri chwyddiadau caled ac i symmyd ymaith ennynfeydd y mae'r enaint canlynol wedi pryfo yn rhagorol trwy ei rwbio o ddeutu y rhannau.

No. 57. Cymmerwch olew'r llawryf, enaint ysgas ar hocys pedair wns o bob un; camphir un wns wedi ei rwbio a spirits turpent pedair wns. Cymmysgwch at ei ddefnyddio,

Proud Flesh arises where the process of granulation or healing goes on too rapidly, and may be reduced by sprinkling over the wound the powders as under, once a day.

No. 58. Take resin and french bole each half an ounce, calcined alum two drams, mix for use.

If the fungus or proud flesh happen in old wounds, it may be needful to use a stronger caustic, such as red precipitate and calcined alum in equal quantities, or some friars balsam and aqua fortis mixed, in the proportions of one part of the latter and eight parts of the former.

Y mae cig marw yn cyfodi pan y byddo cychwyniad y iachad yn myned ymlaen yn rhygyflym, ac fe ellir ei ddarostwng trwy dywallt dros y clwyfy powdrau canlynol unwaith y dydd.

No. 58. Cymmerwch rwsin un wns, French bole hanner wns, alym wedi ei olchi dau ddram. Cymmysgwch at ddefnydd.

Os bydd cig marw yn dygwydd mewn hen glwyfau, gall fod yn angenrheidiol i ddefnyddio ysydd cryfach, megis *precipate* coch ac alym wedi ei galchu yr un faint o'r ddau neu ychydig o *Friars balsam* ac acwa ffortis wedi eu cymmysgu yn y graddau o un rhan o'r diweddaf ac wyth rhan o'r cyntaf.

Wounds penetrating within the belly, are dangerous in the extreme: it has been suggested, before replacing such of the intestines as have fallen down, to wash them with an embrocation like the following; yet it may be wiser to secure them instantly from the air.

No. 59. Take nitre half an ounce, goulard one ounce, camphorated spirits four ounces, water one pint, mix for use.

After which they must be cautiously replaced and supported with a roller.

Hemorrhage or profuse bleeding from wounds

Y mae clwyfau ag a fyddo yn treiddiaw oddi mewn i'r bol, yn beryglus i'r gradd mwyaf. Y mae ef wedi cael ei nodi gan rai, cyn y byddo'r cyfryw o'r perfedd ag a fyddo wedi syrthio lawr gael eu gosod yn ol, i'w golchi hwy â golch tebyg i'r canlynol; etto gall fod yn ddoethach i'w diogelu yn uniongyrchol rhag yr aer.

No. 59. Cymmerwch halen nitr hanner wns, goulard dwy wns, spirits camphiraid pedair wns, dŵfr un pint; cymmysgwch at ddefnydd.

Yn ol hyn y maent i gael eu gosod yn ol yn ochelgar a'u cynnal i fynu â rhol-bren.

Y mae llifiad helaeth o waed o glwyfau yn gofyn cynnorthwy uniongyrchol. Gweinir hyn trwy

requires instant aid. This is to be afforded by pressure made on the bleeding vessel by means of pledges and bandage, when the styptic powder below might be applied; or the artery may be taken up and tied; in this case something like surgical skill is necessary.

No. 60. Take blue and white vitriol, alum, french bole and flour, of each one ounce; mix.

This is an excellent styptic for bleeding wounds.

Wounds in the Joints. These are of bad consequence, when the joint oil is perceived to be flowing out; and much caution is necessary to seclude

wasgiad ar y llestr gwaedlyd, trwy y moddion o lint a rhwymiad, pryd y gellir cymhwysu y gwaed-argaeawl bowdr canlynol; neu fe ellir cymmeryd i fynu y rhedweli a'i chlymmu; yn yr achos hyn, y mae rhyw beth tebyg i law-feddygol fedrusrwydd yn angenrheidiol.

No. 60. Cymmerwch fitriol glâs a gwyn, copras, alym, pelen ffrengig a chan, wns o bob un; cymmysgwch.

Y mae hyn yn waed-argaeawl rhagorol i glwyfau gwaedlyd.

Clwyfau yn y Cymmalau. Mae y rhain o ganlyniad, pan y canfyddir fod yr olew cymmalog yn llifo allan; ac y mae llawer o ocheliad yn angenrheidiol i gau allan gymmaint ag y byddo

as much as possible the external air as well as in wounds made into the chest or belly, for by its free admission, inflammatory signs often appear. Observing this caution, wounds of the joints are to be treated like others according to circumstances. The following may be an useful recipe in addition to the above for its stimulating and healing qualities, and may answer well in wounds of divers parts.

No. 61. Take the honey of verdegris two ounces, traumatic balsam four ounces, aqua fortis half an ounce; mix and bottle up for use.

posibl yr aer allanol, yn gystal ag mewn clwyfau ag a fyddo wedi treiddiaw i'r ceudod: canys trwy ei rydd-dderbyniad i mewn, y mae arwyddion fflamedig yn fynych yn ymddangos. Gan sylwi ar y gocheliad hyn, y mae clwyfau'r cymmalau i gael eu trin fel rhai eraill yn ol amgylchiadau. Gall fod y cyfarwyddiad canlynol yn ddefnyddiol mewn chwanegiad at y rhai uchod o herwydd ei gynneddfau cyffroadawl a iachaol, ac fe eill ateb yn dda at glwyfau yn yr amrywiol rannau.

No. 61. Cymmerwch fêl ferdigris dwy wns, balsam traumatic pedair wns, acwa ffortis hanner wns: cymmysgwch a phottelwch at ei ddefnyddio.

SECTION XXIV.

Bruises and Strains.

These often arise as well as wounds from external violence, beasts riding on one another may be the most general cause ; hence strains of the stifle, whirl bone and back, &c. The visible signs are lameness, inflammation and swelling.

When an accident of this sort happens, and the injured part is ascertained, the following embrocation should be well rubbed in the part once or twice a day.

No. 62. Take spirits of hartshorn two ounces,

RHAN XXIV.

Yssigiadau a Gwasgiadau.

Y mae rhain yn fynych yn cyfodi yn gystal a chlwyfau oddi wrth ddirrais allanol : anifeiliaid yn marchogaeth eu gilydd a eill fod yr achos mwyaf cyffredin ; oddi yma y mae yssigiadau yn y *stiff* yr asgwrn tro a'r cefn, &c. a'r arwyddion gweledig ydynt, cloffni, ennydfa, a chwydd.

Pan y mae damwain o'r fath hyn yn digwydd, a'r rhannau gafodd niweid wedi cael eu hadnabod, dylai'r meddyg-olch canlynol gael ei rwbio i mewn yn dda unwaith neu ddwy y dydd.

No. 62. Cymmerwch spirits o hartshorn, dwy

olive oil, spirits of turpentine, camphorated spirits, each four ounces; mix.

This might be made stronger and more stimulating if thought necessary for some strains of the joints, by adding to the above embrocation eight or ten drams of oil of organy, and two drams of spanish flies powdered. After the first effects of a strain are removed; to warm and strengthen the part, a common charge may be applied; which consists of the gummy and resinous plaisters: to which, when melted, some powdered cummin seed and grains of paradise

rons; olew'r olewydd, spirits turpant, a spirits camphiraid, pedair rons o bob un. Cymmysgwoch.

Gellir gwneuthur hyn yn gryfach ac yn fwy cyffrous os meddylir ei fod yn angenrheidiol at rai o yssigiadau'r cymmalau trwy chwanegu at y meddyg-olch uchod wyth neu ddeg dram o olew organy, a dau ddram o gulion paradwys wedi eu powdro. Gwedi i effeithiau cyntaf ypigiad gael eu symmyd ymaith; i'r diben o gynhesu a chryfhau y rhan, gellir cymmwyso cadwraeth gyffredin ag sydd yn gynnwysedig o'r plasteron gwmmaidd a rhosynaid, at yr hyn wedi eu toddi y gellir chwanegu rhyw faint o bowdr had cwmmmin

may be added, say one ounce of each to a pound of the plaisters.

SECTION XXV.

Cancerous Ulcers or Sores, &c.

These at their commencement put on the appearance of a hard livid tumour ; generally, in some glandular part of the body : being in themselves either fixed or moveable. They are often to be found on the cheeks, eyelids, and on the glands between the jaw bones : a bad habit of the constitution may give rise to them, and they

a gronynau paradwys ; dywedwn wns o bob un at bwys o'r plasteron.

RHAN XXV.

Clwyfau neu ddoluriau cancraidd, &c.

Y mae y rhain yn eu dechreuad yn gwisgo'r ymddangosiad o chwydd caled dûlas ; yn gyffredin yn rhyw ran gilchwyrnaidd o'r corph ; ynddynt eu hunain y maent naill ai yn sefydlog neu yn symmydol. Y maent yn fynych i'w cael ar y bochau, yr amrantau, ac ar y cilchwyrnynau rhwng esgyrn yr ên ; gall ansawdd ddrwg o'r corph fod yn achos o honynt ; ac y maent yn

are frequently difficult to cure. They sometimes discharge a thin acrid matter, at other times thick and yellow.

Treatment. The diseased glandulous parts may be removed with the knife, or the *actual cautery* may be applied: that is, the parts seared with a hot iron; the wound should then be cleansed, and touched over with lunar caustic, and dressed with pledgets of lint or tow once a day, dipped in the following mixture.

No. 63. Take the honey of verdegris four ounces, friars balsam and spirits of turpentine, of each two ounces, corrosive sublimate finely powdered two

fynych yn anhawdd i'w hiachau. Y mae weithiau fatter tenau sicr a phrydiau eraill un tew melyn yn rhedeg o honynt.

Triniaeth. Fe ellir torri ymaith â chylllell y eilchwyrnyn a'r rhannau afiachus; neu fe ellir cymhwyso yr *ysydd gweithredol*: hyny yw, serio y rhannau â haiarn poeth: dylai'r clwyf wedi'n gael ei lanhau, a'i gyffwrdd drosto â'r ysydd lloerig a'i drin â *lint* neu garth unwaith y dydd, wedi ei droch yn y cymmysg canlynol.

No. 63. Cymmerwch fel ferdigris pedair wns, Ffriars balsom, a spirits turpant, dwy wns o bob un; corrosive sublimate wedi ei bowdro yn deg, dau

drams, muriatic acid half an ounce, mix and bottle up for use

Under this management the appearance of the sore may soon improve.

After a few dressings, digestive ointment mixed with an equal proportion of the above may be used, spread on tow.

It may be sometimes proper to administer a purge occasionally to carry off gross humours. It has been recommended with much propriety to rub into those hard tumors, when they first appear, the mercurial ointment as under: this method of foresight has (it is said) removed

ddram; muriatic acid, hanner zens. Cymmysgwech a photelwch at ei ddefnyddio.

Dan y ddriniaeth hon gall ymddangosiad y tostedd yn fuan wellhau: yn ol rhai triniadau, gall y treul-bair enaint wedi ei gymmysgu â'r un faint o'r un uchod gael ei ddefnyddio, wedi ei ledu ar garth.

Gall fod yn gymmwys weithiau rhoddi carthiedydd yn achlysurol i ddwyn ymaith yr ireiddiwch garw. Y mae ef wedi cael ei gymmeradwyo gyd a llawer o briodoldeb i rwbio yn y chwyddiadau caled hyny pan y byddont gyntaf yn ymddangos yr enaint *mercurial* isod. Dywedir

such tumours, and thus prevented much mischief.

No. 64. *Take quicksilver eight ounces, venice turpentine four ounces, spirits of turpentine two ounces, hogs lard one pound, mix according to art.*

A quantity of this should be rubbed in once a day for eight or ten days successively. This ointment may be made stronger by adding to four ounces of it, double aqua fortis and cantharides pulverized, of each half an ounce. After a week's use, the ointment may be set aside for

bod y drefn hon o ragweliad wedi symmyd ymaith y fath chwyddiadau ac fel hyn wedi rhagflaenu llawer o ddrwg.

No. 64. *Cymmerwch arian byw wyth wns, turpant fenis pedair wns, spirits turpant dwy wns; bloneg mochyn un pwys, Cymmysgwch yn ol y drefn.*

Dylai rhyw gymmaint o hwn gael ei rwbio i mewn unwaith y dydd dros wyth neu ddeg diwrnod ol yn ol. Gellir gwneud yr enaint hwn yn gryfach trwy ychwanegu at bedair wns o hono, acwa ffortis dyblig a chulion paradwys wedi eu powdro hanner wns o bob un. Gwedi ei ddefnyddio dros wythnos, gellir dodi'r enaint heibio dros ryw amser, ac yna ei adnewyddu

some time, and then renewed again. Care should be taken to prevent its being licked.

The Foul in the Foot.

This also arises from habit of body, and appears like a crack betwixt the claws or hoofs with much inflammation; it soon discharges an offensive matter not unlike the grease of horses heels: sometimes it appears as an angry tumour upon the cornet, between the hair and hoof, and such is the pain in some instances as to reduce the poor sufferer to a skeleton.

Treatment. If the tumour and inflammation

drachefn. Dylid bod yn ofalus i rwystro 'r anifail i'w lyfu (*lico.*)

Y Bydredd yn y droed.

Y mae hyn hefyd yn cyfodi oddi wrth ansawdd corph: ac y mae yn ymddangos fell holltiad rhwng yr ewinedd gyd a llawer o ennydfa; y mae yn fuan yn gollwng allan *fatter* drewllyd nid yn anhebyg i sailm sodlau ceffyl. Weithiau y mae yn ymddangos fel chwydd digofus ar y corn rhwng y blew a'r carn; ac y mae'r poen y fath mewn rhai siamplau fel ac y mae yn darostwng y dioddefydd tlawd i fod yn scerbwd, (dim ond croen ac esgyrn).

Triniaeth. Os na bydd y chwydd a'r ennydfa

be not great, butter of antimony or any one of the strong acids by means of a wood skewer may be applied ; first securing the legs of the beast with a rope, and chafing the part affected until of a glow-warmth ; this may be done for two or three days together.

SECTION XXVI.

Cutaneous Complaints.

Mange. This is too well known to need any description. It appears to be confined to the skin, and generally arises from a state of poverty

yn fawr, gellir cymhwyso *butter of antimony*, neu ryw rai o'r acids cryfion, â *sciwer* bren ; wedi diogelu yn gyntaf draed yr anifail â rhaff, a brwdio y lle dolurus hyd nes y byddo yn wynias-dwym : gellir gwneud hyn dros ddau neu dri niwrnod ar ol eu gilydd.

RHAN XXVI.

Anhwyliadau Croenaidd.

Clafri. Y mae hyn yn rhy adnabyddus i wneud un darluniad o hono yn angenrheidiol. Fe ymddengys ei fod yn cael ei gyfyngu i'r croen, ac yn gyffredin y mae yn cyfodi oddi wrth gyflwr

through neglect and mismanagement. It is infectious, and bears a resemblance to the itch in the human species.

Treatment. Separate the cattle and keep the infected apart; then cleanse their hides with a flannel dipped in strong-ley: afterwards apply the following unguent, every other day, by well rubbing into the scurfy parts.

No. 65. Take rape or train oil one pint, soft soap one pound, hellebore powder and sulphur vivum of each half a pound, mix according to art.

Half a pound of tobacco powdered, and added,

o dlodi trwy esgeulusdra a chamddriniaeth. Y mae yn heintus, ac yn dwyn tebygolrwydd i'r crafu yn y rhyw ddynol.

Triniaeth. Neillduwch yr anifeiliaid a chedwch yr heintus ar wahan; yna glanhewch eu crwyn â gwlanen wedi ei throchi mewn trwngc cryf; yn ol hynny defnyddiwch yr enaint canlynol, bob yn ail ddydd, trwy ei rwbio yn dda dros yr holl rannau crachlyd.

No. 65. Cymmerwch rape neu train oil un pint, sebon tynr un wns, powdr ellebor a sulphur fifum hanner wns o bob un, cymmysgwch yn ol y drefn.

Gwnelai 'chwanegu at hyn hanner pwys o dobacco wedi ei bowdro y peth yn llawer cryfach.

would make this much stronger. Or the following ointment having less smell, may be used with very good effect.

No. 66. Take hog's lard two pounds and a half, boil in it for a quarter of an hour four ounces of tobacco, strain and add spirits of turpentine half a pint, and two ounces of oil of vitriol.

This last must be added gradually and cautiously.

Vermin or Lice, in cattle is another filthy disease which must be treated in the same way as the mange. In both these complaints, cordial

Neu se ellir defnyddio yr enaint canlynol, sydd a llai o arogl iddo, gyd ag effaith ddaionus.

No. 66. Cymmerwch floneg mochyn dau bwys a hanner, berwch ynddo dros gwarter awr bedair wns o dobacco, hidtwch a chwanegwch spirits turpent hanner pint, a dwy wns o olew fitriol.

Rhaid 'chwanegu yr olaf yn raddol ac yn ochelgar.

Pryfed neu Lau mewn anifeiliaid sydd yn afiechyd ffaidd arall ag a ddylai gael ei drin yn yr un ffordd a'r clafri. Ymbob un o'r anhwyliadau hyn, gellir rhoddi diod gordialaidd, at yr hyn y gellir ychwanegu nitr a sulphur un wns o bob un, ac antimony hanner wns. Ar yr un pryd dodwch hwynt mewn cadwraeth well.

drinks may be given, to each of which may be added *nitre and sulphur, of each one ounce, and antimony half an ounce.* At the same time put them on better keep.

Angle-berries or Warts. These ugly tumors grow on different parts of the body, and sometimes on the udder. To remove them, tye some thread or silk firmly and closely round the base of each of them. Some cut them off, and touch the parts with oil of vitriol. Others recommend them to be twitched out with a pair of barnacles, or pincers, and the places seared with a hot iron, or touched with aqua fortis or vitriol. This growth may be prevented on their first appear-

Dafadenau. Y mae'r chwyddiadau gwrthun yma yn tyfu ar wahanol rannau o'r corph, ac weithiau ar y piw. Er eu symmyd, rhwymwch ryw faint o edau neu sidan yn sicr ac yn dyn o ddeutu gwaelod pob un o honynt. Y mae rhai yn eu torri ymaith, ac yn cyffwrdd â'r rhannau âc olew fitriol. Y mae arail yn dweud am eu dirdynnu ymaith â gefail lym, a serio'r lleoedd â haiarn poeth, neu eu cyffwrdd âc acwa ffortis neu fitriol. Gellir rhwystro eu cynnydd ar eu hymddangosiad cyntaf trwy gymhwyso dattodiad cryf o fitriol glas a gwyn mewn dwfr, dywedwn

ance, by applying a strong solution of blue and white vitriols dissolved in water, say one ounce of each of the former, and half a pint of the latter. Wash the parts once a day.

SECTION XXVII.

Sundry Practical Remarks.

Bleeding. This must be had recourse to in all inflammatory diseases, fevers, extensive bruises, bad strains and injuries on the head. And where a thriving animal rubs himself, having a scurfy appearance in the hair, it is also useful. The loss of blood must be according to the complaint,

un wns o bob un o'r cyntaf, a hanner pint o'r diweddaf. Golchwch y rhannau un waith y dydd.

RHAN XXVII.

Amrywiol Nodiadau Ymarferol.

Gwaedu. Rhaid ymgyrchu at hyn ymhawb anhwyliadau fflammedig, twymynon, briwiadau helaeth, yssigiadau drwg, a niweidiau ar y pen. A lle y byddo anifail tyfianus yn *rhwbio* ei hun, ac ymddangosiad llwglyd yn y blew, y mae yn ddefnyddiol. Rhaid i'r colled gwaed fod yn ol

and in proportion to the strength of the beast. Inflammatory cases require bleeding more freely than any others; but large strong cattle can better bear the loss of three or four quarts at a time than others will of two. One or two quarts may be sufficient to take away from beasts of a middle size in all ordinary cases. For it is certainly better to repeat the bleeding, than by an excessive discharge at one time to weaken the animal. After this operation, keep the beast both from grazing and drinking cold water for some hours.

Purging Medicines. The saline purge No. 2.

yr achwyniad, ac yn gyfattedbol i nerth yr anifail. Y mae achosion fflammedig yn gofyn gwaedu yn fwy rhydd na neb eraill; ond fe all da mawr cryf oddef yn well golli tri neu bedwar cwart ar y pryd nag y gwna eraill ddau. Y mae cwart neu ddau yn ddigonol i gymmeryd ymaith oddi wrth anifeiliaid o faintioli canolig y'mhob achos cyffredin. Canys yn ddiau y mae yn well gwaedu drachefn, nag i wanhau'r anifail trwy ollyngiad gormodol ar yr un pryd. Gwedi'r gweithrediad hyn, cedwch yr anifail rhag pori ac yfed dw'r oer dros rai oriau.

Meddyginiaethau Carthiadol. Y mae'r carthiedydd halenawg No. 2, yn cael ei erchi y yn

is ordered in the proportion of a pound, but less may do in common cases, and for middle sized animals. Mr. John Lawrance a writer of great note, directs *four or six ounces of glauber salts to be dissolved in a pail of warm water*, repeat it again in a few hours, and the next day if needful. If *aloes purges* be given; they may be formed into balls with soap, and, when necessary, adding to them *two scruples of calomel* according to the above mentioned writer. In all cases of inflammation, fevers, obstructions, sudden distention, great external injuries, &c. purgings must be administered.

mesur o bwys, ond gwna llai y tro mewn achosion cyffredin, ac i anifeiliaid o faintioli canolig. Y mae Mr. John Lawrance ysgrifennydd o gymmeriad mawr, yn cyfarwyddo pedair neu chwech wns o halen glauber i gael ei ddattod mewn ystwccaid o ddw'r twym, a'i ad-wneuthur drachefn ymhen ychydig oriau, a'r dydd canlynol os bydd angenrheidrwydd.

Os rhoddir carthiadau o *alws*, gellir eu ffurfio yn belennau gyd â sebon, a phan y byddo yn angenrheidiol ychwanegu attynt ddwy scrwpl o *calomel*, yn ol yr awdwr rhag-grybwyllledig. Yn yr holl achosion o ennynfeydd, twymynon,

Fumigations. To sweeten a cow house or room in which infected animals have been ; place in it an earthen pan, and put into it half a pound of salt, and six ounces of powdered manganese, then pour over it four ounces of strong spirits of salts gradually, and leave the room instantly, keeping the doors and windows shut for a whole night or day.

To dry a cow's milk. Bleed from one quart to two, then, give six ounces of salts and one of nitre in a pail of warm water. Repeat it if needful to loosen her body. Milk her clean, and rub the udder with strong camphorated spirits, after-

rhwystriadau, estyniad allan disymmwth, niw-
 eidiau mawr allanol, &c. rhaid rhoddi carth-
 iadau.

Mygdarthiadau. I bureiddio ty gwartheg, neu ystafell ymha un y mae anifeiliaid heintus wedi bod ; dodwch ynddo badell bridd, a rhoddwch ynddi hanner pwys o halen a chwe' wns o manganese wedi ei bowdro, yna tywelltwch yn raddol drostynt bedair wns o *spirits o salts* cryf, a gadewch y lle yn uniongyrchol, gan gadw y drysau a'r ffenestri y'nghauad dros noswaith neu ddiwrnod cyfan.

Er sychu Llaeth Buzoch. Gwaedwch o un i ddau gwart, yna rhoddwch chwe' wns o *salts* ac

wards give the following drink, and repeat it if necessary every fourth day for a few times.

No. 67 *Take alum in powder four ounces, bole armenian one ounce, mix.*

Give it in ale, adding to it half a pint of vinegar.

To promote desire for the Bull. Omit milking both at night and morning, keep the cow in a warm house, give good hay, a malt mash, and a cordial drench, to which last may be added *two eggs and four spoonsful of gin.* The next morning the cow will probably admit the bull.

un o nitr mewn ystwccaid o ddw'r twym ; gan ei ad-wneuthur os bydd angenrheidrwydd i ryddhau ei choroph. Godrwch hi'n lân, a rhwbwch y piw â *champhorated spirits* cryf ; yn ol hyn rhoddwch y ddiod ganlyno!, a rhoddwch hi drachefn os bydd angenrheidrwydd bob pedwerydd dydd dros rai troion.

No. 67. *Cymerwch alwm mewn powdr pedair wns, bole armenian un wns ; cymmysgwch.*

A rhoddwch mewn cwrw, gan 'chwanegu atto hanner pint o finegr.

Er dwyn ymlaen chwennychiad am y Tarw. Peidiwch a godro y nos na'r boreu, cedwch y fuwch mewn ty cynnes, rhoddwch iddi wair da, a *mash*

Local Inflammations, affecting any of the tender parts of cattle; such as the sheath or yard of the bull or external parts of the cow. These should be washed with a mixture like the following once a day, or more or less frequently according to the urgency of the case.

No. 68. *Take white vitriol six drams, sugar of lead half an ounce, strong camphorated spirits two ounces, water one pint; mix and bottle up for use.*

For sore and enflamed eyes, a little of this mixture somewhat weakened with water, is an excellent wash.

o frâg, a *thrwngc* cordialaidd gellir 'chwanegu at y diweddaf ddau wy a phedair llwyaid o gin. Mae'n debyg y cymmer y fuwch y tarw y boreu nesaf.

Ennynfeydd Lleawl, ag a fyddo yn blino neb o rannau tyner anifeiliaid, megis gwain neu wialen y tarw neu rannau allanol y fuwch, dylai y rhain gael eu golchi â chymmysgiad fel y canlynol un waith y dydd, neu yn fwy neu lai mynych yn ol rheidrwydd yn achos.

No. 68. *Cymmerwch fitriol gwyn chwe' dram, siwgr o blom hanner wns, ysprydoedd camphiraidd cryf dwy wns, dwfr un pint; cymmysgwch a phottelwch er ei ddefnyddio.*

SECTION XXVIII

Diseases of Calves, Scouring, Costiveness, Hoose, &c.

Diarrhæa or Scouring. This sometimes happens to calves at the age of a fortnight, and from that to two months old, and may be caused by a change of diet. When bad, the purging is very frequent with loathing of meat; after a while the stools become slimy, offensive, and perhaps bloody; nature sinks, and death will soon close the scene, unless some remedy be timely administered. When this complaint

Y mae ychydig o'r cymmysgiad hwn wedi ei wanhau ryw faint â dw'r, yn olchfa ragorol i lygaid dolurus a fflammedig.

RHAN XXVIII.

Anhwyliadau Lloi, Ysgwrfa, Bolrwywiad, &c.

Y Bib neu'r Ysgwrfa. Y mae hyn yn digwydd weithiau i loi bythefnos oed, ac o hynny hyd ddau fis oed, ac fe all gael ei beri trwy gyfnewidiad sydn o luniaeth. Pan yn ddrwg, y mae'r carthiad yn fynych yn bod gyd a gwrthwynebrwydd at fwyd; ymhen tro y mae'r ymgarthiadau yn dod yn lleidiog, yn ddryg-sawr, ac fe allai yn waedlyd; y mae natur yn soddi, ac angeu a derfyna'r

makes its appearance the following drink will be highly proper to cleanse the first passages, and neutralize the sourness which usually generates under such circumstances.

No. 69. Take powdered rhubarb two drams, prepared kali two scruples, castor oil a table spoonful. Mix and give in gruel.

Calves one or two months old may require it stronger, then instead of one, put two or three large spoonsful of castor oil in the above recipe. The day after begin to give a spoonful of chalk in powder, with as much bakers bread burnt and

olygfa yn fuan, oddi eithr i ryw feddyginiaeth gael ei gweini mewn pryd. Pan y byddo'r anhwylddeb hwn yn gwneuthur ei ymddangosiad, gall y ddiod ganlynol fod yn addas iawn i lanhau'r mynediadau cyntaf, ac i amhleidio'r sŵniagsydd yn fynych yn cenhedlu dan y fath amgylchiadau.

No. 69. Cymmerwch bowdr rhubarb dau ddram, kali parattoawl dau scrwpl, olew castor, lloaid llwy; cymmysgwch a rhoddwch mewn cawl. (gruel).

Gall lloi o fis neu ddau oed ei ofyn yn fwy cryf, yna yn lle un, rhoddwch ddwy neu dair llwyaid fawr o olew castor yn y cyfarwyddyd uchod. Y dydd canlynol, dechreuwch roddi llwyaid o shalk mewn powdr, gyd a chymmaint o fara'r pobydd wedi ei losgi a'i raddellu, ac

grated, and a little ginger, give this night and morning in a little milk before feeding as long as the purging continues. Clysters may be useful in obstinate cases, first *prepared with a decoction of linseed, say one pint, two drams of kali, and one ounce of olive oil.* Afterwards with starch instead of linseed, adding to it two or three drams of laudanum. By the first any offensive matter may be dislodged from the rectum, by the latter the bowels are composed, while they recover their usual tone. This latter may be repeated once a day for a few times.

ychedig o sinsir; rhoddwch hyn y nos a'r boreu mewn ychedig o laeth cyn bwydo cyhyd ag y byddo'r carthiad yn parhau. Gall chwistrellfeddyginiaethau fod yn ddefnyddiol mewn achosion cyndyn, wedi ei barattoi yn gyntaf â thrwyth hâd-llin, dywedwn, un pint, dau ddram o *kali*, ac un wns o olew yr olewydd. Wedi hynny, â *starch* yn lle hâd llin, gan'chwanegu atto dau neu dri dram o *laudanum*. Trwy y cyntaf, gellir symmyd o'r *rectum* unrhyw fatter drwg; trwy y diweddaf fe dawelir yr ymysgaroedd, tra y maent yn adferu eu hansawdd arferol. Gall y diweddaf gael ei reddi un waith y dydd dros rai troion.

Costiveness. This complaint like the other may end badly if neglected. Crudities from the stomachs of the young of every species should be carried off in time. *Two or three ounces of glau-ber salts* will purge a calf a month or six weeks old. If two months old, give four ounces. This kind of purge may be joined with *a little ginger powder, or one ounce of good horse spice*, and given in a pint of gruel after being dissolved. Mr. John Lawrance tells us in his general treatise on cattle page 506, that he treats his infant children and his calves with the same medicines, opium excepted. He therefore gives to an infant-calf

Bolrwymiad. Gall yr achwyniad hwn fel y llall derfynu yn ddrwg os ca' ei esgeuluso. Dylai'r anmrydedd o gyllaoedd yr ieuangc o bob rhyw gael ei ddwyn ymaith mewn pryd. Fe gartha ddwy neu dair wns o halen glau-ber lo o fis neu chwe' wythnos oed. Os bydd yn ddau fis oed, rhoddwch iddo bedair wns. Gall carthiedydd o'r fath hyn gael ei gysylltu ac ychydig o bowdr sinsir, neu wns o berlyisiau'r ceffylau, a'i roddi mewn pint o gawl wedi iddo doddi. Y mae Mr. John Lawrance yn dyweud wrthym yn ei draethawd cyffredinol ar anifeiliaid, tu dal 506. Ei fod ef yn trin ei fabanod a'i loi â'r un meddyginiaethau, oddieith *opium*. Y mae ef gan hyny

four tea spoonfuls of rhubarb and magnesia mixed in equal parts, in gruel. An example this worthy of imitation.

The Hoosc. Young calves usually under one year old are afflicted with it, and mostly in a dry summer. A continual coughing or wheezing with a falling away of the young animal are the signs by which it is known. Upon dissection a quantity of worms are often found in the throat knotted together. One table spoonful of spirits of turpentine every other day for a few times, has been given neat with wonderful effect. One caution may be needful, if the calf

yn rhoddi i'r llo bychan bedair llwyaid o *rubarb* a *magnesia* wedi eu cymmysgu yn rhannau o gymmaint, mewn cawl. Y mae'r siampl hyn yn deilwng o ddilyniad.

Lloi ieuaingc yn gyffredin dan flwydd oed sy'n cael eu blino ag ef, ac fynychaf mewn haf sych. Peswch gwastadol neu gêg-wîch gyd a syrthiad ymaith o'r anifail ieuangc ydyw'r arwyddion wrth ba rai yr adwaenir ef. Wrth ddifynio fe geir rhyw gymmaint o bryfed yn y geg yn fynych wedi ymglymmu a'u gilydd. Y mae llonaid bwrdd-lwy o *spirits* turpent wedi cael ei roddi wrtho ei hun bob yn ail ddydd dros rai troion, gyda rhyfeddol effaith. Gall fod un gocheliad yn angenrheidiol,

eats nothing, drench it first with some nourishment that the raw turpentine may not injure the stomach and bowels. The following drench for calves from six months to a year old, repeating it every second or third day for a few times, will be found serviceable as a vermifuge, stomachic, and cordial, and therefore well suited to this malady.

No. 70. Take wormwood and Indian pink, of each a small handful, boil them a few minutes in a quart of water, strain and add to the liquor, gentian powder and carraways bruised, of each half an ounce, and aniseeds one ounce; a little butter may be added, and given milk warm.

os na bydd y llo yn bwyttu dim, drwnshwch ef yn gyntaf â rhyw luniaeth fel na byddo i'r twr-pant crai niweidio'r cylla a'r ymysgaroedd. Fe geir y trwngc canlynol i loi o chwe' mis i flwydd oed, a'i roddi bob ail, neu drydydd dydd dros rai troion yn wasanaethgar iawn fel tarf-bryf, cylla-lesiol, a chalon-adywiol, ac am hyny y mae yn addas iawn i'r afiechyd hwn,

No. 70. Cymmerwch wormwod, ac Indian pink, lloaid llaw fychan o bob un, berwch hwynt dros rai munudau mewn cwart o ddwfr, hedlwch, a chwanegwch at y gwlybwr bowdr gentian, a char-away wedi eu malurio haner wns o bob un, hadau

Cords. A disease so called from the sinews being contracted; numbers of calves it is said have been destroyed by it in Scotland. It would seem to be inflammatory: such as are brought up by hand and at the most tender age, are the most liable to it. After death the little animals have a red appearance. Mr. Lawrance thinks the complaint bears some resemblance to convulsions in infants, and it being but little known, we are obliged to him for his hints on the subject. He recommends to give *the white antimonial powder*; say *half a dram in gruel twice or thrice a day* on the attack; or a purge with a tea

anis, un wns, gellir 'chwanegu ychydig o fenyn, a'i rod-di yngwres llaeth.

Cordenni. Anhwylddeb ag a elwir felly oddiwrth fod y giau yn cael eu cwttogi. Y mae rhifedi o loi, meddiant, wedi cael eu dinystrio trwyddo yn yr Alban. Fe debygid ei fod yn fflammedig: y cyfryw ag a ddygir i fynu â llaw, ac yn yr oedran mwyaf tyner, sydd fwyaf tueddol iddo. Ar ol marw y mae'r anifeiliaid bychain yn ymddangos o liw coch. Y mae Mr. Lawrance yn meddwl fod yr achwyniad yn dwyn rhyw debygolrwydd i ddirdynniadau, (*convulsiwns*) mewn babanod; ac am ei fod yn lled anadnabyddus, yr ydym yn rhwymedig iddo ef am ei

spoonful or two of *magnesia*, and about a scruple of *calomel*. At any rate get the body open. Then if the calf remains in danger, tie his legs and plunge him in a tub of warm water, and keep him there sometime, leaving out his head; afterwards rub perfectly dry, and put him in a deep bed of straw. Repeat if needful.

nodiadau ar yr achos. Y mae ef yn cymmerad-
 wyo rhoddi y powdr *antimonial* gwyn; dywedwn
 hanner dram mewn cawl dwy neu dair gwaith y
 dydd, ar yr ymosodiad; neu garthiedydd gyd a
 llonaid neu ddwy lonaid llwy dea o *magnesia*, ac o
 ddeutu serwpl o *calomel*. Ymhob modd myn-
 nwch y corff yn agored. Yna os bydd y llo yn
 parhau mewn perygl, rhwymwch ei goesau a
 suddwch ef mewn twba o ddw'r twym, a chedwch
 ef yno ryw faint o amser gan adael allan ei ben,
 wedi hynny rhwbiwch ef yn berffaith sych, a dod-
 wch ef mewn gorweddfa ddwfn o wellt. Gwn-
 ewch hyn drachefn os bydd rhaid.

SECTION XIX.

Diseases of Sheep. Rot.

This complaint is of all others the most afflictive, as it carries destruction with it to the most surprising extent. It may be justly lamented that human skill is very deficient even in its best efforts in treating this disorder, to which such useful animals are exposed.

Little indeed can be done when sheep are thoroughly infected, our wisdom therefore is better applied in *preventing rather than in curing the evil*. According to the observations of Mr.

RHAN XIX.

Anhwyliaidau Defaid. Y Mallodod.

Y mae'r achwyniad liwn o bawb eraill y mwyaf blin. fel ag y mae ef yn dwyn dinystr gyd ac ef i'r helaethrwydd mwya' rhyfeddol. Gellir yn gyfiawn alaru, bod dyfais ddynol yn fyr iawn hyd yn oed yn ei hymdrechiadau goreu wrth drin yr afiechyd hwn, i ba un y mae'r fath greaduriaid defnyddiol yn agored.

Y chydig yn wir ellir ei wneuthur pan y mae defaid wedi llygru yn drwadol; y mae ein doethineb, gan hynny, yn cael ei gymhwyso yn well wrth *ragflaenu yn hytrach nag wrth wellhau y drwg hwn.*

John Lawrance, wet unsound fallows, the grass of swampy soils, lands that have been flooded will occasion the rot. The corn, (particularly barley) which shoots amongst the stubble after harvest is said to be dangerous. On the authority of another writer, it is said, that the lime stone land of Derbyshire will rot sheep, and that you may make any land have that effect by liming it. If this latter be the case, it is obvious that sheep should not pasture on such soils. Dr. Harrison of Lincolnshire, who has written perhaps better than any other on the subject, after enumerating many alledged causes of this complaint, gives his

Yn ol sylwadau Mr. John Lawrance, y mae braenarau gwlyb pwdr, porfa tir corsog, a thiroedd ag a ddylifiwyd yn achlysuero'r malldod. Fe ddywedir fod y llafur (yn enwedig haidd) ag sydd yn saethu i fynu ymhlith y sofr ar ol y cynhauaf yn beryglus. Ar awdurdod ysgrifennydd arall fe ddywedir fod tir cerrig calch Sir Derby yn pydru'r defaid, ac y gellir gwneud pob tir i fod a'r effaith hyny trwy ei galchu ef. Os ydyw'r diweddaf yn bod, y mae'n amlwg na ddylai defaid bori ar y fath diroedd. Y mae Dr. Harrison o Sir Lincoln, yr hwn sydd wedi ysgrifennu, o bosibl, yn well na neb ar y pwngc, wedi crybwyll llawer o achosion haeriadwy o'r achwyniad hwn,

opinion, supported by some strong facts, viz. that it is occasioned "by poisonous effluvia, which "under certain circumstances are emitted from "marshy soils." After all, it may remain yet to be discovered what are precisely the whole of the causes, since there is so much variety of opinion. All however seem agreed, that feeding long on low and marshy pastures will produce it, *salt marshes in general excepted.* Exhalations or vapors from swampy grounds may contribute largely to the same effect; *and particularly feeding in the autumn altogether on succulent or juicy herbage.*

yn rhoddi ei farn ei hun wedi ei chadarnhau â rhai gwir-ddigwyddiadau cryfion, ei fod yn cael ei achlysuru gan y mân-ronnynau gwenwynllyd pa rai dan ryw amgylchiadau a deflir allan o ddaear forfaog. Gwedi'r cwbl, gall fod etto yn aros i'w gael allan pa beth yn bendant yw'r cwbl o'r achosion, gan fod cymmaint o amrywiaeth barn yn eu cylch. Pa fodd bynnag, fe ymddengys fod pawb yn cyttuno, fod ymborthi yn hir mewn porfeydd isel morfaog yn ei beri, morfaeydd halltion yn gyffredinol yn y gwrthwyneb. Gall tarthiadau oddiwrth diroedd corsawg gyfrannu yn helaeth at yr unrhyw effaith; ac yn neillduol, ymborthi yn yr hydref ar borfa suddlaw neu iraidd yn hollol.

Since then, so much is known ; we have a clue to the means of prevention which ought to be adopted. Wet and marshy lands may be rendered safe by draining. But the sheep should be folded every evening before the dew falls, from such situations as are likely to cause the malady ; and they should be kept in until the dew disappears in the morning. In the mean time they should be fed on good hay, cut straw, or any dry fodder. These observations should be reduced to practise, and strictly attended to during all wet seasons, and especially in the autumn, or the close of the year. We will urge

Gan hyny, gan fod cymmaint yn adnabyddus, y mae gennym hyfforddiad at y moddion o ragflaeniad ag a ddylai gael eu defnyddio. Gall tiroedd gwlyb morfaog gael eu diyspyddu. Ond fe ddylai'r defaid gael eu corlannu bob prydawn cyn y byddo'r gwllith yn disgyn, oddi wrth y fath sefyllfaoedd ag sydd yn debygol o beri'r afiechyd. ac hwy a ddylent gael eu cadw i mewn hydnes y byddo'r gwllith yn myned ymaith yn y boreu. Yn yr amser hyn dylent gael eu porthi à gwair da, gwellt wedi ei dorri, neu ryw ymborth sych. Dylai'r sylwadau hyn gael eu gosod mewn ymarferiad a'u dilyn yn fanol trwy bob tymmorau gwlyb, ac yn enwedig yn yr

the necessity of this practice, by repeating what has been said with all the force of a caution ; *that if by day these useful animals are suffered to feed on damp soils or watery grasses, they should be foddered by night with good dry meat in order to counteract the ill effects that might otherwise arise.* In some situations they can be driven against night to high and dry grounds, never permitting them to remain more than by day in wet bottoms. Having said thus much on the means of prevention, we shall now sketch the *signs of this disorder* when it takes place.

hydref, neu ddiwedd y flwyddyn. Ni a anno-gwn yr angenrheidrwydd o'r ymarferiad hyn, trwy ail-ddywedyd yr hyn a ddywedpwyd gyd a holl rym gocheliad ; sef, *os bydd i'r creaduriad defnyddiol hyn gael eu dioddef i ymborthi ar diroedd gwlyb, neu borfeydd dw'rlllyd yn y dydd, hwy ddy-lent gael eu porthi trwy'r nos â bwyd da sych i'r diben i wrthweithredu yr effeithiau drwg ag a eill heb hyn gyfodi.* Mewn rhai sefyllfaoedd gallant gael eu gyrru erbyn y nos i diroedd uchel a sych, peidio fyth eu gadael i aros mwy nag ar hyd y dydd mewn gwaelodydd gwlyb. Gwedi dywedyd cymmaint a hyn ar foddion rhagflaeniad, ni gawn yn awr nodi *arwyddion yr anhwylddeb* pan y mae yn cymmeryd lle.

The flesh of infected sheep falls away; feels flabby; upon pressure about the hips, a crackling is sometimes perceived; countenance becomes pale; wool separates from the skin; as the complaint goes on, yellow or black spots appear on the skin; the eyes lose their lustre and become white and sickly; breath fetid; scouring often comes on; teeth and horns sometimes get loose; dropsical symptoms now and then occur; debility increases, till death closes the scene. Some sheep will fatten rapidly at the beginning, but beyond a particular point, which cannot be ascertained, a decline

Y mae cnawd defaid llygradwy yn syrthio ymaith; y mae i'w deimlo yn fasw; wrth wasgu o ddeutu gafael y glyn y mae clindarddach weithiau i'w ddirnad; y mae'r wynebpryd yn dod yn laswyn; a'r gwlan yn ymadael a'r croen: fel ag y mae'r achwyniad yn myned ymlaen, y mae *spottiau* melyn neu ddu yn ymddangos ar y croen; y mae'r llygaid yn colli eu llewyrch ac yn dod yn wyn a chlafaid; yr anadl yn ddrewllyd; y mae ysgwrfa yn fynych yn dod ymlaen; y mae'r dannedd a'r cynn weithiau yn myned yn rhydd; y mae arwyddion dyfrllyd 'nawr ac eilwaith yn cymmeryd lle, y mae'r gwendid yn cynnyddu, hyd nes y byddo angeu yn terfynu'r

as rapidly takes place. It is not necessary to enter into a detail of what appears upon dissection, suffice it to say, that flukes or living vermin, resembling flat fish, are found in abundance in the liver, and sometimes in the neighboring parts. Great numbers of sheep are killed annually in a tolerably good state for the shambles, whose livers are yet infested with these vermin.

Treatment. When the disease be suspected, remove the sheep to a sheltered place with plenty of straw; feed them with bran, hay, corn, cut straw, &c. and give them salt in their water, allowing them to go out into the air when they

olygfa. Y mae rhai defaid yn tewhau yn fuan yn y dechreu, ond tu hwnt i amser neillduol ag nas gellir ei benderfynu, y mae darfodedigaeth yr un mor gyflym yn cymmeryd lle. Nid yw yn angenrheidiol gwneud sylw manwl ar yr hyn sydd yn ymddangos wrth ddifynnu; digon yw dywedyd fod pryfed byw, tebyg i lythi (pysgod fflat) i'w cael mewn helaethrwydd yn yr afu ac weithiau yn y rhannau cysylltedig. Y mae rhifedi mawr o ddefaid yn cael eu lladd yn flynyddol mewn cyflwr gweddol dda i'r gigfa, ag sydd a'u hafau ar yr un pryd yn cynnwys y pryfed rhain.

Triniaeth. Pan y drwgdybir yr afiechyd, symmydwch y defaid i le cysgodol gyd a digon

like. If these valuable animals were in general thus served in the autumn and winter, 'tis highly probable we should not hear of such extensive desolation amongst them. *Broom, burnet, elder, ivy and juniper*, are shrubs and plants which are deemed excellent, and on most of which they will feed. Should not then the plantation of them be encouraged?

“It is confidently asserted, (Dr. Harrison observes) that decoctions of bitter herbs with salt, have frequently preserved sheep from the

o wellt; porthwch hwy ac ebran, gwair, llafur, gwellt wedi ei dorri, &c. a rhoddwch iddynt halen yn eu dwfr, a chaniattewch iddynt fyned allan i'r aer pan y chwennychont. Pe byddai'r creaduriaid gwerthfawr hyn yn gyffredinol yn cael eu trin fel yma yn yr hydref a'r gauaf, y mae'n debygol iawn na chelem ddim clywed am y fath helaeth lanustra yn eu plith. Y mae banadl, gwlyddmair, ysgaw, eiddew, a meryw, yn fanwydd a phlanhigion ag a gyfrifir yn rhagorol, ac ar y rhan fwyaf o'r rhain hwy a ymborthant. Oni ddylai ynte y planniad o honynt gael ei gefnogi?

“Y mae yn cael ei haeru yn hy (medd y Dr. Harries) fod trwythiadau o lysieu chwerwon gyd

rot. In Oxfordshire, Dr. Lower has frequently known six or seven spoonsful of strong brine and stale urine, with soot steeped in it, to be given with great success. This is done at spring and fall of the year, when the dew is counted most dangerous. This course of physic is continued eight or ten days, or till the sheep eat their meat heartily; and if they were taken in time, there seldom died any in a whole flock."

Mr. Clater, in his treatise on diseased cattle, informs us, that he had undertook many *even in*

a halen wedi cadw y defaid yn fynych rhag y byaredd. Yn swydd Rhydychen, y mae Dr. Lower wedi gwybod yn fynych fod chwe' neu saith llwyaid o heli cryf a lleisw gyd a huddug wedi ei fwydo ynddo wedi cael ei roddi yn llwyddiannus. Y mae hyn yn cael ei wneuthur ynghyfodiad a syrthiad y flwyddyn pan y mae'r gwllith yn cael ei cyfrif yn fwyaf perygius. Y mae y llwybr hyn o feddyginiaeth yn cael ei barhau dros wyth neu ddeg diwrnod, neu hyd nes byddo y defaid yn ymborthi ar eu hymborth yn galonnog; ac os byddent yn cael eu cymmeryd mewn pryd anfynych y byddai neb yn marw yn yr holl braidd."

Y mae Mr. Clater yn ei draethawd a'r anifeiliaid anhwylyus yn hyspysu i ni ei fod ef wedi

the last stage of this complaint, and frequently succeeded in curing nine out of ten: he then sub-joins the following recipe, and says that farmers will find it of infinite value.

No. 71. Take nitre six ounces, powdered ginger four ounces, colcothar of vitriol in fine powder two ounces, common salt three pounds and a half, boiling water three gallons; mix, and when milk warm, add to each quart of the mixture three ounces of spirits of turpentine, and bottle for use.

Give to each infected sheep, four large spoonsful of this mixture, (shaking well the bottle or

cymmeryd gwellhâd llawer arno hyd yn oed yn-gradd diweddaf yr afiechyd hwn ac wedi llwyddo yn fynych i wella naw allan o ddeg: y mae ef gwedi'n yn chwanegu y cyfarwyddyd canlynol, ac yn dywedyd y bydd i hwsmy'n i'w gael ef o anfeidrol werth.

No. 71. Cymmerwch nitr chwe' wns, sinsir wedi bowdro pedair wns, colcothar o fitriol meron powdr teg dwy wns, halen cyffredin tri phwys a haner, dwfr berwedig tri galon, cymmysgwch a phan y byddo yngwres llaeth, chwanegwch at bob cwart o'r cymmysgiad dair wns o ysprydoedd turpant, a phottelwch er ei ddefnyddio.

Rhoddwch i bob un o'r defaid heintus, bedair llwyaid fawr o'r cymmysgiad hwn (gan ysgwyd y

vessel) every fourth morning, after fasting the night before, for three times. To such as are very weak, the half or three fourths of this quantity may be sufficient, as **Mr. Clater** tells us.

Sheep are afflicted with many other ills ; the principle of which we shall notice in the next section, without engaging to give an account of an endless number of maladies, or names of maladies, to be found in different writers.

bottel neu'r llestr yn dda) bob pedwerydd boreu wedi ymprydio y nos o'r blaen, dros dair gwaith. I'r cyfryw ag a fyddo yn wan iawn, y mae hanner neu dair rhau o bedair o'r mesur hyn yn ddigonol, fel ag y mae **Mr. Clater** yn dywedyd wrthym.

Y mae defaid yn cael eu blino gan lawer o anhwyliadau eraill, y prif o ba rai ni gawn sylwi arnynt yn y rhan nesaf, heb gymmeryd arnom roddi hanes o rifedi diddarfod o anhwyliadau, neu o enwau anhwyliadau ag a geir mewn gwa-hanol ysgrifenwyr.

SECTION XXX.

Sundry Complaints.

Fever. Sheep are liable to it, as are all other animals. When they are so affected, they will often stand still, pant and breathe with difficulty, and sometimes die suddenly. Bleed, and give nitre two drams at a dose, and bran mashes.

Internal Inflammation. The lungs, stomach, liver, or any other organ, is subject to inflammation in sheep, as in horned cattle; and the particular complaint is to be known by corresponding symptoms, which the reader is referred

RHAN XXX.

Amrywiol Anhwyliadau.

Twymyn. Y mae defaid yn agored i hyn fel ag y mae pob anifail arall. Pan y maent yn cael eu blino gan hyn, y maent yn fynych yn sefyll yn llonydd, yn dyheu ac yn anadlu gyd ac auhawsdra, ac weithiau yn marw yn sydn. Goll-yngwch waed, a rhoddwch *nitr* ddau ddram yn y dogn, ac ebran yn wlych mewn dwfr.

Ennynfeydd tufewol. Y mae'r ysgyfaint, y cylla, yr afu, neu ryw beirian arall yn ddarostyngedig i ennynfa mewn defaid fel mewn da corniog; ac y mae'r achwyniad neillduol i'w adnabod oddiwrth arwyddion cyfattedbol; at yr

to. Let him therefore consult those sections that treat on inflammations in cattle ; minutely attend to the symptoms as described, and the remedies proposed. Observing, that when it be thought necessary to administer medicines in such cases, the doses should not exceed one fourth of what are given to horned cattle.

Gid, Staggers, or Watery Head.

Signs. Stupidity, turning round, holding the head aside, &c. Upon opening the skull, a bladder is found, containing living vermin; according

hyn y cyfeirir y darllenydd. Boed iddo gan hynny ystyried y rhannau hynny ag sydd yn trin ar ennyfeydd mewn da ; gan ofalus sylwi ar yr arwyddion fel ag y darlunir hwy, a'r meddyginiaethau ag a gyfarwyddir yno ; a chofier pan y byddir yn ei ystyried yn angenrheidiol i weinyddu meddyginiaethau yn y cyfryw achosion, na ddylai'r ddogrn fod yn fwy na'r bedwerydd ran, o'r hyn a roddir i dda corniog.

Y Ddera, neu'r Pen dw'rlllyd.

Arwyddion. Syfrdandod, troi oddiamgylch, dal y pen ar y naill ochr, &c. Wrth agor y siol, fe geir pledren yn cynnwys ynddi bryfed byw ; yn ol Mescel, y mae taredrynu wedi cael ei

to Mascal, trepaning has been practised, the bladder extracted, and one sheep out of five saved. It has been recommended to blister the head, place a rowel under the chin, and give calomel, say half a dram at a time, every other day, giving four or five doses.

Red Water. This complaint is of a dropsical kind in sheep, and it is said, arises from some internal inflammation, whatever be the exciting cause. It is rapid in its progress, and will often put a period to life in less than twenty four hours. Its approach may be known by the belly becoming enlarged, and water drivelling from the

arferyd, y bledren yn cael ei thynnu allan, ac un ddafad allan o bump yn cael ei hachub. Yr ydys wedi cymmeradwyo chwysiglydd ar y pen, gosod ceingoreth (*ruel*) dan yr ên, a rhoddwch calomel, dywedwn hanner dram ar y tro bob yn ail ddydd, a rhoddi pump neu chwe' o ddogneau.

Dwfr Coch. Y mae'r achwyniad hwn o natur ddwfrglwyfus mewn defaid, ac fe ddywedir ei fod yn cyfodi oddiwrth ryw ennynfa dufewnol beth bynnag a fyddo yr annogawl achos. Y mae yn gyflym yn ei gychwyniad, ac yn fynych fe rydd derfyn ar fywyd mewn llai na phedair awr ar hugain. Gellir gwybod am ei ddyfodfa oddiwrth

mouth. The sick must be folded or housed; then give to each, three or four doses of the following mixture, once every day, or every other day.

No. 72. Take purging salts half a pound, nitre four ounces, dissolve in four pints of boiling water, add to this when cold half a pint of gin. From four to six large spoonful for a dose.

If there be no sign of fever, put four ounces of spirits of turpentine, instead of the gin, which will make it more effectual, and a less dose by one spoonful will be sufficient at a time. This medicine by its action on the kidneys may remove

fod y bol yn dyfod yn fwy, a dwfr yn cael ei glafoerio o'r genau. Rhaid i'r anhwylyus gael eu gosod mewn buarth neu dy; yna rhoddi i bob un o honynt dri neu bedwar dogu or cymmysgiad canlynol unwaith bob dydd, neu bob un ail ddydd.

No. 72. Cymmerwch halen carthiadol hanner pwys, nitr pedair wns, dadleithiwch mewn pedwar pint o ddwfr berweddig, chwanegwch at hyn wedi iddo oeri hanner pint o gin. Y dogu sydd o bedair i chwe' llwyaid fawr.

Os na bydd un arwydd o dwymyn, dodwch bedair wns o ysprydoedd turpant yn lle'r gin, yr hyn a'i gwna yn fwy effeithiol, ac fe fydd dogu

the complaint. To conclude, as feeding on too much moisture may produce this disorder, like it does the rot ; so a strict attention to the same precautions as were before laid down, may contribute much to prevent this, as well as the other.

Scouring. This complaint indicates the necessity of dry food, on which they should be put when it comes on. Should it continue for some days ; give for one dose a tea spoonful or two of rhubarb powder, in a little gruel. Afterwards in a day's time, if needful, as much pow-

llai o un lwyaid yn ddigonol ar y tro. Gall y feddyginiaeth hon trwy ei gweithrediad ar yr arennau symmyd ymaith yr achwyniad. I derfynu yma, megis y mae ymborthi ar ormod gwlybwr yn debyg o beri'r afiechyd hwn, fel ag y mae yn gwneuthur y bydredd, felly fe all yr un sylw manwl i'r un gocheliadau ag a osodwyd i lawr o'r blaen, wasanaethu llawer i rwystro hwn fel y llall.

Ysgwrfa. Y mae'r achwyniad hwn yn dangos yr angenrheidrwydd o ymborth sych, ar ba un y dylent gael eu gosod pan y byddo yn dyfod arnynt. Os erys dros rai diwrnodau rhoddwch yn un ddogn llonaid neu ddwy lonaid llwy dê o

dered chalk in the same vehicle mixed with a little cinnamon; this may be repeated twice a day. In consequence of a looseness, sheep become *tagged*; viz. a rawness is to be seen about their buttocks, from the acrimony of the flux. Clean the parts, wash them with soap and water, and dust the sores with ceruse powder or chalk.

Blindness. Sometimes happens to sheep: it may be caused by intense heat or bad keep, but more frequently from a blight. The inflammation may be removed by bleeding, and by washing the eyes with goulard water; or a

bowdr rhubarb mewn ychydig o gawl dw'r. Gwedi hyn ymhen diwrnod os bydd angen yr un faint o bowdr shalc yn yr un gwlybwr wedi ei gymmysgu ag ychydig o sinnamwn, gellir rhoddi hyn ddwy waith y dydd. Mewn canlyniad i ysgwrfa, y mae defaid yn dyfod yn bwyntlawg hy. Y mae noethder cig i'w weled o ddeutu eu ffolenni, oddiwrth surni y rhediad. Glanhewch y rhannau, golchwch hwy â dw'r a sebon, a llychwynwch y doluriau â phowdr gwyn-blwm puredig, neu sialc.

Dallineb. Y mae hyn y digwydd weithiau i ddefaid: gall gael ei achlysuero gan wres mawr neu gadwraeth ddrwg, ond yn fynychaf gan

little lump sugar with one fourth of the quantity of white vitriol, or sal ammoniac powdered together may be put into the eyes once a day ; but still better, if it be mixed with honey or a little thin conserve of roses, and then apply it with a feather.

Cored or enflamed Udder. The udder of the ewe is liable to be enflamed at the time of yeaning. This, with hard tumours, arises altogether from an obstruction in the milk vessels. The ewe should be housed, her udder seared and made clean, and then bathed frequently with some liquid opodeldoe ; or a mixture with equal

ddeifiad. Gellir symmyd yr ennynfa trwy waedu, a thrwy olchi'r llygaid â dwfr gowlard ; neu fe ellir doddi ychydig o siwgr gwyn gyda chwarter cymmaint o fitriol gwyn, neu halen ammonia wedi eu powdro ynghyd, yn y llygaid unwaith yn y dydd ; ond fe fyddai etto yn well pe cymysgid hyn a mêl neu ychydig o anewyn rhôs tyner, ac yna ei gymhwyso â phlyfen.

Piw Fflammedig. Y mae piw y fammawg yn agored i ennynu yn amser llydnu. Y mae hyn ynghyd a chwyddiadau caled yn cyfodi oddiwrth rwystriadau yn llestri'r llaeth. Dylai'r fammawg gael ei gosod mewn ty, a'i phiw gael ei gneifio a'i wneud yn lân, ac yna ei olchi yn fynych â

parts of linseed-oil, and spirits of turpentine. If a gathering forms, it must be opened and treated accordingly. See section on the milk fever, and on the downfall of cow's udders.

Hoving, Foot Rot. This disease is called by some, foot-halt. Doctor Wilkinson and others, whose opinions merit our attention, consider wet soils to be the cause. To prevent it, examine the feet of sheep pasturing in wet land. Remove such as are suspected to a dry straw yard. Clean between the claws, and rub well in some spirits of turpentine. If the disease be confirmed, brush away all dirt very carefully,

rhyw faint o wlybwr opodeldoc neu gymmysgiad o'r un faint o rannau o olew had llin ac ysprydoedd twrpant. Os bydd casgliad yn ymffurfio, rhaid ei agoryd a'i drin yn gyfattedbol. Gwel y rhannau ar y dwymyn laethog, ac ar syrthiad piwau gwartheg.

Pydredd y droed. Y mae'r afiechyd hwn yn cael ei alw gan rai yn gloffi'r droed. Y mae Doctor Wilkinson ac eraill, opiniynau pa rai sydd yn deilwng o'n sylw, yn ystyried lle oedd gwlyb yn achos o hono. Er ei rwystro, edrychwch draed y defaid ag a fyddo yn pori mewn tir gwlyb. Symmydwch y cyfryw ag a ddrwgdybir i glôs gwelltog sych. Glanhewch rhwng yr

with an old tooth brush; then apply to the affected parts a little oil of vitriol, or butter of antimony, by means of a wood skewer; this may be repeated a few times, once every other day: when thus dressed, use pledgets of linen or tow, secured with bandages, to hinder the dirt from getting into the feet. It may sometimes be needful to pare away with a knife, decayed or proud flesh: such management scarcely ever fails. Lord Somerville in a communication made to Mr. John Lawrance, informs him, that, in part of his pasture which

ewinedd a rhwbiwch i mewn yn dda ryw gym-maint o ysprydoedd turpant. Os bydd yr afiechyd wedi sefydlu, *brwsioch* ymaith bob brynti yn ofalus â hen *frws* dannedd, yna cymhwyswchat yr hannau dolurus ychydigo olew fitriol neu ymenyn antimoni â gwaell bren; gall hyn gael ei wneuthur dros rai gweithiau unwaith bob yn ail ddydd. Gwedi ei drin fel hyn, defnyddiwch *lint* o liain neu garth wedi ei ddiogelu a rhwymynnau i rwystro llaid i ddod at y traed. Gall fod yn angenrheidiol weithiau i dorri ymaith â chyllel y cig marw. Anfynych y mae'r fath driniaeth yn aflwyddiannus. Y mae Arglwydd Somerville, mewn hypsysiad a wnaeth

was peculiarly apt to produce the disease, he has nevertheless "entirely prevented it, by a careful "selection in autumn; by paring the hoofs of "those which began to be affected, and by the "use of styptics not too corrosive."

Scab or Shab. This disorder needs no description. The best remedy for it, is that communicated by Sir Joseph Banks to the society of arts, and is as follows: (washes in general are hurtful to the fleece.)

No. 73. Take quicksilver one pound, venice turpentine half a pound, oil of turpentine half a

i Mr. John Lawrance, yn dyweud wrtho ei fod ef, er fod rhan o'i dir ag oedd yn neillduol dueddol i beri'r afiechyd, etto yn "ei hollol rwystro trwy neillduad gofalus yn yr hydref, trwy dorri ymaith ewinedd y rhai ag oedd wedi dechreu cael eu blino, a thrwy ddefnyddio gwaed-ddiddosolion nid rhai rhy ysol.

Y clafri. Ni raid darlunio'r afiechyd hwn. Y feddyginiaeth oreu atto ydyw'r un a gyflwynwyd gan Syr Joseph Banks i gymdeithias y celfyddydau, ac y mae fel y canlyn: y mae golchiadau yn gyffredinol yn niweidiol i'r gwlan.

No. 73. Cymmerwch arian byw un pwys, turpant fenis hanner pwys, olew turpant kanner pint,

pint, hog's lard four pounds, mix according to art.

This ointment to be made properly, must be done by a person accustomed to it.

To use it, begin at the head between the ears, and separate the wool in a furrow, carrying it on in a straight line along the back to the end of the tail; as the furrow is made, one finger dipped in the ointment, is to be drawn along the bottom of it close to the skin, and on which it will leave a blue stain: from this furrow, draw others like it, down the shoulders and thighs; and if the sheep be much infected, two more may

bloneg mochyn pedwar pwys, cymmysgwrch yn ol y drefn.

Y mae'n rhaid i'r olew hwn a'i wneud yn iawn, gael ei wneuthur gan un arferol o hono.

Er ei ddefnyddio, dehreuwch wrth y pen rhwng y clustiau, ac ysgarwch y gwlan yn rhych, gan ei ddwyn ymlaen mewn llinell union ar hyd y cefn i ddiwedd y gynffon; wrth wneud y rhych, y mae un bys wedi ei drochi yn yr enaint i gael ei dynnu ar hyd ei gwaelod yn agos at y croen, ac ar yr hwn fe âd frychi glas: oddiwrth y rhych hon tynnwch rai eraill yn yr un modd i lawr ar hyd yr ysgwyddau a'r morddwydydd; ac os bydd y defaid wedi cael eu heintio yn fawr, gellir tynnu

be drawn, one on each side, parallel to that on the back ; and also one down or across the other, on each side between the fore and hind legs.

This operation should not be delayed beyond Michaelmas, once doing is sufficient, and if the weather be dry, the sheep may be turned immediately into their pasture, amongst other stock. There are many Farmers in Lincolnshire, who have their flocks dressed in the autumn, to preserve them, and there are persons who engage to dress sheep with this ungent, at *five shillings* per score, insuring their future safety.

dwyr arall, un bob ochr yn gyfattedbol i'r un ar y cefn ; ac hefyd un i lawr yn groes i'r llall ar bob ochr rhwng y gliniau blaen ac ol.

Neddylai hyn gael ei adael heb ei wneuthur tu hwnt i wyl mihangel. Y mae ei wneuthur unwaith yn ddigonol ; ac os bydd y tywydd yn sych gellir troi y defaid yn union i'w porfa ymhlith creaduriaid eraill. Y mae llawer o Hwsyn yn Swydd Lincoln yn mynnu eu defaid wedi eu trin yn yr hydref i'r diben i'w diogelu hwynt ; ac y mae yno bersonau yr cymmeryd arnynt drin y defaid a'r enaint hwn am bum swllt yr ugain, gan sicrhau eu diogelwch rhagllaw.

Maggots, Ticks, &c. annoy sheep at different times. The same means may be employed to destroy both. The above ointment is frequently used in many places for lice or ticks. Some strongly recommend for maggots an application of sublimate water, three parts, spirits of turpentine, one part, mixed: to be dropped on the parts affected.

To drive away the fly, besmear the coats of the sheep with the following liniments:

No. 74. Take aloes powdered one ounce, spirits of turpentine one pint, soft soap three pounds, mixed over a gentle fire.

Cynrhon, Trogeni, &c. Y mae y rhain yn blino defaid ar wahanol amserau. Gellir defnyddio yr un moddion i ddinystrio pob un o honynt. Y mae'r enaint uchod yn cael ei ddefnyddio yn fynych mewn llawer ofannau at y llau a'r trogeni. Y mae rhai yn cymmeradwyo yn fawr at y cynrhon, gymhwysiad o ddwfr *sublimat* tair rhan, ysprydoedd turpant un rhan, a'u cymmysgu, i'w ddiferu ar y rhannau dolurus.

Er gyrru ymaith y culion, ireiddiwch wlan y defaid à'r iraid canlynol.

No. 74. Cymmerwch alws wedi ei bowdro un wns, ysprydoedd turpant un pint, sebon tyner tri phwys, toddwch ar dan araf.

But some advise the sheep to be dusted with a compound powder, made with ceruse, flour of brimstone and arsenic, and afterwards sprinkled with water.

SECTION XXXI.

Diseases of Swine.

Very little can be said concerning them, any more than that they are subject to almost all the disorders incident to other cattle. Many of their complaints, however, may arise from their filthy habits; particularly imposthumes, pox, &c.

Ond y mae rhai yn cynghori llychwino y defaid â phowdr cymmysgedig wedi ei wneuthur o blwm gwyn puredig, fflwr brwmstan, ac arsenic, ac wedi hynny eu taenellu â dwfr.

RHAN XXXI.

Anhwyliadau Moch.

Ychydig iawn ellir ei ddywedyd yn eu cylch, mwy na'u bod yn ddarostyngedig bron i'r holl anhwyliadau ag sydd yn digwydd i anifeiliaid eraill. Pa fodd bynnag, gall llawer o'u hach-

So stubborn and unmanageable is the hog, that if he refuse his food, it is next to an impossibility to drench him. This circumstance is the occasion of much ill success in treating their maladies; and it also discourages that attention, and those efforts, which are rendered to other diseased animals.

Healthy swine look cleanly, and feed abundantly; occasionally lying upon their side in an extended easy posture.

If they are over-gorged, the appetite becomes blunted, respiration or breathing is short and difficult, restlessness may be observed, and if

wyniadau gyfodi oddiwrth eu harferion ffaidd, yn neillduol cornewydydd, y freeh losg, &c.

Mor styfnig ac afreolus yw'r mochyn, fel os bydd iddo wrthod ei fwyd y mae ei *drwnsho* ef yn beth nesaf, at amhosiblwrwydd. Yr amgylchiad hyn yw'r achlysur o lawer o aflwyddiant wrth drin eu clefydau, ac y mae ef hefyd yn anghefnogi y sylw a'r ymdrechadau hynny ag a roddir i anifeiliaid anhwylus eraill.

Y mae moch iachus yn ymddangos yn loyw, yn bwytta yn helaeth; yn achlysurol yn gorwedd ar eu hochr mewn agwedd esmwyth estynadwy.

Os byddant wedi gorllenwi, y mae'r blys yn cael eu bwlu, gall yr anadliad fod yn fyr ac yn

they lie down, it is upon their belly, in a drawn up or contracted position. However, these signs often indicate some worse ailment.

Pigs that are over-fed should have their troughs kept empty, excepting at feeding times. Give also to each, in its mash for one dose, flour of sulphur and cream of tartar of each one ounce. Repeat this once or twice a day for a few times, which will generally prove sufficient.

Wheezing. Heavings, or Inflammation of the Lungs. Swine are frequently liable to such

anhawdd, ac fe ellir sylwi ar anorphwysdra ; ac os byddant yn gorwedd i lawr, y maent yn gwneud hyn ar eu boliau mewn agwedd gyfyngedig neu grebychlyd. Podd bynnag, gall yr arwyddion hyn yn fynych arwyddo gwaeth afiechyd.

Dylai moch ag a fyddo wedi ymborthi yn ormodol gael eu cafnau wedi eu cadw yn wâg oddieithr ar brydiau bwydo. Rhoddwch hefyd i bob un o honynt yn ei fran a dw'r yn un dogn flwr sulfur ac hufen tarter wns o bob un, ac adwnewch hyn unwaith neu ddwywaith y dydd dros rai troion, yr hyn yn gyffædin a bryfa yn ddigonol.

Ceg-wichiad chwyddiadau, neu ennynfa yn yr ysgyfaint ; y mae moch yn fynych yn dueddol

complaints; and sometimes they admit of no cure: if inflammatory symptoms are evident, bleed, and give sulphur, nitre, and antimony, six drams, or one ounce, of each for a dose, in bran mashed; repeat once or twice a day for sometime.

Sore Throat and Catarrh. It may be only necessary in these complaints to give a simple cordial, made up of a pint of strong beer and two large spoonsful of treacle; boil together and give in warm wash. This may be repeated occasionally. Such a cordial may be improved,

i'r fath achwyniadau, ac weithian nid ydynt yn caniattau un gwellhâd. Os bydd arwyddion fflamedig yn anlwg, gollyngwch waed, a rhoddwch sulfur, nitr, ac antimoni chwe' dram neu wns o bob un yn un dogn mewn ymborth ebran, gwnewch hyn unwaith neu ddwy waith y dydd dros rai troion.

Cêg ddolurus a Gormwyth. Nis gall fod dim yn angenrheidiol yn yr achwyniad hwn ond yn unig rhoddi meddyglyn syml wedi ei wneuthur i fynu o bint o ddiod gref a dwy lwyaid fawr o driagl wedi eu berwi ynghyd, a'i roddi mewn golchion twym. Gellir rhoddi hyn dros rai troion yn achlysurol. Gall y fath feddyglyn gael ei wellau

by the addition of good peas ground, or some flour with bran ; and as such it may be very useful under various circumstances of disease. Where cordials are necessary, always afford a warm dry bed : and in every complaint, neglect not to keep them warm. A writer, we have cited more than once, informs us, “ that swine
 “ are subject to *pox or measles, blood striving,*
 “ *staggers, quinsey, indigestion, catarrh, peripneu-*
 “ *mony, and inflammation of the lungs, called*
 “ *Heavings.*” Yet he says very little on treatment or the curative part.

trwy ychwanegiad o bys da wedi eu malurio, neu ychydig o flawd gyd ac ebran ; ac fel y cyfryw fe all fod yn ddefnyddiol iawn dan amrywiol amgylchiadau clefyd. Pryd y mae meddyglynau yn angenrheidiol, yn wastad rhoddwch orweddfa sych gynnes : ac ym ymhob achwyniad na esgeuluswch eu cadw hwynt yn lân. Y mae ysgrifennydd ag ym wedi ei grybwyll mwy nag unwaith yn hyspysu i ni “fod moch yn agored i'r *frech*, neu'r *frech gach*, *tarawiad gwaed*, *penddaredd*, *y fynyglog*, *anhreuliad ymborth*, *gormwyth*, *ennynfa yn y fynwes*, ac yn yr *ysgyfaint* ;” Etto, nid yw yn dywedyd ond ychydig iawn ar y driniaeth, neu y rhan wellhaol.

In staggers, bleeding should always be had recourse to, together with the powders as directed above.

In Quinsy, or Inflammation of the Throat. If there be a gathering externally, open it, and dress the absceso with tar ointment, or a mixture of Friar's balsam and spirits of turpentine.

A Scurvy unclean Skin. This is not only a disease of itself, but it may be the cause of others; the pores being clogged up with filthy impurities, may obstruct the natural perspiration so essential to health in all animals. Wash those that are affected with a strong ley, made

Yn y *Benddaredd* dylid yn wastadol ollwng gwaed, ynghyd a rhoddi y powdrau a gyfarwyddir uchod.

Yn y *Fynyglog neu Ennydfa'r Gêg*, os bydd casgliad oddi allan, agorwch ef, a thriniwch y clwyf âc enaint tar neu â chymmysgiad o bolsom y *Mynach* ac ysprydoedd turpant.

Croen aflan ysgenawg. Y mae hyn nid yn unig yn afiechyd o hono ei hun, ond fe all hefyd fod yn achos o rai eraill: gan fod y chwys naturiol ag sydd mor angenrheidiol at iechyd ymhob anifail. Golchwch y cyfryw ag a fyddo yn cael eu blino â thrwyth cryf o olch-ludw; rhwbiwch

of pot ash, scrub them thoroughly. Afterwards wash with warm water, to cleanse off the ley, and turn them into a clean straw bed, first of all rubbing them dry. If repeated doses of nitre and antimony be given also in this case, much benefit is likely to accrue.

hwynt yn dda; gwedi hyn, golchwch hwynt â dwfr twym i lanhau ymaith y trwyth, a throwch hwynt i orweddfa o wellt glan, ond cyn hynny, rhwbiwch hwynt yn sych. Os rhoddir dognau o nitr ac antimoni dros rai troion hefyd yn yr achos hwn, gall llawer o lês ganlyn.

APPENDIX.

THERE is a particular disorder that had nearly escaped our notice, incident to horned cattle; and pretty much resembling murrain: it is known by various names, many of which may only describe the different stages of it; such as *vomit of blood, blood in the back, blane in the tongue, or overflow of blood, garget, quarter evil, &c. &c.* But the most common term for it is the *Blane*.

Yearlings and two year old cattle are most subject to it, upon being removed from bad

OL-YMADRODD.

Y MAE anhwylded neillduol ag a fu bron diange ein sylw yn perthyn i dda corniog, ac yn debyg iawn i'r chwaren, (mwrren) fe'i hadwaenir wrth amrywiol enwau, llawer o barai sydd yn unig yn darlunio y gwahanol raddau o hono, megis, *chwydiad gwaed, gwaed yn y cefn, blên yn y tafod, neu orllifaint gwaed, y yarget, &c. &c.* Ond yr enw mwyaf cyffredin arno gan y saeson yw'r *blane*.

Da blwydd a dwy flwydd oed sydd fwyaf darostyngedig iddo pan y symmydir hwy o

good keep in the spring of the year : and numbers fall victims to it, very often dying suddenly. In this disease, there is a collection of air between the skin and the flesh ; hence upon pressure, a crackling is to be perceived, sometimes blotches break out on the limbs, or matter forms upon the joints, blisters upon the tongue, &c.

Treatment. First bleed, and afterwards give a purging drink with salts. If there be much heat and fever after the operation of the purge ; give the antimonial powders No. 11, as directed. Tumours or swellings may be rubbed with the

gadwraeth dda yng-wanwyn y flwyddyn ; ac y mae llawer yn syrthio yn ysglyfaeth iddo, ac yn fynych yn marw yn ddisymmwth. Yn yr afiechyd hwn y mae casgliad o wynt rhwng y croen a'r cnawd, ac wrth ei wasgu fe'i ceir yn trystio ; weithiau y mae crug-darddiadau yn torri allan ar yr aelodau, neu fatter yn ffurfio ar y cymmalau, poethellau ar y tafod, &c.

Triniaeth. Yn gyntaf gwaedwch, ac wedi'n rhoddwch ddiiod garthiadol gyda halenni ; os bydd llawer o wres a thwymyn ar ol gweithrediad y carthiad, rhoddwch y powdr antimonial No. 11, megis y cyfarwyddir. Gall y chwyddiadau gael eu rhwbio â'r iraid No. 16, ond os byddant

liniment, No. 16, or if likely to fill with matter, apply linseed poultices. To blisters in the mouth, administer the wash No. 17. But to prevent this malady is the chief point; caution then should be observed, as to young cattle in their change of keep. When first put into rich grass, they should not be permitted to remain too long at a time, but a piece of inferior keep should be reserved as a digesting place. This is most likely to prevent a too rapid increase of blood and other humours.

Gut-tie, or the Twist in Oxen.

Little or nothing has been said of this accident

yn debyg o lanw â chrawn rhoddwch wrthynt y pwltis had-llin. At y chwysigenni yn y genau gweinyddwch y golchiad No. 17 Ond rhagflaenu yr afiechyd hwn yw'r pwngc pennaf; dylid fod yu ochelgar, gan hynny, ynghylch da ieuangc pan y newidir eu cadwraeth. Pan y dodir hwy gyntaf mewn porfa fras, ni ddylent gael eu gadael yn rhy hir ar y tro yno, ond fe ddylai darn o dir gwaelach gael ei gadw fel yn lle treuliad. Y mae hyn yn lled debyg o rwystro cynnydd buan y gwaed a gorllifaint eraill.

Y Cwlwm-perfedd neu'r Nydd-dro mewn Ychen.

Y chydig neu ddim sydd wedi cael ei ddywedyd

(so we may call it) by any of the Writers on the diseases of cattle. The author is therefore indebted to the family of the late Mr Joseph Harris of Wicton in Herefordshire, for the most valuable information on the subject perhaps ever communicated. That gentleman's knowledge of the malady was complete; and such was his expertness, that he was rarely ever foiled in remedying it by the common operation. His own description of it, was originally transmitted in a letter to Mr. Clark of Builth; but the language is too scientific for general usefulness. The author therefore proposes giving the

am y digwyddiad hwn (felly gallwn ei alw ef) gan neb ysgrifenydd ar anhwyliadau anifeiliaid. Y mae'r awdwr gan hynny yn ddyledus i deulu y diweddar Mr. Joseph Harris o Wicton yn Swydd Henffordd am yr hyfforddiad mwyaf gwerthfawr ar yr achos, o bosibl ag a amlygwyd erioed. Yr oedd gwybodaeth y gwr bonheddig hwnnw o'r afiechyd yn gyflawn, a'r fath oedd ei gywreinrwydd fel ag nad oedd ef nemmawr byth yn ffaelw a'i wella trwy y gweithrediad cyffredin. Cafodd ei ddarluniad ef ei hunan o hono yn wreiddiol ei gyflwyno mewn llythyr at un Mr. Clark o Llanfair'muallt, ond y mae'r iaith yn rhy ddysgedig at ddefnyddioldeb cyffredinol. Y mae'r awdwr,

substance of it very faithfully, changing such terms as are technical, for those in more ordinary use. “The symptoms of the gut-tie (he says) are
 “the same as an incurable colic or mortification
 “of the bowels; the beast affected will kick at his
 “belly, lie down and groan, a total stoppage of his
 “bowels, (except blood and slimy matter which
 “pass in large quantities) fever, &c. To distin-
 “guish with certainty the gut-tie from the colic;
 “the hand and arm of the operator must be intro-
 “duced by the fundament, through the straight
 “gut, and passed beyond the share bone; turning
 “the hand down to the part where the vessels of

gan hynny yn amcanu rhoddi y sylwedd o hono,
 yn ffyddlon, gan gyfnewid rhai geiriau celfyddy-
 dawl am rai mwy cyffredin. “ Y mae amlygiadau
 “y cwlwm perfedd (medd ef) yr unrhyw a'r eiddo
 “y colig anwelladwy neu farwhad yn yrymysgar-
 “oedd. Y mae'r anifail cystyddiol yn troedio at ei
 “fol, yn gorwedd i lawr ac yn ochneidio; y mae
 “attaliad hollol o'r ymysgaroedd (oddi eithrgwaed
 “a rhyw fater lleidiog ag a fyddo yn *passio* yn
 “helaeth) twymyn, &c. I wahaniaethu gyda
 “sicrwydd y cwlwm-perfedd oddiwrth y colig, y
 “mae yn rhaid i law a braich y gweithredwr gael
 “eudodi i mewn trwy y cwthr, trwy y perfedd yn
 “uniawn tu hwnt i'r *hare bone* gan droi y llaw i

“the testicles enter the belly; *there* the string
 “will be found joined to the muscles or fleshy
 “parts, and it is easily to be traced to the *stricture*
 “or *tie* by the hand, without pain to the beast.
 “This gut-tie is occasioned by a bad method of
 “castrating or gelding the calves, (practised
 “throughout Herefordshire,) *viz.* They open the
 “purse, take hold of the testicles with their teeth,
 “and tear them out; by which means all the
 “vessels thereto belonging are torn or broken.
 “The seed vessels, in consequence of this rude
 “operation; spring back, and form a kind of bow,
 “in that part of the belly near to the hungry gut,

“lawr tu a'r rhan lle y mae llestri y cerrig yn dod
 “i mewn i'r bol; *yno* y ceir y llinyn mewn cys-
 “yiltiad â'r gwythi neu y rhannau cigog, ac fe'i
 “dilynir yn hawdd, at y *cwlwm* gan y llaw, heb
 “wneuthur poen i'r anifail. Y mae'r cwlwm-
 “perfedd yn cael ei achlysuero gan ddull drwg o
 “yspaddu'r lloi (ag a arferir trwy Swydd Hen-
 “ffordd) h, y, maent yn agor y pwrs, yn cymmeryd
 “gafael yn y cerrig a'u dannedd ac yn eu tynnu
 “ymaith; trwy ba foddion y mae'r holl lestri
 “perthynol iddynt yn cael eu torri neu eu briwio,
 “Y mae'r llestri had, mewn canlyniad i'r weithred
 “drwsgl hon yn tasgu'nol ac yn ffurfio math o fwa
 “yn y rhan hynny o'r bol ag sydd agosaf at y

“where it makes its turnings from the left to the
 “right side, and from right to left, near the kid-
 “nies. When the accident happens, the bow
 “from one or both of these seed vessels or strings,
 “becomes entwined about the bow of the gut,
 “which at this time is filled with air, so as to
 “make a tie like to what a carter makes on his
 “cart line. This causes a stoppage in the bow-
 “els, and brings on a mortification, which in a
 “few days proves fatal.” In describing the
 operation Mr. Harris proceeds, “make a per-
 pendicular incision four inches under the third
 rib of the loins on the left side of the ox, over

“perfeddyn newynog, lle y mae yn gwneuthur ei
 “droadau oddiwrth yr ochr aswy at yr ochr
 “ddehau, ac oddiwrth yr ochr ddehau at yr ochr
 “aswygerllaw yr arennau. Pan y mae'r ddamwain
 “hyn yn digwydd, y mae'r bwa oddiwrth un neu
 “'r ddau o'r llestri had neu'r llinynau hyn, yn troi
 “oddi amgylch i fwa'r perfeddyn, yr hwn sydd
 “bryd hyn wedi ymlanw o wynt, fel ag y mae
 “cwlwm tebyg i'r hyn ag y mae y *carter* yn ei
 “wneuthur ar ei raff *gart* yn cael ei wneuthur.
 “Y mae hyn yn peri attaliad yn yr ymysgaroedd,
 “ac yn dwyn ymlaen farwhad, yr hyn mewn
 “ychydig ddyddiau a bryfa yn farwol”. Wrth
 ddarlunio'r gweithrediad y mae Mr. Harris yn

the paunch ; and introduce the arm to find the tie : if possible, keep the beast standing ;” the knife he recommends to sever the string, “*is in the form of a large fishhook, with an edge on the concave side ; this is fixed to a ring which fits the middle finger, and which is crooked round the back of the knife, the end of the thumb being placed on its edge ;* thus the instrument is secured against wounding the bowels : but great care must be taken not to wound or divide the ureters,* which would be certain death. After the string or strings are divided, the membrane covering the bowels is to be sewed with strong waxed thread, eight

myned ymlaen, “*gwnewch agoriad union-serthi ar ochr aswy yr ych uchlaw y ceudod, a dodwch bedair modfedd dan y drydydd asen o’r lwynau, y fraich i mewn i gael allan y cwltwm ; os bydd bosibl cedwch yr anifail ar ei draed*”. Y mae’r gyllell ag y mae ef yn ei gymmeradwyo i dorri’r llinyn, “*yn yr un ffurf a bach pysgotta mawr, a mîn iddi yn yr ochr geuol ; y mae hon yn cael ei chysylltu wrth fodrwy ag a fyddo yn ffitio’r bys canol, yr hwn sydd yn cael ei gammi oddi amgylch i gefn y gyllell, y mae pen y bys bawd yn cael ei osod ar ei min ; yn y modd hyn y mae’r offeryn yn cael ei sicrhau rhag clwyfo’r*

* Vessels that convey the urine from the kidneys to the bladder.

“or ten double; in like manner the hide; leaving
 “an opening at top and bottom of the wound to
 “introduce a tent of tow spread with digestive,
 “and a little friars balsam; the whole to be
 “covered with white of egg made into a paste
 “with flour. The wound thus dressed daily,
 “will be well in a fortnight.” Mr. Harris then
 used the following purge.

*No. 75. Take glauber salts four ounces, cream
 of tartar four ounces, senna one ounce, one quart of*

“ymysgaroedd; ond y mae'n rhaid cymmeryd
 “gofal mawr rhag clwyf neu ysgaru y dwfr-lestri,
 “yr hyn a fyddai yn angeu sicr. Gwedi i'r llinyn
 “neu'r llinynau gael eu hysgaru, y mae'r teneu-
 “groen ag sydd yncuddio'r ymysgaroeddi gael ei
 “wnio ac edef gref wedi ei chwyro, wyth neu ddeg
 “dyblig; yn yr un modd y gwneir a'r croen, ond
 “gadael agoriad wrth ben uchaf ac isaf y clwyf i
 “ddodi i mewn oreth o gwarch wedi ei ledu a
 “threulbair, ac ychydig o folsom y mynach, a'r
 “cwbl i gael ei guddio â gwyn wy wedi ei gym-
 “mysgu â chàn. Fe fydd y clwyf wrth ei drin
 “fel hyn bob dydd, yn iach ymhen pythefnos.”
 Yr oedd Mr. Harries gwedi'n yn carthu'r corph
 â'r pethau canlynol.

No. 75. Cymmerwch halen glauber pedair wns,

boiling water, half a pint of olive oil, mix according to art, and work it off with gruel; giving afterwards for some days, a large quantity of an infusion of mallows and elder bark.

Mr. Harris's method of castration, infallibly prevents the gut-tie: viz. "open the purse, let
 "out the testicles, and tie the several vessels with
 "waxed thread or silk; or sear with a hot iron
 "to prevent bleeding; this method (the vessels
 "being carefully divided with a knife) can never
 "displace either the vessels of the testicles,
 "bladder, kidneys, or intestines: all of which

*hufen turtar dwy zons, sena un zons, un chwart o
 ddwfr berwedig, hanner pint o olew'r olewydd,
 cymmysgwech yn oly drefn, a gweithiwech ef ymaith â
 chawl dwr; gan roddi ynol llaw dros rai dyddiau
 gryn gymmaint o trwythiad hocys a rhysgl ysgaw.*

Y mae dull Mr. Harries o yspaddu yn an-
 ffaeledig yn rhwystro y cwlwm-perfedd; sef.
 "agorwch y pwrs, gollyngwch allan y cerrig, a
 "chylymmwch y gwahanol lestri ac edef neu
 "sidan wedi ei gwyro; neu seriwch â haiarn
 "poeth i rwystro gwaedu: y mae'r dull hwn (y
 "llestri wedi cael eu gofalus wahanu gan gyllell)
 "yn sicr o gadw rhag myned allan o'u lle lestri
 "y cerrig, y bledren, yr arenau neu'r ymysgar-
 "oedd; y cwbl o ba rai sydd yn cael eu cuddio

“ remain covered by or attached to the leaf or
“ membrane which surrounds the bowels.”
Hence the accident cannot possibly take place.

FINIS.

“ gan, neu ynglyn wrth y ddalen neu'r teneu-
“ groen ag sydd yn amgylchu yr ymysgaroedd.”
O ganlyniad nîr gall y ddamwain fyth gym-
meryd lle,

DIWEDD.

ATTACHED

to be covered by or attached to the feet of
the animals which surrounds the bowls.
Hence the accident cannot possibly take place.

FIXED

to be covered by or attached to the feet of
the animals which surrounds the bowls.
Hence the accident cannot possibly take place.

FIXED

to be covered by or attached to the feet of
the animals which surrounds the bowls.
Hence the accident cannot possibly take place.

